

**YABANCI DİL OLARAK TÜRKÇENİN ÖĞRETİMİNDE BİRLEŞİK
ZAMANLI FİİLLERİN ÖĞRETİMİ VE ÖĞRETİMİNE YÖNELİK ETKİNLİK
OLUŞTURMA**

CİHAT BURAK KORKMAZ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

TÜRKÇE EĞİTİMİ ANA BİLİM DALI

YABANCI DİL OLARAK TÜRKÇENİN ÖĞRETİMİ BİLİM DALI

GAZİ ÜNİVERSİTESİ

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

ARALIK, 2014

TELİF HAKKI ve TEZ FOTOKOPİ İZİN FORMU

Bu tezin tüm hakları saklıdır. Kaynak göstermek koşuluyla tezin teslim tarihinden itibaren 36 ay sonra tezden fotokopi çekilebilir.

YAZARIN

Adı : Cihat Burak

Soyadı : KORKMAZ

Bölümü: Yabancı Dil Olarak Türkçenin Öğretimi

İmza :

Teslim Tarihi:

TEZİN

Türkçe Adı: Yabancı Dil Olarak Türkçenin Öğretiminde Birleşik Zamanlı Fiillerin Öğretimi ve Öğretimine Yönelik Etkinlik Oluşturma

İngilizce Adı: Instruction Of Conjugate-Time Verbs And Designing Activities For Instruction, In Scope Of Teaching Turkish As A Foreign Language

ETİK İLKELERE UYGUNLUK BEYANI

Tez yazma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyduğumu, yararlandığım tüm kaynakları kaynak gösterme ilkelerine uygun olarak kaynakçada belirttiğimi ve bu bölümler dışındaki tüm ifadelerin şahsıma ait olduğunu beyan ederim.

Yazar Adı Soyadı: Cihat Burak KORKMAZ

İmza:

Jüri onay sayfası

Cihat Burak KORKMAZ tarafından hazırlanan “Yabancı Dil Olarak Türkçenin Öğretiminde Birleşik Zamanlı Fiillerin Öğretimi ve Öğretimine Yönelik Etkinlik Oluşturma” adlı tez çalışması aşağıdaki jüri tarafından oy birliği / oy çokluğu ile Gazi Üniversitesi Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı’nda Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Danışman: (Unvanı Adı Soyadı)
(Anabilim dalı, Üniversite Adı)

.....

Başkan: (Unvanı Adı Soyadı)
(Anabilim dalı, Üniversite Adı)

.....

Üye: (Unvanı Adı Soyadı)
(Anabilim dalı, Üniversite Adı)

.....

Tez Savunma Tarihi: / ... / 2014

Bu tezin Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı, Yabancı Dil Olarak Türkçenin Öğretimi Bilim Dalında Yüksek Lisans tezi olması için şartları yerine getirdiğini onaylıyorum.

Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürü:

Prof. Dr. Servet KARABAĞ

.....

TEŞEKKÜR

Yabancı dil olarak Türkçe öğrenen ve öğretenlere yardımcı olabileceğini düşündüğüm bu çalışmanın her safhasında değerli zamanını bana ayırarak yardımcı olan ve yol gösteren tez danışmanım Yrd. Doç. Dr. Mehmet Kara'ya sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Yüksek lisans ders dönemi içerisinde engin bilgilerinden faydalanma imkânı bulduğum tüm hocalarıma saygı ve hürmetlerimi belirtmek isterim.

YABANCI DİL OLARAK TÜRKÇENİN ÖĞRETİMİNDE BİRLEŞİK ZAMANLI FİİLLERİN ÖĞRETİMİ VE ÖĞRETİMİNE YÖNELİK ETKİNLİK OLUŞTURMA

Yüksek Lisans Tezi

Cihat Burak KORKMAZ

Aralık-2014

ÖZ

Bu çalışmanın amacı yabancı dil olarak Türkçenin öğretiminde birleşik zamanlı fiillerin alana kaynaklık eden kitaplarda nasıl öğretildiği ile ilgili taramanın yapılması; birleşik zamanlı fiillerin öğretilmesine yönelik konu anlatımı ve etkinlik hazırlanmasıdır. Günümüzde yabancı dil öğretim ilkeleri dört temel beceriyi geliştirirken dile ait kurallar manzumesi olan dil bilgisi öğretiminin de aynı anda verilmesi gerektiği zorunluluğunu karşımıza çıkarmaktadır. Bu bakımdan yabancı dil öğretimi bir bütün olarak ele alınmaktadır. İşte bu durumdan yola çıkarak konu anlatımı ve etkinlikler “iletişimsel yeti”yi geliştirmeye yönelik olarak anlam özellikleri çerçevesinde, temel dil bilgisi kuralları da gözetilerek ele alınmıştır. Çalışmada öncelikle yabancı dil olarak Türkçenin öğretimi, birleşik zamanlı fiillerin Türkiye Türkçesindeki yeri, etkinlik temelli öğretimin gerekliliği ve çalışmaya kaynaklık eden Avrupa Dilleri Öğretimi Ortak Çerçeve Metni ile ilgili teorik bilgi verilmiştir. Daha sonra yabancı dil olarak Türkçenin öğretimde kullanılan Ankara TÖMER Yeni Hitit Yabancılar için Türkçe 2, 3 (2009, Ankara) , Gazi TÖMER Yabancılar için Türkçe Dilbilgisi (2006, Ankara), Yunus Emre Enstitüsü Türkçe Öğretim Seti, B2 Ders Kitabı (Ankara, 2014), İstanbul Yabancılar için Türkçe Ders Kitabı B2 Ders Kitabı (İstanbul, 2012), DİLSET Yayınları, Lale Türkçe Öğretim Seti, Lale Ders Kitabı 3 (İstanbul, 2012), İzmir Yabancılar için Türkçe Ders Kitabı A2 (İzmir, 2009) kitapları incelenmiştir. En son olarak da özgün olarak hazırlanan birleşik zamanlı fiillerin öğretimi hakkında konu anlatımı ve sırasıyla dört temel dil becerisini (Dinleme, okuma, yazma ve konuşma) geliştirmeye yönelik B1 ve C2 seviyesinde etkinliklerin yer aldığı çalışmalar hazırlanmıştır.

Bilim Kodu :

Anahtar Kelimeler: Yabancı dil olarak Türkçenin öğretimi, dil bilgisi öğretimi, birleşik zamanlı fiiller, etkinlikler.

Sayfa Adedi: 167

Danışman: Yrd. Doç Dr. Mehmet KARA

**INSTRUCTION OF CONJUGATE-TIME VERBS AND DESIGNING ACTIVITIES
FOR INSTRUCTION, IN SCOPE OF TEACHING TURKISH AS A FOREIGN
LANGUAGE**

Master Thesis

Cihat Burak KORKMAZ

GAZI UNIVERSITY

GRADUATE SCHOOL OF EDUCATIONAL SCIENCES

December-2014

ABSTRACT

The purpose of this study is to design teaching methods and creating activities for instruction of conjugate-time verbs via researching reference books of teaching Turkish as a foreign language. Today, while foreign language teaching principles develops four basic skills (listening, reading, writing and speaking), it also shows up the need of simultaneous teaching of grammar, collection of linguistic rules, as an obligation. In this regard, teaching foreign language is handled as a whole with all its components. Based on this approach, teaching methods and activities are studied to aim to develop “communicative competence” within the fundamental grammar rules frame. Theoric information about Teaching of Turkey Turkish, status of conjugate-time verbs in Turkey Turkish, requirement of activity-based teaching and Common Frame Text For Teaching European Languages, main resource for the study, are initially presented. Afterwards, Ankara TÖMER New Hittite Turkish For Foreigners 2, 3 (2009, Ankara), Gazi TÖMER Turkish Grammar For Foreigners (2006, Ankara), Yunus Emre Institute Turkish Instruction Set, B2 Text Book (İstanbul, 2012), DİLSET Publications, Lale Turkish Instruction Set, Lale Text Book 3 (İstanbul, 2012), İzmir Turkish Text Book For Foreigners A2 (İzmir, 2009), which are used for instruction of Turkish to foreigners, are analyzed. Finally, lecturing methods of instructing conjugate-time verbs and B1 and C2 level activities which aim to develop four basic skills of language (listening, reading, writing and speaking) are presented.

Science Code :

Key Words: Instruction of Turkish as a foreign language, grammar instruction, conjugate-time verbs, activities.

Number of Pages: 167

Advisor: Assistant Professor Mehmet KARA

İÇİNDEKİLER

TELİF HAKKI ve TEZ FOTOKOPİ İZİN FORMU.....	i
ETİK İLKELERE UYGUNLUK BEYANI.....	ii
JÜRİ ONAY SAYFASI.....	iii
TEŞEKKÜR.....	iv
ÖZ.....	v
ABSTRACT.....	vi
İÇİNDEKİLER LİSTESİ.....	vii
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	xii
TABLolar LİSTESİ.....	xiv
KISALTMALAR LİSTESİ.....	xv
BÖLÜM 1.....	1
GİRİŞ.....	1

1.1. Problem Durumu.....	2
1.2. Araştırmanın Amacı.....	3
1.3. Araştırmanın Önemi.....	3
1.4. Varsayımlar.....	4
1.5. Sınırlılıklar.....	4
1.6. Tanımlar.....	4
BÖLÜM 2.....	5
2. İLGİLİ ARAŞTIRMALAR.....	5
2.1. Doktora Tezleri.....	5
2.2. Yüksek Lisans Tezleri.....	6
2.3. Bilimsel Makaleler ve Bildiriler.....	19
BÖLÜM 3.....	11
3. KAVRAMSAL ÇERÇEVE.....	11
3.1. Yabancı Dil Öğretimi.....	11
3.1.2. Yabancı Dil Öğretimi Kavramı.....	11
3.1.3. Yabancı Dil Öğretiminde Temel ve Genel İlkeler.....	13

3.1.4. Yabancı Dil Öğretim Yöntemleri.....	14
3.1.4.1. Dil Bilgisi Çeviri Yöntemi.....	15
3.1.4.2. Kulak- Dil Alışkanlığı Yöntemi.....	16
3.1.4.3. Bilişsel Yöntem.....	17
3.1.4.4 İletişimci Yöntem.....	17
3.1.4.5. Seçmeli Yöntem.....	18
3.1.5. Yabancı Dil Öğretim Teknikleri.....	19
3.1.6. Yabancı Dil Öğretiminde Güncel Gelişmeler.....	20
3.2. Yabancı Dil Olarak Türkçenin Öğretimi.....	21
3.2.1. Yabancı Dil Olarak Türkçenin Öğretiminde Temel Dil Becerileri.....	21
3.2.1.1. Dinleme Öğretimi.....	22
3.2.1.2. Konuşma Öğretimi.....	23
3.2.1.3. Okuma Öğretimi.....	25
3.2.1.4. Yazma Öğretimi.....	26
3.2.2. Yabancı Dil Olarak Türkçenin Öğretiminde Dil Bilgisi.....	28
3.3. Birleşik Zamanlı Fiiller.....	32

3.3.1. Birleşik Zamanlı Fiil Kavramı.....	32
3.3.1.1. Hikâye Birleşik Zaman.....	35
3.3.1.2. Rivayet Birleşik Zaman.....	37
3.3.1.3. Şart Birleşik Zaman.....	38
3.4. Yabancı Dil Olarak Türkçenin Öğretiminde Birleşik Zamanlı Fiillerin Etkinlik Temelli Öğretimi.....	39
3.5. Avrupa Dilleri Öğretimi Ortak Çerçeve Metni.....	40
3.5.1. Avrupa Dilleri Öğretimi Ortak Çerçeve Metni Nedir?.....	40
3.5.2. Avrupa Dilleri Öğretimi Ortak Çerçeve Metni'nde Düzey Gösterimi.....	42
3.5.2.1. Altı Düzeyli Bir Başvuru Çerçevesi.....	42
3.5.2.2. Üç Genel Düzeyli Bir Ağaç Gösterimi.....	43
3.5.2.3. Ortak Başvuru Düzeyleri.....	43
3.5.2.4. Dil Bilgisel Yetenek.....	44
BÖLÜM 4.....	47
4. YÖNTEM.....	47
4.1. Araştırmanın Modeli.....	47
4.2. Evren ve Örneklem.....	47

4.3. Veri Toplama Araçları.....	48
4.4. Verilerin Analizi.....	48
BÖLÜM 5.....	49
5. BULGULAR VE YORUMLAR.....	49
5.1. Yabancı Dil Olarak Türkçenin Öğretiminde Kullanılan Ders Kitapları.....	50
5.1.2. Ankara Üniversitesi TÖMER Yeni Hitit Serisi 2 (B1 Orta)...	50
5.1.3. Ankara Üniversitesi TÖMER Yeni Hitit Serisi 3 (B2-C1 Yüksek).....	55
5.1.4. Gazi TÖMER Yabancılar İçin Türkçe Dil Bilgisi.....	60
5.1.5. Yunus Emre Enstitüsü Türkçe Öğretim Seti B2 Ders Kitabı.	64
5.1.6. DİLSET Yayınları Lale Türkçe Öğretim Seti Ders Kitabı 3..	72
5.1.7. İstanbul Üniversitesi Yabancılar İçin Türkçe Ders Kitabı B1.....	80
5.1.8. İzmir DEDAM Yabancılar İçin Türkçe Ders Kitabı A2.....	90
5.2. Birleşik Zamanlı Fiillerin Öğretiminde Konu Anlatımı.....	98
5.2.1. Hikâye Birleşik Zaman.....	98
5.3.1. Rivayet Birleşik Zaman.....	100

5.4.1 Şart Birleşik Zaman.....	102
5.3. Etkinlik Örnekleri.....	104
5.3.1. Dinleme Becerisine Yönelik Etkinlikler.....	104
5.3.2. Okuma Becerisine Yönelik Etkinlikler.....	121
5.3.3. Yazma/ Dil Bilgisi Becerisine Yönelik Etkinlikler.....	143
5.3.4. Konuşma Becerisine Yönelik Etkinlikler.....	152
BÖLÜM 6.....	157
6. SONUÇ VE ÖNERİLER.....	157
6.1. Sonuçlar.....	157
6.2. Öneriler.....	158
KAYNAKLAR.....	161

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil	1. Dil Becerileri	23
Şekil	2. Fiillerde Tarz	35
Şekil	3. Üç Genel Düzeyli Ağaç Gösterimi.....	45

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1. Fiil Çekim Cetveli	38
Tablo 2. Fiil Çekim Cetveli.....	39
Tablo 3. Fiil Çekim Cetveli.....	39
Tablo 4. Fiil Çekim Cetveli.....	40
Tablo 5. Fiil Çekim Cetveli	40
Tablo 6. Fiil Çekim Cetveli	41
Tablo 7. Ortak Başvuru Düzeyleri.....	47
Tablo 8. Dil Bilgisel Doğruluk.....	114

SİMGE ve KISALTMALAR LİSTESİ

MEB	Milli Eğitim Bakanlığı
YÖK	Yüksek Öğretim Kurumu
TÖMER	Türkçe ve Yabancı Dil Araştırma ve Uygulama Merkezi
ADÖÖÇM	Avrupa Dilleri Öğretimi Ortak Çerçeve Metni
DEDAM	Dokuz Eylül Üniversitesi Dil Eğitimi Uygulama ve Araştırma Merkezi

BÖLÜM I

1.GİRİŞ

İletişim uluslararası etkileşime bağlı olarak, hızla küreselleşen dünyada, önemli bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır. Bilişim teknolojilerindeki baş döndüren gelişme, sosyal medya kullanımı; ülkeler arasındaki ekonomik, sosyal, kültürel, bilimsel, siyasî ve ticarî etkinlikler etkili iletişim adına yabancı dil öğrenmeyi neredeyse zorunlu kılmıştır. Bu duruma bağlı olarak birçok yerde dünyanın evrensel bir köy hâline geldiği veya dünyada sınırların kalktığı/kalkması gerektiği gibi ifadelere de rastlamaktayız. Kara (2011), insanların iş imkânlarını değerlendirmek üzere başka ülkelere göç ettiğini bu durumun da dünyayı bir köy haline getirmekle beraber insanın içinde olan yabancı dil öğrenme isteğini bir ihtiyaç hâline getirdiğini ifade etmiştir. Hatta bir yabancı dil bilmek neredeyse eksiklik olarak görülmektedir.

Türkiye'nin bölgede ve dünyada giderek etkin bir güç olma çabası, komşu devletlerle ve Türk topluluklarıyla olan ilişkilerinin artması, tarihî bağlar taşıdığı kıtalarla yeniden alakadar olmaya çalışması, ülkemizin birçok devlet vatandaşı nezdinde itibarının artmasına, Türkçenin hak ettiği ilgiyi görmeye başlamasına vesile olmaktadır. 2011- 2012 Eğitim- Öğretim yılı verilerine göre ülkemizde yükseköğretim bazında 31.933 yabancı uyruklu öğrenci öğrenim görmektedir (T.C. Ölçme, Seçme ve Yerleştirme Merkezi [ÖSYM], 2013). Benzer bir durum ise Farabi Öğrenci Değişim Programında karşımıza çıkmaktadır. 2009- 2013 yılları arasında ülkemize ön lisans, lisans, yüksek lisans ve doktora kapsamında 9374 yabancı uyruklu öğrenci gelmiştir (Yükseköğretim Kurulu [YÖK], 2013). Bu kadar geniş bir kitleye Türkçe Öğretim Merkezleri (TÖMER) ve ilgili üniversitelerin rektörlüklerine bağlı Dil Öğretim ve Araştırma Merkezleri tarafından Türkçe öğretimi kendi bünyelerinde hazırlanan kaynaklar aracılığıyla yapılmaktadır.

Son yıllarda özellikle yurtdışındaki aktif faaliyetleri ile adını kamuoyuna duyurmayı başaran Yunus Emre Enstitüsü, Türkoloji çalışmalarını şöyle tanımlamaktadır:

20 Eylül 2011 tarihinde imzalanan protokolle Yunus Emre Enstitüsü idaresine devredilen, 1999 yılında Türk İşbirliği ve Kalkınma İdaresi Başkanlığı (TİKA) tarafından başlatılarak ilk defa 2000-2001 Eğitim-Öğretim yılında uygulamaya konulmuş olan Türkoloji Projesi kapsamında toplam 35 ülkenin üniversitelerinin bünyesinde bulunan 49 Türk Dili ve Edebiyatı/Türkoloji Bölümleri ile Türkçe kurslarına Türkiye’den akademisyenler görevlendirilmekte, yerel akademisyenlere destek verilmekte ve açılan bölümlere malzeme ve donanım desteği sağlanmaktadır (Yunus Emre Enstitüsü, 2013).

Yukarıda bahsedilenlerden hareketle, gerek yurt içinde gerekse yurt dışında yabancı dil olarak Türkçenin öğretimi hassasiyetle üzerinde durulması gereken bir uzmanlık alanı olarak karşımıza çıkmaktadır. Çünkü Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenmeye aday kitle yükseköğretim seviyesinde ağırlık kazanmaktadır. Buna rağmen yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde ne program ne de standartları olan bir çalışma bulunmamaktadır; fakat yabancı dil öğretiminde standartlaşmayı sağlamak amacıyla Türkiye’nin de üyesi olduğu Avrupa Konseyi tarafından 2001 yılında yayımlanan Avrupa Dilleri Öğretimi Ortak Çerçeve Metni (ADÖÖÇM) dikkate alınmalıdır. Alanda hazırlanacak olan programa katkı sağlamak, yabancı dil olarak Türkçe öğrenenlere ve öğretenlere yardımcı olmak, standart bir çalışmaya kaynak sağlamak amacıyla; yabancı dil öğretim yöntemleri ve temel dil becerileri bağlamında dil bilgisi öğretiminin öneminden faydalanılarak Türkçede kullanılan birleşik zamanlı fiiller ile ilgili bilimsel görüşlere yer verilmesi, bunların öğretimi ve öğretimine yönelik etkinlik oluşturma konusu değinilmemiş bir akademik başlık olarak ilimizi çekmektedir. Ayrıca yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde kullanılan kaynaklarda birleşik zamanlı fiillerin öğretimi de inceleme alanı içinde yer almıştır.

1.1. Problem Durumu

Hızlı bir şekilde değişen dünya ve bölge dengeleri göz önünde bulundurulduğunda Türkiye’ye ve Türkçeye olan ilginin her geçen gün arttığını söylemek gerekir. Bu ilgi, yabancı dil olarak Türkçenin öğretimine yönelik olan çalışmaların artmasına da vesile olmaktadır. 35 ülkedeki üniversitelerinin bünyesinde bulunan 49 Türk Dili ve Edebiyatı/Türkoloji Bölümleri ile Türkçe kurslarının olduğunu bilmekteyiz. “ Türkçe öğretimiyle ilgili 16 adet internet sitesinin bulunması da Türkçe öğretiminin internet dünyasında önem kazanmaya başladığını göstermektedir” (Dolunay, 2005, s. 287).

Türkçenin yabancı dil olarak öğretilmesinde, yabancı dil öğretim yöntemlerinin kullanılması dünya ile ortak noktayı yakalayabilmek ve standartlaşmayı sağlayabilmek

açısından gerekli görülmektedir. Bu anlamda ADÖÖÇM temel dil becerileri esasına göre çalışmalara kılavuzluk görevi yapabilecek niteliktedir.

Çalışmaya başlanmadan önce yapılan alan taramaları ve araştırmalar neticesinde birleşik zamanlı fiillerin yabancılara öğretimi ve etkinlik oluşturulması ile ilgili herhangi bir bilimsel verinin olmadığı tespit edilmiştir.

1.2. Araştırmanın Amacı

Yapılan bu araştırma, yabancı dil olarak Türkçenin öğretimi sürecinde oluşturulacak kaynaklara, birleşik zamanlı fiillerin öğretimine yönelik etkinlikler aracılığıyla ciddi bir destek sağlamayı amaçlanmıştır.

Bu asıl amacın yanı sıra, yabancı dil öğretim yöntemleri, temel dil becerileri, ADÖÖÇM gibi tamamlayıcı öğelerle de konunun bir bütün olarak değerlendirilmesi düşünülmüştür.

Çalışmamız: “Yabancı dil olarak Türkçenin öğretimi alanında birleşik zamanlı fiillerin öğretimi nasıl olmalıdır ve bunu öğretimine yönelik ne tür etkinlikler oluşturulmalıdır?” sorularından yola çıkılarak şekillendirilecektir. Bu süreçte aşağıda verilen problem durumuna ait öğeler incelenmiştir:

1. Yabancı dil olarak Türkçenin öğretimi nedir?
2. ADÖÖÇM’ nin işlevleri ve yabancı dil öğretimini standartlaştırmaya katkısı nelerdir?
3. Yabancı dil öğretim yöntemleri nelerdir?
4. Dil bilgisi öğretiminin temel dil becerilerine katkısı nedir?
5. Birleşik zamanlı fiillerin Türkçedeki yeri nedir ve neden öğretilmelidir?
6. Yabancı dil olarak Türkçenin öğretiminde kullanılan kaynaklarda birleşik zamanlı fiillerin öğretimi nasıldır, hazırlanacak etkinlikler neler olmalıdır?

1.3. Araştırmanın Önemi

Çalışmamız sonucunda ortaya çıkacak birleşik zamanlı fiillerin öğretimi ve öğretim etkinlikleri, yabancı dil olarak Türkçeyi öğrenenlerin birleşik zamanlı fiilleri doğru bir şekilde öğrenmeleri açısından önem taşımaktadır. Yine yukarıda bahsettiğimiz tamamlayıcı öğelerin de yardımıyla güncel, işlevsel ve bilimsel verilere uygun etkinliklerin ortaya çıkması önemli olan diğer bir unsurdur.

1.4. Varsayımlar

Araştırmanın dayandığı sayıtlılar şunlardır:

1. Hedef kitle ileri düzeyde Türkçe öğrenen ve yükseköğretimde bulunan bir grubu temsil etmektedir.
2. Öğrenenler Türkçenin haber ve dilek kipleri bilgisine (basit zamanlı fiil çekimi), şahıs ve iyelik çekim bilgisine sahiptir.
3. Öğrenenler sözcük türlerinden Türkçenin basit, birleşik ve türemiş yapı bilgilerine sahiptir.

1.5. Sınırlılıklar

Bu çalışma birleşik zamanlı fiillerin şekil bilgilerinin ve kullanılış özelliklerinin öğretimi ve bu konuların öğretimine yönelik etkinliklerin oluşturulması ile sınırlandırılmıştır.

1.6. Tanımlar

Dil: İnsanların meramlarını anlatmak için kullandıkları bir sesli işaretler sistemidir (Banguoğlu, 2004, s. 9).

Yabancı Dil: Ana dilin dışında olan dillerden her biri (Türk Dil Kurumu [TDK], 2005).

Öğretim: Belli bir amaca göre gereken bilgileri verme işi, tedris, tedrisat, talim (TDK, 2005).

Avrupa Dilleri Öğretimi Ortak Çerçeve Metni: Avrupa ülkelerinde yabancı dil öğretimi, Avrupa Konseyi Modern Diller Bölümüne belirlenen eğitim politikalarına göre yapılmaktadır. Avrupa’da ortak bir yabancı dil öğretim programı ve yabancı dil öğretiminde ortak bir standart, ortak ölçütler ve buna dayalı bir araç geliştirmeyi amaçlayan Avrupa Konseyi Modern Diller Bölümü, Avrupa Dilleri Öğretimi Ortak Çerçeve Programı (The Common European Framework of Reference for Languages)’nı oluşturmuştur (MEB, Çeviri Komisyonu, 2009).

Birleşik Zamanlı Fiiller: Yalın zamanlı ve çekimli bir fiilin -di (-i-di), -miş (-i-miş), -se (-i-se) gibi ek fiil eklerinden birini alarak bildirdiği zaman. Hikâye birleşik, rivayet birleşik, şartlı birleşik zaman (TDK, 2005).

Etkinlik: Öğretim sürecinde kullanılan öğretici malzemenin her birine verilen ad.

BÖLÜM II

2. İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Bu bölümde araştırma alanı ile ilgili karşımıza çıkan doktora-yüksek lisans tezleri, bilimsel makaleler ve bildiriler kronolojik olarak sıralanmıştır. Adı geçen çalışmaların araştırma konusu ile doğrudan ilişkili olması esasına dikkat edilmiştir:

2.1. Doktora Tezleri

Dursun Köse (2005), “Avrupa Konseyi Yabancı Diller Ortak Başvuru Metnine uygun Türkçe öğretiminin başarıya ve tutuma etkisi” adlı doktora tezinde adı geçen metni ayrıntılı olarak incelemiş ve metni dil öğrenci-öğreticilerine tavsiye etmiştir. Araştırmada, adı geçen çalışma ayrıntılı olarak incelenmiş, Türkçenin yabancı dil olarak öğretimine uygunluğu araştırılarak Ortak Başvuru Metni'ne uygun Türkçe öğretiminin öğrenci başarısına ve tutumuna etkisi belirlenmeye çalışılmıştır.

Yusuf Sülükçü (2011), “Yabancılar Türkçe öğretiminde (Temel Seviye A1) bilgisayar destekli materyal geliştirme ve bunun öğrenci başarısına etkisi” adlı doktora tezinde 13 yaş ve üzeri A1 seviyesindeki yabancı öğrencilerin Türkçe öğrenebilmeleri için bilgisayar destekli materyaller hazırlamış ve bu materyalleri bir grup üzerinde deneyerek o grup öğrencilerinin başarılarına etkilerini incelemiştir. Sülükçü tezinin sonuç kısmında şu cümlelere yer verir:

Yabancılar Türkçe öğretimi için Avrupa Konseyi Avrupa Dilleri Ortak Çerçeve Programı'na uygun olarak Temel Seviye A1 düzeyine göre bilgisayar destekli öğretim materyali ortaya konulmuştur. Bu kapsamda farklı konuları işleyen, 27 tane özgün bilgisayar destekli materyal hazırlanmıştır. Bu materyaller, farklı programlarla bilgisayar destekli materyal geliştirilebileceğinin gösterilmesi ve örneklenmesi amacıyla Powerpoint, Adobe Captivate 4, Türkiye Manzaraları ve Kelime Çalışması slâytları için Wondershare Flash Slideshow Builder programları kullanılarak hazırlanmıştır. Bu çalışma, Avrupa Dilleri Ortak Çerçeve Programı Temel Seviye A1 düzeyi için muhteva ve işlediği konular bakımından yeni ve farklı bir yol önermektedir (Sülükçü, 2011).

2.2. Yüksek Lisans Tezleri

Özlem Camkırın (2007), “Yabancı dil olarak Türkçe öğrenenler için şimdiki zamanın metinlerle öğretimi” adlı yüksek lisans tezinde öğrenme, öğrenme yaklaşımları ve farkları ortaya koyarak, yabancı dil öğretim yöntemlerinden söz etmiştir. Şimdiki zamanın öğretimine yönelik görsel araçlar olan resimler, saydamlardan yararlanılarak örnek ders planı ve metinlerle yapının öğretimi ile ilgili materyal geliştirmiştir.

Hasan Fehmi Erol (2008), “Yabancı dil olarak Türkçenin öğretiminde bildirme ve tasarlama kiplerinin öğretimi ve sıralaması” adlı yüksek lisans tezi üç bölümden meydana gelmektedir:

... Birinci bölümde, Türkçenin ses, yapı, dizim gibi özellikleri incelenerek, fiil çekiminin özellikleri, fiil çekimini oluşturan unsurlar ele alınmaktadır. Bu unsurlar içerisinde, Türkçedeki fiil çekimlerindeki uyum kurallarına değinilmektedir. Ele alınan konularda, yaklaşım olarak Türkçenin genel özellikleri düşünülerek, yabancılara öğretiminde gerekli olacak kurallar örneklendirilmektedir. ...İkinci bölümde, bildirme kipleri ve tasarlama kiplerinin işlevsel olarak incelenmesi amaçlanmaktadır. İncelenen kiplerin, öncelikle yapısal özellikleri ve gramer kuralları verilmektedir. Bu kurallar verilirken, Türkçenin anadil olarak öğretimi yerine, yabancı dil olarak öğretimi temel alınmaktadır. Buna bağlı olarak, anadili Türkçe olanların ihtiyaç duymayacağı, fakat yabancı dil olarak Türkçe öğrenenlerin bilmesi gereken kurallara değinilmektedir. ...Üçüncü bölümde, yabancı dil olarak Türkçede zamanların öğretim sıralaması üzerinde durulmaktadır. Zamanların öğretim sıralaması üzerine yapılan çalışmalara değinilerek, farklı yaklaşımlar dayanak noktalarıyla ortaya konmaktadır. Türkçedeki zaman öğretim sıralamasına dair görüşler değerlendirilmektedir...(Erol, 2008).

Sibel Kaya (2011), “TÖMER’de yabancı dil öğretiminde kullanılan İngilizce ve Türkçe kitaplarının geçmiş zaman öğretiminin genel öğretim ilkeleri açısından incelenmesi ve değerlendirilmesi” adlı yüksek lisans tezinin özet kısmında şu açıklamalara yer vermiştir:

Bu çalışmada TÖMER’de yabancılara dil öğretiminde kullanılan ilk kur Türkçe ve İngilizce ders kitaplarındaki geçmiş zaman öğretiminin genel öğretim ilkeleri kıstas alınarak değerlendirilmesi ve karşılaştırılması amaçlanmıştır. Bu amaçla TÖMER’in Bursa şubesinde yabancılara dil öğretiminde kullanılan kitaplar temin edilmiş ve kitaplardaki geçmiş zaman öğretimine yönelik kısımlar ve etkinlikler saptanmıştır. Ardından çalışmada kıstas olarak kullanılacak genel öğretim ilkeleri belirlenmiştir. İncelenen kitaplardaki ilgili kısımlar ve etkinlikler, önce Türkçe ders kitabı daha sonra İngilizce ders kitabı olmak üzere müstakil iki başlık altında belirlenen kıstaslar ışığında değerlendirilmiştir. Yapılan bu iki ayrı değerlendirmenin ardından iki kitaptaki geçmiş zaman öğretimi genel öğretim ilkeleri kıstas alınarak karşılaştırmalı olarak ele alınmıştır. Yapılan değerlendirme sonucunda ele alınan Türkçe kitabında geçmiş zaman öğretimi başlığı altına birleşik zaman konularının da dâhil

edildiği görülmektedir. İngilizce kitabına baktığımızda ise geçmiş zaman öğretimi başlığı altına sadece “past simple tense” konusunun dâhil edildiği görülmektedir. İncelenen kitapların ilk kur kitapları olduğu göz önüne alındığında İngilizce kitabında yapılan bu tercihin öğretimi kolaylaştırıcı, oldukça yerinde bir tercih olduğu görülmektedir. Bunun yanı sıra değerlendirmede kullandığımız genel öğretim ilkeleri kıstas alınarak yapılan değerlendirme sonucunda Türkçe kitabında, daha kapsamlı bir konu yelpazesine karşın genel öğretim ilkelerinin kullanılma sıklığının İngilizce kitabına göre daha az olduğu saptanmıştır. Yabancılar Türkçe eğitimi sürecinde ele alınan konular kitapların ve öğrenenin seviyesine göre sınırlandırılmalı, kitaplarda tercih edilen kelimeler günlük hayatta kullanılan, yaşayan kelimeler olmalı ve gerek etkinlikler gerekse ele alınan konuların açıklandığı bölümler genel öğretim ilkelerine daha fazla sadık kalınarak hazırlanmalıdır (Kaya,2011).

Nurgül Ünlücömert (2010), “-mİş biçimbiriminin farklı işlevlerinin bilinç uyandırma teknikleriyle öğretimine yönelik malzeme oluşturma” adlı yüksek lisans tezinde -mİş biçimbiriminin yabancı dil olarak Türkçe öğrenen öğrencilere bilinç uyandırma tekniği ile öğretimine yönelik malzeme oluşturmuştur. Hazırlanan malzemelerde görsel ve işitsel dikkat çekici uyarıcılar da kullanmıştır. Sunulan metinler sadece diyalog olarak değil, anlatı, fıkra ve masal içeriği ile Türk halk kültürü örneklerinden seçilmiştir. Tezin son kısmına eklemiş olduğu etkinlik havuzunun ise öğretmene değişik olanaklar sunması açısından yardımcı olabileceğini düşünmüştür.

Özlem Yolcusoy (2008), “Türkçe koşullu yapıların öğretimine yönelik malzeme tasarımı” adlı yüksek lisans tezinde Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenenler için karmaşık bir yapıya sahip olduğu düşünülen koşullu yapıların, orta ve ileri düzeyde öğretimine yönelik göreve dayalı malzeme örnekleri hazırlandığını belirtmiştir.

İslam Yıldız (2010), “Sözlü dildeki bağımlı ardılların kullanım sıklığı” adlı yüksek lisans tezinin özet kısmında şöyle belirtmektedir:

Bu çalışmanın amacı Türkçede bağımlı ardılların sözlü dildeki kullanım sıklıklarını belirleyebilmektir. Bu amaca yönelik olarak bütünce temelli çözümleme yöntemi ile çalışmanın bütüncesi oluşturulmuştur. ...Çalışma bütüncesi çözümlenerek türetim ve işletim ardıllarına yönelik bulgular değerlendirilmiştir. Türetim ardıllarına yönelik bulgular, eyleme eklenen ve ada eklenen türetim ardılları bölümünde incelenmiş; işletim ardıllarına yönelik bulgular ise adıl ve eylemcil işletim ardılları bölümünde incelenmiştir. Çalışmanın bulguları, Türkçenin anadili ve yabancı dil olarak öğretilmesine sağlayabileceği katkılar açısından, işletimde ve türetimde en sık kullanılan ardıllar Türkçe öğrencilerine sunulmuştur (Yıldız, 2010).

Çalışmanın bizim açımızdan önemi ise beşinci kısımda yer alan “Birleşik kipli eylemler yapan ekeylem ardılları” başlığıdır.

Selin Özel (2010), “Yabancılar Türkçe öğreten resmî kurumlarda dil bilgisi öğretimi” adlı yüksek lisans tezinin özet kısmında şöyle söylemektedir:

Yaptığımız bu çalışma, farklı devlet üniversiteleri tarafından yabancılar Türkçe öğretmek amacıyla Türk yazarlar tarafından hazırlanmış beş ders kitabının içlerinde yer alan dil bilgisi konuları, bu konuların veriliş sırası ve dil bilgisi öğretiminde kullanılan yöntemler bakımından değerlendirildiği bir araştırma örneğidir. Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde, dört temel dil becerisini destekleyen en önemli unsurun dil bilgisi öğretimi olduğuna inanmaktayız. Bu yüzden çalışmamızda dilimizi yabancılar öğretmek amacıyla yazılan ders kitaplarında dil bilgisine verilen yeri, dil bilgisi konularının sıralanışını, dil bilgisi öğretiminin nasıl yapıldığını tespit etmeye çalıştık. Seçtiğimiz ders kitaplarında kullanılan yöntemleri inceleyerek, işlevsel-kavramsal yaklaşım ile hazırlanan, öğrencinin günlük hayatta doğru ve etkili iletişim kurmasını kolaylaştırmayı ve çabuklaştırmayı hedefleyen seçmeci yöntem ile dil öğretimi yapan ders kitaplarını tespit etmeye çalıştık. Amacımız, bu konuda yapılacak çalışmalara ışık tutmaktır. Ayrıca ders kitaplarında yer alan dil bilgisi konularının sıralanışı ve öğretimi, ADP’de belirtilen “Dil Düzeylerine Yönelik Beklentiler” ve “Dil bilgisi Doğruluk Düzeyleri” ne uygunluk bakımından değerlendirilmiştir. Bu inceleme sonucunda, ele aldığımız ders kitaplarının hepsinde dil bilgisine aynı ölçüde yer verilmediği, yöntem birliği olmadığı ve Ankara Üniversitesi Yeni-Hitit Serisi Yabancılar İçin Türkçe Dersleri (1–2–3) dışındaki ders kitaplarının ADP’ye uygun olarak hazırlanmadığı tespit edilmiştir (Özel, 2010).

Aylin Kasapoğlu (2012), “Yabancı dil olarak Türkçe öğrenenler için ulaçların (zarf-fiillerin) öğretimine yönelik materyal geliştirme” adlı yüksek lisans tezinde Türkçenin yabancı dil olarak öğretilmesinde dil bilgisi öğretiminin önemine değinmiştir. Türkçedeki -ArAk, -Ip, -IncA ve -All ulaç yapıları ile oluşturulan ulaç tümceemsilerinin yabancı dil olarak Türkçe öğrenen öğrencilere öğretilmesine yönelik ders malzemesi oluşturmuştur.

Zarife Ekim Sevindi (2012), “Yabancıların Türkçe öğrenme yeterlilikleri” adlı yüksek lisans tezinde İzmir’deki üniversitelerde görev yapan yabancı öğretim elemanlarının Türkçe öğrenme yeterlilikleri, Türkçeye ve Türk kültürüne yönelik ilgileri araştırmış, Türkçe kullanımlarında yaptıkları hataları değerlendirmiştir.

Ayten Şahin (2010), “Avrupa Dil Gelişim Dosyası bağlamında yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde okuma becerisini geliştirmeye yönelik malzeme oluşturma” adlı yüksek lisans tezinin amacını Avrupa Dil Gelişim Dosyası bağlamında okuma becerisini geliştirmeye yönelik malzeme tasarlamak olarak belirtmektedir.

Başak Uysal (2009), “Avrupa dilleri öğretimi ortak çerçeve metni doğrultusunda Türkçe öğretimi programları ve örnek kitapların değerlendirilmesi” adlı yüksek lisans tezinde Avrupa Dilleri Öğretimi Ortak Çerçeve Metni’ni incelemiş, Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde ve ana dil olarak ediniminde söz konusu bu metinden nasıl yararlanılabileceğini saptamaya çalışmıştır.

Esra Birsen Güler (2006), “Birleşik zamanlı fiillerin zaman dışı anlatımları” adlı yüksek lisans tezinde özet olarak şöyle söylemektedir:

Yaptığımız çalışmada “basit zaman ve birleşik zaman mefhumlarının farkları nelerdir, birleşik zamanlı yapıların zaman dışı anlatımları var mıdır?” sorularına cevap aranmıştır. Araştırma sorusunu cevaplamak için birleşik zaman kuran {- (y)DI} ve {- (y)mİş} biçimbirimlerinin farklı zaman, tarz ekleriyle birleşerek oluşturduğu birleşik zamanlı yapıların anlatımı tespit edilmiştir. Bu anlatımların tespitinde Türkiye Türkçesinde yazılmış farklı türlerden seçilmiş edebî eserlerden yararlanılmıştır. Eklendiği fiile aynı manayı kattığı iddia edilen yapıların arasındaki farklar çeşitli örnek cümlelerin incelenmesi, konu ile ilgili kaynakların taranması sonucu elde edilmiştir. Bu yapılar arasında tespit edilen farklara dair uzman görüşü alınmıştır. Sonuç olarak elde edilen bulgular ışığında birleşik zamanlı yapıların zaman dışı anlatımı, bu yapıların basit zamanlı yapılardan farkı tespit edilmiş ve bu yolla araştırmanın amacı gerçekleştirilmiştir (Güler, 2006).

2.3. Bilimsel Makaleler ve Bildiriler

Candemir Doğan (2005), “Türkçede fiil çekimleri ve Arap öğrencilere uygulanması” adlı makalesinde Arap öğrencilere Türkçe fiil çekimlerinin öğretiminde karşılaşılan problemleri belirleme ve çözüm yolları bulmayı hedeflemiştir. Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde karşılaşılan problemlere değinmiştir ve çözüm yolları aramıştır.

Gürer Gülsevin (1999), “Türkiye Türkçesindeki zaman ve kip çekimlerinde birleşik yapılar üzerine” adlı bildirisinde gramerimizde yer alan ”Zaman ve kiplerin birleşik çekimini” anlatmıştır.

Mehmet Turgut Berbercan (2012), “Türkçede fiil çekiminin kuruluşu üzerine değerlendirmeler” adlı makalesinde Türkçenin tarihî gelişimi içerisinde basit ve birleşik zaman çekimlerinin oluşumunu incelemiştir.

Spartak Kadiu (2012), “Türkçede zaman ve kip kavramı ve i-ek eylemin fonksiyonu üzerine” adlı makalesinin özet bölümünde şöyle söylemiştir:

Türkçede ek eylemin bileşik zamanların oluşmasında görüyoruz. Bir yabancı öğrenci için Türkçede zaman ve kip kavramları ayırmak çok zordur. Özellikle eğer öğrencilerin ana dili bir

Hint-Avrupa dili ise bu kavramların anlaması zor olur. Bu makalenin amacı bir yabancı öğrenci için bu iki kavramları açıklamak ve ayırmak ve aynı zaman -dır koşacının bazı özelliklerini ve kullanımlarını açıklamaktadır (Kadıu, 2010).

BÖLÜM III

3. KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Bu bölümde çalışmanın hedefine uygun olarak betimsel araştırma yöntemiyle ulaşılan nitel bilgiler kuramsal çerçeveyi oluşturabilmek için genelden özele doğru listelenmiştir.

3.1. Yabancı Dil Öğretimi

3.1.2. Yabancı Dil Öğretimi Kavramı

“Yabancı dil öğrenimi, kişinin ana dili dışında başka bir dil ve kültürle tanışması demektir” (Barın, 2004). Yabancı bir dil öğretimi genellikle varlığından haberdar olunan; ancak içine doğru adım atıldıkça çok farklı yönlerini öğrenciye açan bir dilin çekim alanına giriş yapmak olarak betimlenebilir. Yabancı dil öğretimi yapılırken çoğu kez, öncesinde alışık olunmayan bir alfabe ve sesletim sistemine, farklı bir şekil yapısı bilgisine ve yeni bir mantık düzlemine dâhil olunduğu öğrenci tarafından öncelikli olarak fark edilebilir. Çünkü bahsedilen durumlar ve kavramlar somut olarak farkındalık yaratacak özelliklerdir denilebilir. Örneğin Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenen bir yabancıya Türk misafirperverliğini ve Türk sofrası kültürünü tanıtmak en başta gelebilir. Diğer zamanlarda hiç kullanılmadığı hâlde en az haftada bir temizlenen, kapısı sürekli kilitli tutulan, en değerli eşyaların yer aldığı ve evin en büyük bölümü olan misafir odası kavramını tanıtmak; özellikle sizin evinizde yemek yiyen bir misafirinizi daha fazla yemesi için zorlamak, yemediği yemek için arkandan ağlar veya yemeğin yenmesi için ısrar anlamında kullanılan ölümü gör deyimini kullanıldığını anlatmak yabancılara Türkçe öğretiminin dil-kültür boyutudur diyebiliriz.

Sürekli artan bilgiye ulaşma hızı, kısalan yolculuk süreleri, çeşitli hallerde önümüze sunulan iletişim kurabilme seçenekleri kısacası küreselleşme hızı her geçen gün artan dünyada gerek bilişim teknolojilerindeki gelişmeler (Sosyal ağlar, forumlar, bloglar, web siteleri vb.) gerekse uluslararası etkileşime bağlı olarak ana dil kullanımı yetersiz ve yabancı dil öğrenimi zorunlu hale gelmiştir.

Yabancı bir dili öğrenmek o dilin söz varlığını ve dil bilgisine ait kuralları öğrenmeyle beraber sözcüklerden ve kurallardan yararlanarak hedef dili kullanan insanlarla hem sözlü hem de yazılı iletişim kurabilmektir:

Bir dili bilmek yalnızca o dil hakkında gerekli olan dil bilgisi kurallarını bilmek yani ‘dil bilgisel yeti’ ye sahip olmak değildir. Aynı zamanda hangi ortamlarda hangi yapı ve sözcüklerin kullanılacağını bilmek demek olan ‘iletişimsel yeti’ ye sahip olmak gerekmektedir. Bunu kazanabilmek için de o dilin kültürü hakkında bilgi sahibi olmak gerekmektedir (Kılınç ve Şahin, 2012, s. 4).

Yabancı dil öğretimi, o dile ait kültürün de öğretilmeye başlandığının işaretidir. Özbay, (2002, s. 15) dilin ait olduğu toplumun hem iletişim aracı hem de kültürel taşıyıcısı ve aktarıcısı olduğunu ifade etmektedir. Yabancı dil öğretiminin aynı zamanda kültür öğretimi olduğunu Nurlu da (2011, s. 4) şöyle açıklar: “Zira bir dilin kurallarını öğrenmek, o dili anlamak veya konuşmak anlamına gelmez. O toplumun hayat anlayışını kavramak, inanç ve değer yargılarını bilmek, bakış açısını yakalamakla ancak o toplumun dilini öğrenmek mümkün olur.” Bu açıdan bakıldığında yabancı dil öğretimi sadece o dile ait alfabeyi; ses, şekil, cümle bilgilerini; hatta dil ile iletişim kurabilme becerisini kazanmak değildir. Aynı zamanda dilin altyapısı olan kültürel birikimi de öğrenmektir. Kısacası yabancı dil öğretimi, o dile ait kültür öğretimi ile eşdeğerdedir.

Her bir dil yeni bir medeniyet ve kültür dünyasını karşımıza çıkarmıştır. “Yabancı bir dil öğrenmek her şeyden önce yeni bir dünyaya kapılarını açmak, yeni insanlar ve kültürlerle tanışmak, tanıdık kavramlara ve düşüncelere değişik açılardan bakmak ve benzer deneyimler edinmektir” (Yaylı ve Bayyurt, 2011, s. 1). Buna bağlı olarak çok dilli ve çok kültürlü bir yapı medeniyetin zenginliği olarak da değerlendirilebilir. Tomalin ve Stempleski’ ye (1993) göre yabancı dil öğretiminde kültür aktarımının yedi amacı vardır:

- Öğrencilerin her insanın davranışında kültürün etkisi olduğunu anlamalarına yardımcı olmak.
- İnsanların konuşmalarında ve davranışlarında kültürün etkisi olduğunu anlamalarına yardımcı olmak.
- Öğrencilerin hedef kültürdeki ortak durumlarda gösterilen ortak davranışların farkına varmalarına yardımcı olmak.
- Öğrencilerin, bazı kelime ve cümleciklerin, kültürün bir sonucu olarak, hep aynı şekilde birbiri ardına geldiğinin farkına varmalarına yardımcı olmak.
- Öğrencilerin hedef kültürle ilgili genellemelerinin objektif gözle değerlendirmelerine yardımcı olmak.
- Öğrencilerin hedef kültürle ilgili bilgi toplama becerilerinin gelişmesine yardımcı olmak.

- Öğrencilerde hedef kültürle ilgili merak uyandırmak ve onların o kültürdeki insanlara duygudaşlık duymalarını sağlamak (aktaran Kılınç ve Şahin, 2012, s. 4).

Sonuç olarak yabancı dil öğrenmenin bireyin ihtiyaçları sonucunda ortaya çıktığını söyleyebiliriz. Bu ihtiyaçları sosyal, ekonomik, ticarî, siyasî, akademik vb. başlıklar altında toplayabilmek mümkündür. Bir dili tam anlamıyla öğrenebilmek için, hem dile ait kuralları yerli yerince öğrenmek hem de dilin temelini oluşturan kültürel altyapıyı öğrenmek gerektiği anlaşılmaktadır. Bu bilgilerden hareketle yabancı dil öğrenmenin bireye kazandıracağı özellikleri aşağıdaki gibi sıralayabiliriz:

- İş bulma olanaklarını arttırma.
- Özellikle yükseköğretimde ve sonraki basamaklarda bilginin ana kaynağına ulaşma.
- Yurt dışı eğitimlerine devam ederek daha seçkin bir diploma sahibi olma.
- Çalıştığı işte kariyer basamaklarında yükselme.
- Kültürel zenginlik açısından farkındalık kazanma ve entelektüel bir bakış açısına sahip olma.
- Farklı kültürlerle ait resim, edebiyat, müzik vb. sanat dallarında evrensel birikime ulaşma.
- Teknolojiden daha etkin faydalanma.

3.1.3. Yabancı Dil Öğretiminde Temel ve Genel İlkeler

Sözcük anlamı olarak bakıldığında ilke “Temel düşünce, temel inanç, prensip ve temel bilgi” olarak yer almaktadır (TDK, 2005). Oğuzkan da “Bireysel karar ve eylemlerin tutarlı ve eleştirel biçimde değerlendirmesine olanak sağlayan ana kural” olarak tanımlanmaktadır (aktaran Demirel, 2012, s. 28).

“Sınıf-içi yabancı dil öğretim etkinliklerinin başarısı, büyük oranda temel alınan ilke ve yöntemlere bağlı olmaktadır. Öğretme-öğrenme sürecine ilişkin ilke ve yöntemler, sınıf içi uygulamaları etkilediği kadar eğitimin niteliğini de etkilemektedir” (Demirel, 2012, s. 29). Yani öğretim süreci sonunda ulaşılmak istenilen hedef ancak ilkelerin doğru seçilmesi ve uygulanabilmesi ile mümkündür. Büyükkaragöz ve Çivi (1996), öğretim ilkelerini doğruluğu tartışmasız kabul edilen, öğretim etkinlikleri sonucunda belirlenen amaçların gerçekleşmesini sağlayacak öncü fikirler olarak nitelendirmektedir (aktaran Kılınç ve Şahin, 2012, s. 4). Yabancı dil öğretimine ilişkin temel ve genel ilkelerin önemli olanları şöyle sıralamaktadır:

Temel İlkeler:

1. Dört temel beceriyi geliştirme.
2. Öğretim etkinliklerini önceden planlama.
3. Basitten-Karmaşığa, Somuttan-Soyuta doğru öğretme.
4. Görsel ve işitsel araçları kullanma.
5. Anadili gerekli durumlarda kullanma.
6. Bir seferde bir tek yapıyı sunma.
7. Verilen bilgilerin günlük yaşama aktarılmasını sağlama.
8. Öğrencilerin derse daha etkin katılımlarını sağlama.
9. Bireysel farkları dikkate alma.
10. Öğrencileri güdüleme ve cesaretlendirme (Demirel, 2012, s. 29-32).

Genel ilkelerden önemli olanlar şunlardır:

1. Öğretime dinleme ve konuşma becerilerini geliştirme ile başlanması,
2. Kullanılan dilin öğretilmesi,
3. Öğrencilerin yeni dil alışkanlıkları sağlamasına yardımcı olunması,
4. Öğrenilen dilin seslerini en iyi şekilde çıkarmalarının öğretilmesi,
5. Öğretilen dilin kültürünün de öğretilmeye çalışılması,
6. Sınıf-içi bireysel farkların dikkate alınması,
7. Amaç dil ile anadil arasında sorun olan ses ve yapıların öğretilmesi,
8. Amaç dilin o dili anadili olarak konuşan kişilerin konuştuğu gibi öğretilmesi şeklinde özetlenebilir (Demirel, 2012,s. 32-33).

Barın (2004) ise bu ilkelere ek olarak şunları eklemiştir:

1. Herkese eşit söz hakkı tanınması.
2. Öğrencinin kendini yazılı ve sözlü ifade edebilmesi.
3. Hem bireysel çalışmalara hem de grup çalışmalarına gereken ölçüde yer verilmesi.
4. Yöntemin belirlenmesi.

Yukarıda bahsedilen temel ve genel ilkeler birçok kaynakta ayrıntılı bir şekilde yer almaktadır. Tekrara düşmemek adına uygun şekilde ifade edilmeye çalışılmıştır.

3.1.4. Yabancı Dil Öğretim Yöntemleri

Bir eğitim terimi olarak yöntem sözcüğüne baktığımızda: “Yabancı dil öğretiminde yöntem, belirlenen hedeflere ulaşmada öğretmen tekniklerini ve araçlarını kullanarak bir dilin nasıl öğretileceğini ortaya koyan işlemler bütünüdür” olarak tanımlanmaktadır (Demirel, 2012, s. 63). Bu tanımıyla yöntemi bir tasarım olarak görebiliriz. Daha geniş anlamıyla yöntem, amaçlara ulaşmak için öğretim sürecini planlamak olarak görülebilir.

Öğretilen dilin ne olduğu kadar dil öğretiminin nasıl yapıldığı da önemlidir. Öğretim sürecinin etkinliği birinci derecede etkileyebilecek unsurun hiç şüphesiz kullanılan yöntem olduğu söylenilebilir. Araştırmamız süresince yaptığımız alanyazın taramasında birçok öğretim yöntemi olduğunu fark ettik. Ömer Demircan, “Yabancı Dil Öğretim Yöntemleri” adlı kitabında otuz beş yöntem ve yirmi üç dil öğretim yaklaşımını incelemiştir. Bu yöntemlerin ve yaklaşımların bir kısmı günümüzde yaygın olarak kullanılmaktadır bir kısmı da belli bir süre denendikten sonra başarısızlığa uğradığı için terk edilmiştir.

1982 Ekim ayında Avrupa konseyi ile Millî Eğitim Bakanlığının ortaklaşa düzenledikleri Yabancı Dil Öğretim Programları konulu seminerde belirlenen belli başlı yöntemler sınıflaması esas alınmıştır. Türk ve Avrupalı uzmanlar tarafından benimsenen bu yöntemler:

1. Dil bilgisi - Çeviri Yöntemi (Grammar-Translation Method)
2. Düzvarım Yöntemi (Direct Method)
3. Kulak-Dil Alışkanlığı Yöntemi (Audio-Lingual Method)
4. Bilişsel Öğrenme Yaklaşımı (Cognitive –Code Approach)
5. İletişimci Yöntem (Communicative Approach)
6. Seçmeli Yöntem (Eclectic Method) şeklindedir (Demirel, 2012, s. 34).

Çalışmamızın konusu düşünüldüğünde dil bilgisi öğretimi ağırlık kazanmaktadır. Ancak dil öğretiminin etkin ve işlevsel bir şekilde olabilmesi için ‘dil bilgisel yeti-iletişimsel yeti’ kavramlarının eşgüdümlü bir şekilde öğretim etkinliklerine yansması gerektiğini anlatmıştık. Bu bakımdan aşağıda yer alan yöntemlerden çalışmamızla ilgili olabileceklerden bahsedilmiştir:

3.1.4.1. Dil bilgisi-Çeviri Yöntemi

“Yabancı dil öğretiminde anadili merkeze alan dil bilgisi-çeviri yöntemi, dil öğretiminde tüm dengeli ilkesine göre yapar. Dil bilgisi kuralları öğrencilere anadillerinde açıklanır” (Kılınç ve Şahin, 2012, s. 92). Demirel (2012, s. 36), bu yöntemin belirli bir kurama veya yaklaşıma göre geliştirilmediğini, akla dayalı çözümlemeler ve kural öğretiminde dayandığını belirtir. Dil bilgisi-çeviri yönteminin iletişimsel yetiyi bir kenara bırakıp dil bilgisel yetiyi merkeze aldığını söyleyebiliriz.

Yöntemin kullanım özelliklerinden bazılarını Demirel (2012, s. 36-37) şöyle listelemiştir:

1. Gramer, biçimsel gramerin bir özetidir. İlk önce öğrencilere okutulan pasajlardaki gramer kalıpları öğretilir. Dilin kurallarını öğretmek esastır. Gramerin öğretilmesi daha çok verilen metnin incelenmesiyle olur.
2. Karışık ve zor gramer kalıplarının çok ayrıntılı ve uzun açıklamaları verilir. Çünkü dilin öğrenilmesi daha çok dilin belirlenmiş düzenli cümle kalıplarının, yani gramerin öğrenilmesi

ile olasıdır. Bu yöntemle öğretim, kuralların birbirinden bağımsız cümlelerde verilmesi, çekimlerin gösterilmesi ve çeviri yapılması ile başlar.

3. Bilindiği gibi gramer, sözcükleri bir arada ahenkli olarak kullanmayı ve anlamlı cümleler ortaya koyar ve bu yöntemle yapılan öğretim, cümle kalıpları ve çekimleri üzerinde yoğunlaşmıştır.
4. Telaffuz pek fazla önem taşımaz. Telaffuza hiç ya da çok az dikkat edilir. Yani söyleyiş alıştırmalarına hemen hemen hiç yer verilmez.
5. Metnin içeriğine fazla önem verilmez. Ancak metnin içeriği, gramer analizi için bir alıştırma niteliğindedir. Yani metin, anlamdan ya da metinde anlatılandan çok içindeki cümle kalıpları önemlidir ve bunlar gramer öğretimi için bir alıştırma özelliği taşır.
6. Çeviri, okuma işleminden sonra yapılır. Önceleri daha kolay klasik yapıtların çevrilmesi ile çeviriye başlanır. Daha sonra gramerin verilmesi ile daha zor ve karmaşık eserlerin çevirilerine geçilir.

3.1.4.2. Kulak-Dil Alışkanlığı Yöntemi

“Dilin sözlü yönüne-dinlediğini anlama ve konuşma becerilerine-öncelik tanıyan, bu becerileri davranışçı öğrenme yorumlarından yararlanarak diyaloglar ve yoğun sözlü alıştırmalar kullanarak dil yapılarını belli bir sıraya göre öğretmeyi amaçlayan bir yabancı dil öğretim yöntemidir” (Demircan, 2005,s. 182).

Demirel, (2012: 42) bu yöntemin ilkelerini şöyle açıklar:

1. Dil yazma değil konuşmadır.
2. Dil, bir dizi alışkanlıklar bütünüdür.
3. Dil hakkındaki düşünceler değil sadece dil öğrenilir.
4. Bir dil, o dili anadili olarak konuşanların ne söylemeleri gerektiği değil, ne söyledikleridir.
5. Diller birbirinden farklıdır.

Bu ilkeler ışığında yabancı dil öğretiminin sözel becerilere daha fazla önem verdiği görülmektedir. Böylelikle öğrencinin etkili bir dinleme-konuşma becerisi kazandığı söylenilebilir. Sürekli tekrar ve tekrarla ezberlenen kalıplara benzer kalıplar üretmeyi savunduğu söylenilebilir. Ayrıca her dilin kendine ait alfabesi ve sesletim sistemi olması sebebiyle ilk öğrenmelerde birebir tekrar yapılması gerekebilir. Bu yöntemin kullanım özelliklerinden bazıları şu şekildedir:

1. Tekrar, taklit ve ezber önemlidir. Doğru cevap anında tekrarlanarak olumlu pekiştireç verilir. Çok miktarda alıştırmaya yer verilir.
2. Daha çok teyp ve dil laboratuvarları kullanılır.

3. Dersin başında mekanik ve biçime dayalı ön okuma için süre verilir. Telaffuzun ve tonlamanın olmasına önem verilir.
4. Hemen hemen hiç dil bilgisi açıklaması yapılmaz, dil bilgisi tümevarım yoluyla öğretilir.
5. Öğretilecek dilin kültürel yapısı verilir ve dilin sürekli değişim içinde olduğu vurgulanır (Demirel, 2012, s. 44-45).

3.1.4.3. Bilişsel Yöntem

“Bilişsel öğrenme yöntemi, bilişsel öğrenme kuramcılarında Ausubel ve ile dilbilimci Chomsky’nin görüşlerinin etkisiyle ortaya çıkmıştır” (Demirel, 2012, s. 45). Demircan’a (2005, s. 192) göre bu yöntem işitsel-dilsel yöntemle bir tepki olarak ortaya çıkarak onun dilbilim ve ruh-dilbilim kuramlarının ışığında eleştirisi kabul edilmektedir. Bilişsel yöntem yeni bilgilerin saklanarak eski bilgilerle arasında bir köprü kurulması esasına dayanır. Yeni bilgilerin eski bilgilerle beraber kullanıldığında tam olarak öğrenmenin sağlandığını savunan bir yöntemdir. Bilişsel öğrenme yöntemine göre öğrenci bilgiyi zihinsel algılama sürecinde kullanarak daha zevkli ve üretken bir öğrenme sağlanır. Böylelikle öğretim süreci sıkıcı olmaktan çıkıp daha eğlenceli ve nitelikli bir hâl almaktadır. Yöntemin kullanım özelliklerinden bazıları şunlardır:

1. Dil bir alışkanlık değil bilinçli olarak kuralları öğrenmedir.
2. Telaffuz öğretimine ayrıca yer vermeye gerek yoktur.
3. Özellikle duyduğunu anlama becerisine yer verilmelidir.
4. Grup çalışması ve bireysel eğitim desteklenmelidir.
5. Dil bilgisi kuralları hem tümevarım hem de tümdengelim yollarıyla öğretilmelidir.
6. Dört temel beceri önemine göre eşit olarak geliştirilmelidir.
7. Her şey bir bütünlük içerisinde ve yeri geldiğinde görsel-işitsel araçlar da kullanılarak öğretim yapılmalıdır.
8. Öğretmen öğrenmeyi kolaylaştırıcı kişi olarak algılanmalıdır (Demirel,2012, s. 46).

3.1.4.4. İletişimci Yöntem

Son yıllarda yabancı dil öğretiminde, kuramsal dilbilimciler ve öğrenme psikologlarından çok toplumbilimciler, özellikle Hymes’ in öncülük ettiği sosyo-dilbilimciler, Chomsky’nin öne sürdüğü kavramlarla edim (performance) ve yeti (competence) ile dilin doğasını açıklamanın yetersiz kaldığını bunun yanına iletişim yetisi (communicative competence) adıyla bir üçüncü boyutu eklemenin uygun olacağını öne sürmüşlerdir (Demirel, 2012. s 48).

Dil ile iletişim kurmada dil bilgisi kurallarının yanında kimi kullanım ve konuşma kurallarının da varlığı kabul edilerek daha çok toplumbilimcilerin ortaya sürdüğü iletişim kavramları ile ortaya çıkmış bir yöntemdir. Dilin asıl amacının yazılı-sözlü iletişim kurma becerisi sağlama olduğunu, iletişim kurabilmek için de dilin kurallarının iyi bilinmesi

gerektiğini savunan bir yöntemdir. Asıl olan iletişim kurabilmektir ve dilin yüzeysel gramer kuralları iletişim yeterliliği için birer araçtır düşüncesini öne çıkarmıştır.

Yöntemin kullanım özellikleri şunlardır:

1. Öğrenci için anlamlı olan sözlü-yazılı iletişim etkinliklerine ağırlık verilmelidir.
2. Öğretim öğrenci merkezlidir.
3. Öğretim etkinlikleri daha çok diyalog, grup çalışması, benzetim, problem çözme ve eğitsel oyunlarla öğrenime dayanır.
4. Amaç dilde yazılmış ve günlük iletişimde kullanılan özgün materyaller öğretim için kullanılır.
5. Öğretmenin hem anadilde hem de amaç dilde yeterli olması gerekir.
6. Öğretmenin rolü, öğrencilere amaçlarına uygun bir şekilde iletişim kurmalarına yardımcı olmaktır (Demirel, 2012, s. 50-51).

Kısacası iletişimci yöntem öğrencilerin iletişim yetisini geliştirerek karşılarına çıkan sosyal ortamlara uygun dil kullanmalarını amaçlayan, öğretim etkinliklerinde gerçek araçları kullanan, öğrenilen hedef dili öğrenciye kullandırarak özgüveni geliştiren, dil bilgisi yetisini önemseyen ve iletişim için bir araç olarak gören, yapılan hataları hoş gören, öğretmeni öğrenmeye yardımcı olarak niteleyen, bireysel ve grup çalışmalarını benimseyen öğrenci merkezli bir yöntemdir.

Yöntemin temel ilkeleri ve kullanım özellikleri düşünüldüğünde günümüzün şartlarına uygun yabancı dil öğretimine uygun bir yapıya sahip olduğu düşünülebilir.

3.1.4.5. Seçmeli Yöntem

“Bilinen yöntemlerin amaca en uygun ve öğretimde en başarılı olan yönleri seçilerek birbiriyle en verimli biçimde uyuşturulmasıyla elde edilen yönteme seçmeci/seçmeli yöntem denir” (Demircan, 2005, s. 162). Demirel de (2012, s. 58) yöntemler karması ya da yöntem zenginliği olarak nitelendirilmesinin uygun olacağını belirtmiştir.

Seçmeli yöntem, sınıf-içi öğretim etkinliklerinde öğrencilerin yaş, hazır bulunuşluk seviyeleri, yabancı dil öğrenim amaçları, öğrenim basamakları; öğretmenlerin meslekî yeterlilikleri, meslekî sorumlulukları gibi öğretim sürecini etkileyecek etkenlere bağlı olarak en uygun yaklaşımın seçilmesi gerektiğini belirten bir yöntemdir.

Seçmeli yöntemde öğretmenin yabancı dil öğretimi ile ilgili gelişmelere, yaklaşımlara ve güncel araştırma sonuçlarının verilerine karşı ilgili olması gerekir. Öğretim sürecinde en iyi yöntem öğretmen tarafından belirlenmelidir.

“Günümüzde dil öğretim yöntemleri ile ilgili düşünceler seçmeli yönteme doğru bir eğilim göstermektedir. Değişik kaynaklardan, sistemlerden ve stillerden en iyisini seçebilmek günümüz eğitimcilerinin üzerinde durdukları bir konudur” (Demirel, 2012, s. 59).

Yöntemin kullanım özelliklerinden bazıları şunlardır:

1. Dil öğretimi anlamlı ve gerçek hayat dönük olmalıdır.
2. Çeviri özel bir dil becerisidir ve başlangıç düzeyindeki öğrenciler için uygun bir yaklaşım değildir.
3. Dil öğretimi amaç dille yapılmalıdır. Gerekğinde anadile yer verilmelidir.
4. Dört temel becerinin geliştirilmesi esas olmalıdır.
5. İletişim yeterliliğini kazanmada sözel olmayan iletişim jest-mimikler, ses tonu, vurgu ve kültürel tavırlar gibi hususlar dikkate alınmalıdır.
6. Her dersten önce öğrencilere neyi, niçin öğrenecekleri bildirilmelidir.
7. Sınıf içinde bireysel farklar olduğu unutulmamalıdır.
8. Bir seferde tek bir yapı sunulmalı ve öğretilen yapı tam öğrenilmeden diğerine geçilmemelidir.
9. Öğretim etkinlikleri basitten-karmaşığa, somuttan-soyuta ve bilinenden-bilinmeyene doğru olmalıdır (Demirel, 2012, s. 58-59).

Sonuç olarak seçmeli yöntem günümüz dil öğretim şartlarına en uygun yaklaşım olarak değerlendirilebilir.

3.1.5. Yabancı Dil Öğretim Teknikleri

Teknik sözcüğü terim anlamı olarak baktığımızda: “Bir öğretmen yönetimi uygulamaya koyma biçimi ya da sınıf içinde yapılan işlemlerin bütünü, uygulayım” olarak karşımıza çıkmaktadır (Demirel, 2012, s. 63). Teknik, planlanan düşüncelerin uygulamaya aktarılmasında izlenen yol olarak görülebilir.

Araştırmamız süresince ulaşılan hemen hemen bütün kaynaklarda yabancı dil öğretim teknikleri derinlemesine incelenmiştir. Söylenileni yeniden söylememek adına yabancı dil öğretim tekniklerine sadece isim olarak yer vermeyi uygun bulduk.

Yabancı dil öğretiminde yaygın olarak kullanılan teknikler aşağıdaki gibi gruplanabilir (Demirel, 2012, s. 63-64):

Grupla Öğretim Teknikleri

1. Beyin Fırtınası
2. Gösteri
3. Soru-Cevap
4. Drama ve Rol Yapma

5. Benzetim
6. İkili ve Grup Çalışmaları
7. Altı Şapka Tekniği
8. Kavram Haritaları
9. Eğitsel Oyunlarla Öğretim (İletişim ve Gramer Oyunları)

Bireysel Öğretim Teknikleri

1. Bireyselleştirilmiş Öğretim
2. Programlı Öğretim (Bilgisayar Destekli Öğretim)

3.1.6. Yabancı Dil Öğretiminde Güncel Gelişmeler

Çağımızda teknolojik, sosyal, siyasî ve ekonomik değerler çok hızlı bir şekilde değişime ve gelişime uğramaktadır. Bu değişimler ve gelişmeler her alanda olduğu gibi eğitim bilimleri alanında da kendisini göstermektedir. Eğitim bilimleri başlığının konumuzla ilgili alt başlığı olan yabancı dil öğretimini etkileyen en önemli değişkenlerden birisi de öğrenme psikolojisinde meydana gelen değişimlerdir. “Son yıllarda öğrenme kuramlarında farklı görüşlerin ortaya çıkması ile dil öğrenme süreci de aynı şekilde etkilenmektedir” (Demirel, 2012, s. 27).

Kuram sözcüğünü anlamı açısından ele aldığımızda: “Sistemli bir biçimde düzenlenmiş birçok olayı açıklayan ve bir bilime temel olan kurallar, yasalar bütünü, nazariye, teori” olarak tanımlanmıştır (TDK, 2005). Yani kuram yaklaşım, yöntem ve tekniği etkileme gücüne sahip anlamlı bilgilerin yönlendiricisidir. Bu bakımdan farklı kuramlarda farklı görüşlerin ortaya çıkması, farklı dil öğretim yöntemlerinin doğmasına sebep olmuştur denilebilir.

Bu kuram ve yaklaşımlardan en yaygın olanları ise şunlardır:

1. Tam Öğrenme
2. İşbirliğine Dayalı Öğrenme
3. Bilgisayar Destekli Öğrenme
4. Proje Tabanlı Öğrenme
5. Probleme Dayalı Öğrenme
6. Çoklu Zekâ Tabanlı Öğrenme
7. Beyin Temelli Öğrenme
8. Portfolyo Destekli Dil Öğrenme
9. Yapılandırmacı/ Oluşturmacı Dil Öğrenme

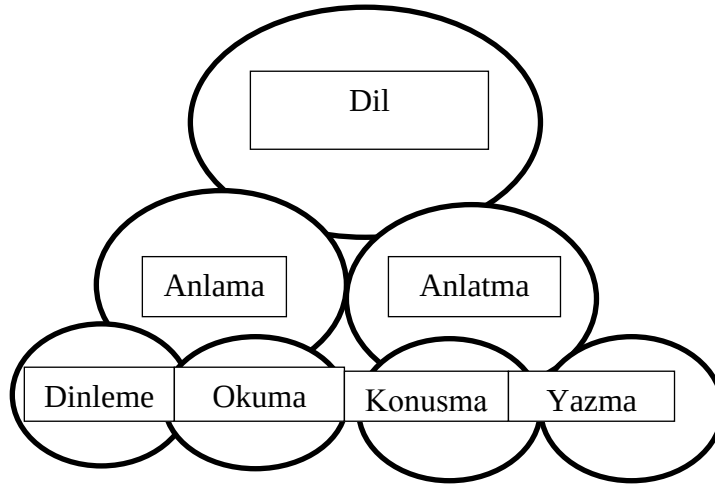
10. İletişim Teknolojisi Katkılı Öğrenme (Demirel, 2012, s. 27).

3.2.Yabancı Dil Olarak Türkçenin Öğretimi

3.2.1. Yabancı Dil Olarak Türkçenin Öğretiminde Temel Dil Becerileri

Yabancı dil öğretiminde dört temel dil becerisi olan dinleme-konuşma-okuma ve yazma becerilerini geliştirme esastır. Dil öğretimini oluşturan ve her insanda bulunan dört temel beceri kullanılmadan bir dilin tam olarak öğretilemeyeceğini ifade edebiliriz. “Dil öğretiminde dört temel beceri olarak adlandırılan dinleme, okuma, konuşma ve yazma eğitimin ilk basamağından itibaren birlikte ele alınmalıdır. Çünkü iletişimin temeli olan dilin kullanımı sırasında bu dört temel beceriye her an ihtiyaç duyulmaktadır” (Barın, 2004). Güncel yabancı dil öğretim yaklaşımlarının ve yöntemlerinin hemen hepsinde, öğretim etkinliklerinin dört temel dil becerilerini eşgüdümlü ve eşzamanlı olarak geliştirilme temel ilkesine dayandığını söyleyebiliriz.

Dil öğretiminin temel amacı öğretilen dili kullanmaktır. Yani önce anlamak ve sonra anlatmaktır. Doğan’a (2011, s. 2) göre: “Dil anlama ve anlatma becerilerinin altında kazanılış sırasına göre ‘dinleme, konuşma, okuma ve yazma’ dan meydana gelir. Dinleme ve okuma anlamaya; konuşma ve yazma da anlatmaya yönelik dil becerilerini oluşturur”

Şekil 1: Dil becerileri (Doğan, 2011, s. 3)

Dil becerileri, dil öğretiminin temel öğeleri ve her biri diğerini tamamlayıcı yeterlilik alanları olarak değerlendirilebiliriz. Her bir beceri anlama ve anlatma alt başlıkları altında yer almaktadır. İşte bu bakımdan çalışmamızda yabancı dil olarak Türkçenin öğretiminde temel dil becerilerinin öğretimi kazanılış sırasına göre ayrı ayrı başlıklar altında incelenmiştir.

3.2.1.1. Dinleme Öğretimi

Dinleme hayatı anlamlandırabilmek için kullandığımız ilk önce kazanılan dil becerisidir. Tanım olarak baktığımızda: “Dinleme gönderilen bir iletiyi alma ve yorumlama sürecidir” (Adalı, 2009, s. 32). Demirel’ in tanımı da şöyledir: “Konuşan kişinin vermek istediği mesajı pürüzsüz olarak anlayabilme ve söz konusu uyarana karşı tepkide bulunabilme etkinliğidir” (Demirel’den aktaran Doğan, 2011, s. 5). Tanımlardan da anlaşıldığı üzere dinleme sadece işitme değil; aynı zamanda işitileni anlama ve anlamlandırma becerisidir. Yani dinleme bir amaç dâhilinde yapılan bir eylemdir, işitme ise sadece bir duyu olarak adlandırılabilir. Dinleme becerisinin temel ilkeleri şunlardır (Özbay, 2009 a, s. 48):

1. Mesajı gönderme/ iletme,
2. Mesajı işitme/ duyma,
3. Mesajın anlamlandırılması.

Bu temel ilkeler de dinlemenin bir amaca bağlı olarak yapıldığını göstermektedir. Dinleme öğretiminin amacı ise şöyledir:

Dinleme öğretimden amaç, öğrencilerin amaç dildeki sesleri tanımak, bir bağlam içinde yer alan vurgulama ve tonlamaların neden olduğu anlam değişikliklerini fark etmek ve en önemlisi de konuşmacıdan gelen mesajı tam ve doğru olarak anlamasını sağlamaktır (Demirel, 2012, s. 98).

Dinleme becerisinin tanımı, ilkeleri ve amacı düşünüldüğünde öğrencilerde geliştirilmesi gereken davranışlardan bazıları şunlardır:

- Duyduğu metnin genel olarak ana hatlarıyla ne olduğunu söyleme/yazma,
- Duyduğu metnin ayrıntılı olarak ne olduğunu söyleme/yazma,
- Duyduğu metinde geçen kişilerin tutum ve düşüncelerini söyleme/yazma,
- Duyduğu metinde geçen sözcüklerin anlamını kestirebilme,
- Duyduğu metinde geçen cümle yapılarının anlamlarını ve kullanışlarının nasıl olduğunu söyleme/yazma,
- Anlamaya yardımcı olacak değişik tonlama ve vurguların kullanışını fark etme (Demirel, 2012, s. 98-99).

Dört temel dil becerisi birbiriyle bağıntılıdır. Konuşma becerisinin gelişmesi, dinleme becerisinin gelişimiyle paralellik göstermektedir. Etkili bir dinleme beraberinde etkili bir konuşma becerisinin kazanılmasını da sağlar. Ayrıca yabancı bir dilin öğretimi için gerekli olan ilk basamak dinlemedir. İnsanlar yeni bir dili ilk olarak duyarlar, anlarlar ve daha sonra konuşurlar. Bu sebeple yabancılara Türkçe öğretiminde yapılacak ilk etkinliklerin dinlemeye dayalı olması gerekmektedir (Cemiloğlu, 2009, s. 69).

Dinleme öğretimi yabancılara Türkçe öğretiminde ise öğrencilere doğru telaffuz ve okuma becerisi kazandırmada dolayısıyla doğru anlama/anlatma becerisi kazanmada yardımcı olmaktadır. Bu bağlamda yabancı dil olarak Türkçenin öğretiminde dinleme becerisinin geliştirilmesi etkinliklerinde aşağıda yer alan maddelere özen gösterilmelidir:

- Ders kitabına ya da öğretmenin ayrıca hazırladığı bir çalışmaya paralel olarak yapılacak olan dinleme etkinlikleri öncesinde iyi bir planlama yapılmalıdır.
- Öğretmen derste kullanmayı düşündüğü bir dinleme parçasını önceden kendisi dinlemelidir. İlgili dinleme parçasının uygun olup olmadığını kontrol etmelidir.
- Dinleme parçaları yabancılara Türkçe öğretiminde belirlenen seviyeler olan temel, orta ve ileri seviyeye uygun olmalıdır.
- Kullanılması düşünülen dinleme parçalarının söyleniş hızına telaffuzuna ve anlaşılabilirliğine dikkat edilmelidir.
- Dinleme parçaları genel ahlak kurallarına ve ilgili ülkenin millî-manevî değerlerine aykırı seslendirmeler içermemelidir.
- Öğrencilerin konuşulanları doğru ve net anlayabileceği işitsel araçlar kullanılmalıdır.
- Yabancılara Türkçe öğretenlerin konuşmalarında yerel ağızlardan uzak durmaları ve İstanbul Türkçesini kullanmaları gerekmektedir (Arslan ve Adem, 2010).

3.2.1.2. Konuşma Öğretimi

İnsanın iletişim kurmada en çok kullandığı beceri hiç şüphesiz konuşma becerisidir. Konuşma insanın dış dünya ile iletişim kurmasının en temel yoludur. Hatta zaman zaman sesli düşünme diye adlandırılan, insanın kendi kendisiyle konuşması eylemi iletişim şekli olarak düşünülebilir. Doğumdan ölüme kadar olan süreçte en sık kullanılan dil becerisi konuşmadır. En genel tanımıyla konuşma;

Doğumdan itibaren algılanmaya başlanan anadiline sinmiş toplumsal ve kültürel ritimlerin, alofonlarından arındırılmış fonetik notalarla, beynin Broca alanında üretilip sağ yarım küresinde farklı vurgu ve tonlamalar eşliğinde sonsuz bir değişkenlik içinde bestelenip icra edilmesi süreci olarak adlandırılmaktadır (Onan, 2005, s. 198).

Demirel'e (2002, s. 90) göre konuşmanın dört niteliği vardır:

1. Konuşmanın Fiziksel Niteliği: Konuşma ses dalgalarının boşlukta yayılması ile gerçekleşen bir süreçtir.
2. Konuşmanın Fizyolojik Niteliği: Konuşma, insan bedeninde var olan beyin, sinir sistemi, akciğerler, ses telleri, küçük dil, büyük dil, damak, dudaklar ve dişler gibi organların dengeli bir uyum içinde işbirliğiyle gerçekleşen bir süreçtir.
3. Konuşmanın Psikolojik Niteliği: Bu noktada anlambilim (semantik) devreye girer. Anlambilime göre, biz kavramların kendileri üzerinde değil, o kavramlara ilişkin kendi deneyimlerimiz üzerinde düşünüp konuşuruz. Bu bakımdan konuştuğumuzda dış dünyanın

kendisi üzerinde değil, doğrudan doğruya dış dünyaya ilişkin kendi tepkilerimiz üzerinde konuşuruz.

4. Konuşmanın Toplumsal Niteliği: Konuşma, toplumsal yaşamın bir ürünüdür. İnsanoğlu birlikte yaşamaya başladığı andan itibaren bir şekilde iletişim kurma ihtiyacı hissetmiştir. Konuşma, dil kullanılarak iletişim kurma yoludur.

Bu tanımdan ve temel özelliklerden de hareketle konuşmanın birçok organın birlikte çalışmasıyla ortaya çıkan; fiziksel, fizyolojik, psikolojik ve toplumsal özelliklere sahip olan karmaşık bir iletişim becerisidir. En çok kullanılan dil becerisi olmasına rağmen yabancı dil öğretiminde en problemlili beceri kazanma süreci konuşmadadır (Ladousse'dan aktaran Kılınç ve Şahin, 2012, s. 223). Az önce bahsettiğimiz birçok etkene bağlı olarak kazanılan yabancı dil konuşma becerisi öğrencilerin edinmekte en çok zorlandıkları beceridir diyebiliriz.

Demirel'e (2012, s. 102) göre yabancı dil öğretiminin genel amaçlarından en önemlisi, öğrencilerin öğrendikleri dili anlaşılabilir bir şekilde konuşabilmeleridir. Yabancı dil öğretiminde iletişim yetisi kazanabilmek becerisinin önemini düşündüğümüzde konuşma becerisinin önemi bir kez daha karşımıza çıkmaktadır. Yabancı dil öğretiminde konuşma becerisini geliştirmenin ilkeleri özetle şunlardır:

- Başlangıç düzeyinden itibaren en çok tekrar alıştırmaları kullanılmalıdır.
- Anlama ve iletişime dayalı alıştırmalara yer verilmelidir.
- Doğru ve anlaşılır konuşabilmek için dil bilgisi kurallarının öğretimine de özen gösterilmelidir.
- İletişim kurmada en az konuşma kadar etkisi olan sözel olmayan davranışların da önemi hatırlatılmalıdır.
- Konuşma öğretiminde öğrencilerin seviyelerine uygun etkinlikler tercih edilmelidir.
- Dili anlaşılabilir bir şekilde konuşabilmek için telaffuz (vurgu, tonlama, özgün sesletim biçimleri) eğitime ayrıca özen gösterilmelidir (Demirel, 2012, s. 102-103).

Yukarıdaki ilkeler yabancı dil olarak Türkçenin öğretiminde de geçerlidir; ancak ek olarak şu maddelerin belirtilmesinde fayda vardır:

- Yabancı dil olarak Türkçe öğrenen öğrencilerin ana dilleri ile amaç dil olan Türkçe arasında bağ kurabilmeleri açısından ilk olarak benzerliklerin ve farklılıkların açıklanması yapılmalıdır.
- Türkçede kullanılan alfabenin ses özellikleri ve sesletim biçimleri uygulamalı olarak belirtilmelidir.
- Türkçenin, Ural-Altay dil ailesi grubundan olması sebebiyle son eklerle çalışan bir dil olduğu vurgulanmalıdır.
- Türkçenin ses uyumlarından olan kalınlık-incelik uyumunun öneminden bahsedilmelidir.
- Türkçede sözcük üretiminin, vurgu ve tonlamanın basit bazı mantık kuralları içerisinde olduğu belirtilmelidir.

- Konuşma öğretimi yapılırken Türkçenin doğal olarak kullanıldığı ve günlük hayattan alınan örneklere yer verilmelidir (Kılınç ve Şahin, 2012, s. 223-233).

3.2.1.3. Okuma Öğretimi

Okuma, “bilişsel davranışlarla psikomotor becerilerin ortak çalışmasıyla yazılı sembollerden anlam çıkarma etkinliğidir” (Demirel, 2012, s. 109). Günay (2007, s. 15-16) ise okuma eylemini daha kapsamlı olarak şöyle tanımlar:

Kendi bağlamı ve tutarlılığı içindeki bir metinde sözcüklerin ya da tümcelerin bir arada bulunmasıyla oluşan anlamı keşfetmek ve ortaya koymak için göstergeler dizgesini gözlemlemek, dizgeleri birbiriyle ilişkilendirerek sözcük anlamının ötesinde bir anlam bulmak yani anlamlandırmak.

Her iki tanımdan da anlaşılacağı üzere okuma becerisi ve anlama birbiriyle doğrudan ilişkilidir. Okumanın amacı, gözlerle ve ses organlarıyla yapılan eylemi anlamlandırmaktır. Eğer öğrenci okuduğu metinden anlam çıkaramıyorsa bu okuma değil ses tekrarıdır denilebilir.

Yabancı dil öğretiminde de okuma becerisinin önemi büyüktür. Okunan metinlerde yazarın ne mesaj verdiğini anlamak, metinlerde neden bahsedildiğini anlamak okuma öğretiminin amacıdır denilebilir. Demirel (2012, s. 110) yabancı dil öğretiminde okuma öğretiminin amaçlarını şöyle belirtmiştir:

1. Doğru, sürekli ve anlayarak okuma becerisini kazanmak.
2. Sözcük hazinesini zenginleştirmek.
3. Okumanın bilgi kazanmanın yollarından biri olduğunu kavramak.
4. Doğru ve güzel dille yazılmış metinleri okuyarak anlatım gücünü geliştirmek.
5. Okumayı zevkli bir alışkanlık haline getirmek.

Yabancı dil öğretiminde öğrencilerden beklenen davranışlar şunlardır:

1. Başlığı verilmiş bir metnin konusunu kestirme
2. Okunan metne uygun başlık önerme
3. Okuma parçasında geçen bilinmeyen sözcüklerin anlamını kestirme
4. Okunan metin hakkında genel bilgi sahibi olma
5. Okunan metin hakkında detaylı bilgi edinme
6. Okunan metnin ana fikrini ve yardımcı fikirlerini bulma
7. Okunan metinle ilgili bilgileri transfer etme
8. Okunan metnin özetini çıkarma (Demirel, 2012, s. 110).

Sonuç olarak doğru ve anlamlı okumam anlama becerisi açısından çok önemlidir. Ayrıca yabancı dil öğretiminde öğrencilerin söz varlığını zenginleştirmek, öğrencilere bilgi

kazandırmak ve öğrencilerde okuma zevki oluşturmak için okuma öğretimi yapmak gereklidir.

Yukarıda yer alan amaçlar ve beklenen davranışlar hiç şüphesiz yabancı dil olarak Türkçenin öğretimde de geçerlidir. Yabancı dil olarak Türkçenin öğretiminde okuma becerisinin geliştirilmesinin vazgeçilmez araçları ders kitapları ve bu kitaplarda yer alan okuma metinleridir. Aygüneş (2007), “Yabancı dil olarak Türkçenin öğretiminde okuma becerisini geliştirme yolları” adlı yüksek lisans tezinin sonuç kısmında, okuma becerisinin geliştirilmesi için özet olarak şu ilkeleri sıralamıştır:

- Gerek pratik amaçlar için ve sadece temel düzeyi kapsayan kitaplarda gerekse ileri düzeyleri de içeren ve sınıf ortamında kullanılması amacıyla hazırlanmış kitaplarda düzeye ve gereksinimlere uygun olarak farklı türden metinlere yer verilmeye çalışılmalıdır.
- Yabancı dil öğretiminde daha çok ya gerçek yaşamda kullanılan metinler sınıf ortamına taşınarak kullanılmalı ya da özgün nitelikteki bu metinler öğrenci grubunun düzeyine uygun biçimde uyarlanarak kullanılmalıdır.
- Yabancılar Türkçe öğretimi üzerine hazırlanan kitaplardaki metinlerin okunabilirlik düzeylerinin öğrenci seviyelerine uygun olması gerekir.
- Metin seçiminde konu çeşitliliği, konunun ilgi çekiciliği, gerçek yaşamdaki metinlere uygunluğu gibi durumlar göz önünde bulundurulmalı ve bağlamlardaki kişi, yer, zaman ve olay gibi unsurların açık olması sağlanmalıdır.
- Yabancılar Türkçe öğretiminde kullanılan ders kitaplarında okuma öncesindeki becerileri geliştirecek ve öğrencileri metni okumaya teşvik edecek etkinliklere yeterli oranda yer verilmelidir.
- Okuma sırasındaki görevler okuma becerilerinin geliştirilmesi açısından oldukça önemlidir ve beceri geliştirmeye yönelik etkinliklere yer ayrılmalıdır.

3.2.1.4. Yazma Öğretimi

Yazma duyguların, düşüncelerin, bilgilerin; yaşananların ve tasarlananların yazı yoluyla aktarılmasıdır. Özbay (2009 b, s. 115) yazmanın tanımını şu şekilde yapmaktadır: “Yazma, duygu, düşünce, istek ve olayların belli kurallara uygun olarak birtakım sembollerle anlatılmasıdır”. Özellikle ifade edilmek istenen duygu ve düşüncelerin kalıcı olması ve geniş kitlelere ulaşması istenildiğinde bu dil becerisine başvurulmaktadır. Teknolojinin bu kadar ilerlediği günümüz şartlarında bile bilgiye ulaşmanın en kesin ve geçerli yöntemi yazılı kaynaklardır. “Söz uçar; yazı kalır.” atasözü de tam da bu noktada söylediklerimizi desteklemektedir.

Yabancı dil öğretiminde ise yazma becerisinin hep en son sırada yer aldığını söyleyebiliriz. “Yabancı dil öğretiminde, dört temel dil becerisi zincirinin son halkası olarak ‘yazma

becerisi' bulunduğu kabul edilmekte, belki de bu nedenle bu becerinin geliştirilmesi sona kalmaktadır” (Demirel, 2012, s. 116). Hâlbuki ‘iletişimsel yeti’ kavramının en iyi şekilde geliştirilmesi sözlü ve yazılı iletişimin eşgüdümlü olarak ele alınması ile mümkündür diyebiliriz. Dili anlamak kadar anladığını doğru olarak anlatma da gereklidir. “Dili ve dilin kurallarını doğru kullanmanın yanı sıra bir mesajı doğru olarak ifade edebilme de çok önemlidir. Bu yüzden yazma sürecini eleştirel düşünme süreci olarak algılamak gerekir” (Demirel, 2012, s. 117).

Yazma öğretimi, dil öğrenme ve öğretme becerilerinde önemli bir yer tutmaktadır. Yabancı öğrencilerin dil eğitiminde eksikliklerinin somut bir biçimde belirlenip, onlara doğru dönüt verilmesi açısından dikkat edilmesi gereken bir konudur. Çakır (2010) ise bu konuda şöyle demektedir:

Yazma becerisi şu hedeflerin elde edilmesine yardımcı olur:

- Öğrenme sürecini kontrol etmeye,
- Öğrencilerin seviyelerini belirlemeye,
- Öğretilen yapıların veya kelimelerin pekiştirilmesine,
- Dil yanlışlarının görülmesine,
- Noktalama işaretlerinin öğretilmesine,
- Diğer becerilerin daha iyi öğrenilmesine,
- Öğrencilerin dil yetilerinin gelişmesine,
- Öğrencilerin yaratıcı düşüncelerine,
- Öğrenilen konuların kısa dönem bellekten uzun dönemli belleğe aktarılmasına,
- Öğrencilerin yetilerini (competence) performansa dönüştürmelerine,

Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde yazma becerisini geliştirmede amaç bireyin duygu ve düşüncelerini Türkçenin gerek dil bilgisi gerekse yazım-noktalama kurallarına uygun ve planlı bir biçimde yazıya aktarmalarını sağlamaktır. Yazma becerisi, uygulamalı olduğu için birey, kazanılmış bilgileri somut bir biçimde gösterebilmektedir.

Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde yazma eğitimini geliştirebilmek için birtakım ilkelerin dikkate alınması gerekir. Bu ilkeler şunlardır:

- Yabancı dilde yazma eğitimi verebilmek için hitap edilen hedef kitlenin özellikleri (yaş, ana dili ve kültür yapısı vb.) göz önünde bulundurulmalıdır; çünkü Arabistanlı ile Pakistanlı bir bireyin dil özellikleri farklıdır.
- Rehberlik eden kişi hedef kitleyi tanımalı ve olumsuz aktarımların önüne geçmelidir.
- Bireylerin ana dilinin cümle yapısı göz önünde bulundurulmalıdır. Örneğin, İngilizcede söz dizimi özne+eylem+nesne şeklindeyken; Türkçede bu yapı özne+nesne+yüklem şeklindedir.

- Yabancı dilde yazma eğitimi için sürekli ve planlı çalışmalar yapılmalıdır.
- Yabancı dilde yazma eğitimi veren kişi yazmanın her aşamasında kişiye rehberlik etmelidir.
- Yabancı dilde yazma çalışmaları, farklı metin türlerinde çeşitli anlatım yollarından yararlanılarak öğretilir. Anlatım yolları seviyelere göre şu şekildedir: Başlangıç seviyesinde olan bir kişi betimlemelerin ilk aşamasındadır, fikirlerini düzenlemede ve genişletmede eksiklikler bulunur. İleri seviyede bulunanlar, başlangıç seviyesindeki öğrencilerden daha rahat bir biçimde betimlemeyi kullanabilirler. Son olarak, üst seviyedekiler açıklama ve tartışma yollarını da kullanabilirler (Way, Joiner ve Seaman'dan aktaran Bayraktar, 2013).

Kısacası yabancı dil olarak Türkçenin öğretiminde yazma becerisinin zor; ama kontrol edilmesi diğer becerilere oranla daha somut ve nesnel olan bir beceri olduğunu söyleyebiliriz.

3.2.2. Yabancı Dil Olarak Türkçenin Öğretiminde Dil Bilgisi

Çalışmamızın konusu düşünüldüğünde yabancı dil olarak Türkçenin öğretiminde dil bilgisi konusu önemli bir yer tutmaktadır. Bu bakımdan sırasıyla dil bilgisi kavramının tanımı, dil bilgisi öğretiminin amacı ve önemi, dil bilgisi öğretiminin hem yabancı dil hem de yabancı dil olarak Türkçenin öğretimindeki öneminden bahsedilmiştir.

Dil bilgisi, TDK Türkçe Sözlük (2005)'te: “Bir dilin ses, biçim ve cümle yapısını inceleyip kurallarını tespit eden bilim, gramer” şeklinde tanımlanmıştır. Banguoğlu'nun (2004, s. 19) tanımı da şu şekildedir:

Dili iyi kullanma (bon usage) sanatını öğretir. Düşünce ve duyguları daha düzgün ve tam olarak anlamamıza ve anlatmamıza yardım eder. Gramer bilgisi sayesinde daha doğru, daha mükemmel düşünmeye de alışırız. Bu bilgi dil düzeninin koruyucusudur.

Yukarıda yer alan tanımlardan hareketle dilin temel işlevinin iletişim kurabilmek olduğunu bir kere daha belirtmekte sakınca yoktur. İletişim başlığı altında anlama ve anlatma temel becerilerinin varlığı dil öğretiminin önemine dikkat çekmektedir. Doğru anlama ve doğru anlatma ancak kurallar çerçevesinde mümkün olabilmektedir. İşte bu kurallar da dil bilgisi kavramını karşımıza çıkarmaktadır. Dolunay'a (2010) göre dil bilgisinin en genel tanımı şöyledir:

Dil bilgisi, kısaca bir dili ses, şekil ve cümle yapıları bakımından inceleyip bunlarla ilgili kuralları tespit eden bir bilim dalı olarak tarif edilebilir. Dil bilgisi öğretimi ise dilin ses, şekil ve cümle yapılarını birtakım yöntemler kullanarak öğrencilere sezdirme ve bu yolla onların dili etkili, doğru ve düzgün kullanmalarını sağlamaya yönelik etkinlikler yapma sürecidir.

Dil bilgisi temel dil becerileri olan dinleme, konuşma, okuma ve yazma sınıflandırmasının içerisinde doğrudan yer almasa da bu temel becerilerin doğru kullanımın sağlanmasında

dolaylı olarak etkili olan kurallar bütünüdür denilebilir. Dil bilgisi öğretiminde temel dil becerilerinin önemi hakkında Barın ve Demir (2008, s. 4) şunları ifade etmektedir:

Başarılı bir dil bilgisi öğretimi, dört temel dil becerisinin kazandırılmasına, kullandığımız dile ilişkin yanlışların azaltılmasına, zihnin gelişmesine, iyi bir iletişim kurmaya, dile ilişkin öz güvenin ve hoşgörünün kazanılmasına, bir yabancı dilin daha rahat öğrenilmesine yardımcı olmaktadır. Şüphesiz, ana dilinin dil bilgisini iyi bilmeyen bir kimsenin başka bir dili tam öğrenebilmesi mümkün değildir. Kullandığımız dile ait yanlışlar da ancak dil bilgisi kurallarıyla karşılaştırılırsa belirlenir ve düzeltilebilir. İnsanlarla olan iletişimin sağlıklı ve etkili olabilmesi de dili doğru bilmeye ve iyi kullanmaya bağlıdır.

Bugün Türkiye’ de anadili Türkçe olanlara yönelik hazırlanan İlköğretim Türkçe Dersi (6-8. Sınıflar) Öğretim Programı ve Kılavuzu’nda da benzer ifadeler şu şekilde yer almaktadır:

Öğrenci açısından Türkçenin yapısını oluşturan ve işleyiş kurallarını tanımlayan bilgilere sahip olmak oldukça önemlidir; ancak daha da önemli olan bu kuralların konuşma, yazma, dinlemeyle ilgili dil etkinliklerinde uygulanmasıdır. Dolayısıyla dil bilgisi öğretimi kuramsal bilgilere değil, uygulamaya dayanmalıdır. Bu amaçla dil bilgilerinin öğretiminde, kuralların verilmesinin yanında, bu kuralların kelime, cümle ve metin düzeyindeki uygulamaları amaçlanmıştır (MEB, 2006, s. 7-8).

Bu tanımlardan hareketle dil bilgisi öğretiminin öğrencilere kuralları ezberletmek değil; dilin anlama ve anlatma becerilerinin öğrencilere etkili bir şekilde kazandırılması sağlayan bir alan, bir dilin dinleme, konuşma, okuma, yazma temel becerilerini destekleyen kurallar bütünü olarak nitelendirebiliriz.

Demirel (2002, s. 114), dil bilgisi öğretiminin amaçlarını kısaca üç madde hâlinde belirtmiştir. Buna göre dil bilgisi öğretimi;

1. Öğrencilerin bilinçaltı yapılarını bilinç seviyesine çıkarmayı ve bunları kullanım alanına getirmeyi,
2. Dilin işleyiş düzenini öğrencilere kavratmayı,
3. Öğrencilerin bir iletişim aracı olarak dili doğru ve etkili bir biçimde kullanmalarını sağlamayı amaçlar.

Dil bilgisinin, yabancı dil öğretiminde de önemli bir yeri vardır. Buna göre, bir dili öğrenmek demek o dilin ses bilgisi, şekil bilgisi, sözcük bilgisi ve dil bilgisi özelliklerini öğrenmek demektir (Aydın, 1997).

Yabancı dil öğretiminde ulaşılmak istenilen hedef düşünüldüğünde, dört temel dil becerisinin dilin mantık düzlemi içerisinde kurallara uygun şekilde öğretilmesi gerekir.

Dil bilgisi öğretimi yapılmasının gerekçeleri şunlardır:

- Dilsel özsaygıyı, özgüveni oluşturmak
- Ölçünlü dil öğretimine yardımcı olmak
- Başarımı (performans) arttırmaya yardımcı olmak
- Yabancı dilleri öğrenmeye yardımcı olmak
- Dilsel ve kültürel hoşgörüyü arttırmak
- Bilimsel yöntem ve çözümleyici düşünmeyi öğretmek
- Dili kötüye kullananlara karşı korunmak
- Dil sorunlarını anlamaya yardımcı olmak
- Dil hakkındaki genel bilgiyi derinleştirmek (Hudson'dan aktaran, Aydın, 1997).

Dil bilgisi öğretiminin önemi, amacı ve işlevi yabancı dil olarak Türkçenin öğretimi disiplini de geçerlidir. Doğru konuşmak, yazmak, okumak ve dinlemek ancak dil bilgisi etkinlikleriyle sağlanabilir. Dil bilgisi kuralları sıralanarak, ezberlettirilerek değil, her bir dil bilgisel biçim birimin işlevi sezdirilerek, anlatıma katkısı kavratılarak ve örneği uygulanarak hem iyi bir dil bilgisi öğretimi gerçekleştirilir, hem de başarılı bir Türkçe öğretimi sağlanmış olur (Sağır, 2002, s. 7).

Ayrıca ülkemiz, etkileşimde bulunduğu coğrafya itibarıyla Türkçeyle neredeyse tamamen farklı bir dil yapısı içerisinde yer alan Hint-Avrupa dil ailesinin sıkça kullanıldığı bir konumdadır. Türkçenin Ural-Altay dil ailesinde yer alması, yapı olarak eklemeli diller sınıflandırmasında bulunması dilin kurallar bütünü olan dil bilgisi öğretiminin yabancılara Türkçe öğretiminde daha da önemli bir yer tuttuğunu göstermektedir diyebiliriz. Barın (1994) bu konuyla ilgili düşüncelerini şöyle belirtmektedir:

İnsan, anadilini öğrenirken dil bilgisine ihtiyaç duymaz. Uzun bir zaman içinde ezber, tekrar ve benzetme yoluyla dil öğrenilir. Yabancılara Türkçe öğretmek için ise, dil bilgisine ihtiyaç vardır. Çünkü öğrenciler anadilleri dışında bir dil öğrenmektedirler. Ve öğrendikleri dili kendi anadilleriyle devamlı karşılaştırmaktadırlar.

Yabancı dil olarak Türkçenin öğretiminde dil bilgisi derslerinin amacı, Türkçeyi öğrenenlere dilin doğru kullanılması öğretmektir. Bu açıdan yabancı dil olarak Türkçenin öğretimi sadece dil bilgisi öğretimi olarak algılanmamalıdır. Bu algı zaten günümüz yabancı dil öğretim yaklaşım, yöntem ve teknikleri ile de zıt düşmek anlamına gelir. Türkçenin kurallarının dört temel dil becerisi ile birlikte öğretilmesi gereklidir. Türkçe öğretiminin aynı zamanda iletişim yetisi kazandırmak olduğu unutulmamalıdır.

Özel (2010), “Yabancılar Türkçe öğreten resmî kurumlarda dil bilgisi öğretimi” adlı yüksek lisans tezinde yabancılar Türkçe öğretiminde kullanılan ders kitaplarındaki etkinliklerden hareketle dil bilgisi öğretiminin temel ilkeleri şu şekilde özetlemiştir:

- Dil bilgisi öğretimi, öğrenciye dilin seslerden oluşan bir anlama ve anlatma aracı olduğunu, bu sesler çıkarılırken, bir araya getirilirken belli kurallara uyulması gerektiğini, bu kurallara uyulmadığı takdirde dilde kuralın dışına çıkılarak iletişimin kopacağını sezdiren bir yaklaşımla yapılmalıdır. Yabancılar Türkçe öğretiminde dil bilgisi öğretiminin önemi, nasıl olması gerektiği, dil bilgisi öğretiminde kullanılacak yöntemler de bu yaklaşımla belirlenmelidir.
- Öğretilenlerin öğrenci tarafından kullanımını sağlamak için alıştırmalara yer verilmelidir. Alıştırmalar tek tip, mekanik tekrarlar şeklinde değil, çok çeşitli olmalıdır.
- Dil malzemelerinin veriliş sırası çok önemlidir. Basitten zora, somuttan soyuta doğru bir öğretim yapılmalıdır. Örnek olarak, basit cümle kalıplarında başlanarak birleşik ve karmaşık cümle kalıplarının öğretime geçilmelidir. Dilin basit ve temel cümle kalıpları başlangıç aşamasında kazandırılmalıdır. Öğrenci yeni öğrendiği dil ile anadilini her zaman karşılaştıracaktır. Dilin temel cümle kalıpları örnek ve basit açıklamalarla kazandırılmazsa, iki dilin yapısı karıştırılacaktır. Dil malzemeleri de basitten-zora doğru bir veriliş sırası takip edilerek sunulmalı ve cümleler içerisinde kullanılmalıdır.
- Birden çok kullanımla farklı anlamları yansıtan eklerin kullanımı verildikten sonra, öğrencinin daha önceki kullanımları karşılaştırmalı örneklerle sezdirilmelidir. Anlam değişiklikleri vurgulanmalıdır.
- Dil bilgisi öğretimi görevsel olmalı öğrenciye Türkçeyi kullanmada yardım edecek bilgiler verilmelidir.
- Öğretilenler, muhakkak, örneklerle desteklenmelidir. Öğrencinin dikkatini çekecek örneklere ve alıştırmaya çeşitlerine yer verilmelidir.
- Dil bilgisi öğretiminde birden çok yöntem kullanılarak seçmeci bir yaklaşım tercih edilmelidir.
- Öğretilen dilden başka dile yer verilmemelidir. Gerektiği takdirde anadil ile hedef dil arasındaki farklılıklar açıklanmalıdır.
- İletişime yönelik cümlelerden hareket edilmelidir.

Şahin ve Kılınç (2012, s. 307-318) ise yabancı dil olarak Türkçenin öğretiminde dil bilgisi öğretim şeklinin nasıl olacağını şöyle sıralandırmaktadır:

- Dil bilgisine göre metin bulunması yerine dil bilgisinin ayrıca öğretilmesi gerekir. Okuma, dinleme, karşılıklı konuşma aktiviteleri yapılırken, konunun adım adım öğretilmesi sağlanmalı ve örnek cümleler işlenen ünitelere paralel olmalıdır.
- Dil bilgisinde örnekler verilirken zihinde kalacak örnekler zıtlıklarıyla, açıklamalarıyla veya bağlaçlarla verilmelidir.
- Dil bilgisinde konular arasındaki ayırt edici özellik verilirken örnekle özenle seçilmelidir.
- Her konu dilin ses ve şekil özelliklerine göre ele alınmalıdır.

- Dil bilgisi öğretimde seviye farkları göz önünde bulundurularak konu sıklığı belirlenmelidir. Temel seviyede öğrenenler için daha sık karşılaşılabilecek dil yapıları; ileri seviyede öğrenenler için dil yapısının incelikleri öğretilmelidir.
- Dil bilgisi öğretimi öğrenenlerin yaş ve ilgi seviyesine uygun olmalıdır.
- Dil bilgisi öğretiminde şarkı sözleri, günlük hayata uygun konuşma metinleri, uluslararası tanınmışlığa sahip millî kahramanlar, tekerleme vb. dil zenginlikleri kullanılmalıdır.
- Dil bilgisi öğretimi sonucunda gereken pratikliği kazanabilmek için anında uygulama etkinlikleri yapılmalıdır.
- Okuma alışkanlığı kazandırılması da dil bilgisi öğretimini etkin ve işlevsel hale getirecektir.

Sonuç olarak dil bilgisi öğretimi diğer temel dil becerilerini destekleyici bir alan olarak karşımıza çıkmaktadır. Dört temel dil becerisi ve dil bilgisi birbirinden ayrı düşünülemeyecek beceri alanlarıdır. Dil bilgisi öğretimi, dilin kendine has kurallar bütününe öğretmesi sebebiyle özellikle üzerinde durulması gereken bir alandır. Aslında dilin ses, şekil, sözcük ve söz dizimi özelliklerine bağlı olarak bazı farklara sahip olması sebebiyle dil bilgisi öğretimi diğer temel becerilerin öğretiminden ayrılıyormuş gibi görünmektedir. Hâlbuki daha önce de bahsettiğimiz gibi her bir beceri bir diğerini tamamlayan ve dil bilgisi ile sonunda bütünü sağlayan zincir halkaları gibi iç içe perçinlenmiştir diyebiliriz.

3.3. Birleşik Zamanlı Fiiller

3.3.1. Birleşik Zamanlı Fiil Kavramı

Birleşik kelimesi en az iki tane varlığın, kavramın bir araya gelerek yeni bir yapı oluşturması çağrışımını yapmaktadır. Sözcük anlamı (TDK, 2005) olarak baktığımızda; “Bir araya gelmiş, birleşmiş olan” tanımı ile ifade edilmektedir. Dil bilgisel açıdan birleşik zaman (TDK, 2005) tanımına bakıldığında ise; ”Yalın zamanlı ve çekimli bir fiilin -di (-i-di), -miş (-i-miş), -se (-i-se) gibi ek fiil eklerinden birini alarak bildirdiği zaman. Hikâye birleşik, rivayet birleşik, şartlı birleşik zaman” olarak karşılık bulmaktadır.

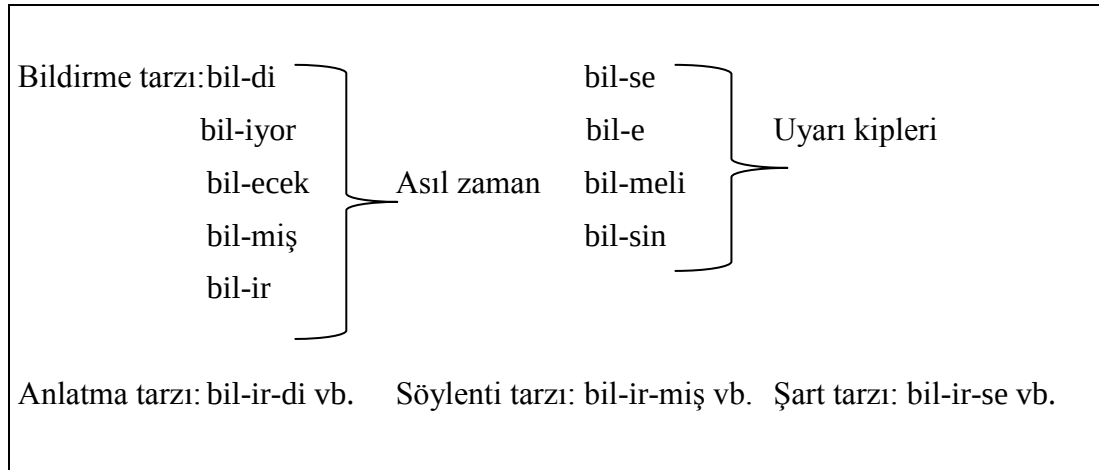
Tanım veya sözcük anlamı olarak ele alındığında ise yukarıdaki bilgiler yetersiz kalmaktadır. Türkçenin yapı özellikleri göz önüne alınarak yapılan ayrıntılı tanımlamalar hiç şüphesiz daha yol gösterici olmaktadır.

Korkmaz’ın (1992, s. 28) tanımı şöyledir: ”Bildirme ve tasarlama kiplerinin bağlı oldukları şekil ve zamanın görülen geçmiş (hikâye), duyulan geçmiş (rivayet) içinde meydana geldiğini veya şarta bağlı olarak ortaya çıktığını ifade etmek için kullanılan ve –i (< er-) ek fiilinin yardımıyla kurulan zaman”. Ergin’in (1992,s. 28) tanımı biraz daha yüzeyseldir:

“Yani aslında birleşik çekim faile bir fiil isminin –i fiili vasıtasıyla isnadından ibarettir”. Banguoğlu (2004, s. 443) ise iki zaman kavramı içeren tanımında şöyle ifade etmiştir:

Fiiller için zaman, konuşanın konuştuğu ana göre hesaplanır. O an şimdiki zamandır ve ona ölçerek bir geçmiş ve gelecek vardır. Bu tür zaman hesabına ‘salt zaman’ deriz. Ancak zamanda hareket noktasını eydenin konuştuğu andan, yani şimdiki zamandan başka bir plana aktarmak mümkündür. O zaman, buna ‘görelî zaman’ deriz. Meselâ hareket noktasını geçmişe aktarabiliriz. Bu hareket noktasından “gel-” fiilinin şimdiki zamanı “geçmişte geliyor” anlamına gelen “geliyordu” olur. Burada bir birleşik fiile gelen ‘-iyor’ şimdiki zaman eki ve eski bir yardımcı fiilden gelen ‘er-di> i-di> -di’ geçmiş zaman eki vardır. Böylece cevher fiilin (i-mek) geçmiş (hikâye), dolaylı geçmiş (rivayet) ve şart kiplerini teşkil eden ekler dokuz bildirme kipinin (asıl zaman ve uyarı kipleri) gövdelerine gelerek hemen hepsiyle bildirme tarzına paralel üç tarz daha meydana getirmektedir.

Şekil 2: Fiillerde tarz

Bozkurt’un (2000, s. 23) tanımı ise karşımıza kip-zaman kavramlarını çıkarmaktadır:

Bileşik zaman, yalın kipin üzerine ek eylemin bir kipinin eklenmesiyle kurulur. Ek eylemin dört kipi vardır. Bunlardan durum, salt kişi ekinin gelişiyile oluştuğundan başka bir kip üzerine gelemmez. Böylece geriye üç kip kalır: öykü, söylenti, koşul. Bileşik zaman için; iki yalın kipin üst üste gelmesi demek daha doğru olur. Çünkü zaman demek hep zaman kip demek değildir. Bu bileşik zaman terimi için de geçerlidir. Gerçekte bileşik zamandan çok, bileşik kiptir.

Tekin, (1968) ise Türkçenin çeşitli tarihî ve yaşayan lehçelerinin gramerlerinde zaman ve kip çekimlerindeki birleşik yapılan normal çekim üzerine –i (< er-) fiilinin çekimlenmesi ile elde edildiğini görüşünü örneklendirerek şu şekilde kabul eder:

- Köktürkçe ti-r- er-miş ‘dermiş, der imiş’
 - Türkiye Türkçesi gel-irmiş < gel-ir i-miş
- yap-acaktım< yap- acak i-dim (aktaran Gülsevin, 1999).

Türkçe dil bilgisinin yapı özelliklerinden ve ilgili tanımlamalardan hareketle iki duruma açıklık getirmek gerektiği düşüncesindeyiz. Birinci olarak kipin zaman ile doğrudan doğruya bir ilişki olmadığını belirtmek gerek. Ancak, kiplerin bir grubu, girdikleri çekim kalıpları içinde aynı zamanda zaman kavramını da taşımış olduklarından, bu durum kip ile zamanın iç içe girmesine ve birbirine karıştırılmasına yol açmıştır. Türkçedeki şekil ve işlev özelliklerine bakarak kip şöyle bir tanıma bağlanabilir:

Kip, kök veya gövde durumundaki fiilin bildirdiği hareketin, oluş ve kılışın, konuşan, dinleyen veya kendisinden söz edilen açısından ne biçimde, ne tarzda yansıtıldığını gösteren bir gramer kalıbı, bir anlatım biçimidir. Bu kalıp içinde, bu anlatım biçiminde kipin dildeki kullanış biçimleriyle ilgili olarak bir ruh durumunun varlığı da söz konusudur. Yani kip, aynı zamanda bir oluş ve kılışın nasıl bir ruh durumu ile ilgili olduğunu da belirtir. Türkçede fiiller şekil, zaman ve şahsa bağlı bir yargıya dönüşebilmek için belirli anlatım kalıplarına girerler. İşte bu anlatım kalıplarına kip, bu kavramı karşılayan eklere de kip ekleri denir (Korkmaz, 2004, s. 569).

Fiil tabanlarına getirilen zaman, tarz, kişi ve sayı ekleri ile çekimli fiiller meydana getirilir. Zaman ve eğer varsa tarz ekleri ile uzatılmış bir fiilin tekil ve çoğul kişi ekleri almasıyla fiilde kip meydana getirilir (Banguoğlu, 2004, s. 441).

Kip, şekil ve zaman kavramları temelde ayrı ayrı şeylerdir. Ancak, kipler, zaman ekleri ile birleşmeden kendi varlıklarını ortaya koyamadıkları için, çekimli bir fiilin bir yargı kalıbı içinde mi yoksa bir niyet, bir tasarlama kalıbı içinde mi olduğunu, ancak zaman ve tasarlama ekleri belli ettiğinden, bu noktada zaman kavramı ve kip kavramı iç içe girmiş bulunmaktadır (Korkmaz, 2004, s. 570). Yani kip zaman şekillerini içinde barındıran, kişi ve sayı ekleriyle desteklenmiş bir evrensel kümedir dememizde bir sakınca yoktur.

İkinci olarak da cevher fiil veya i-mek (i<er-) olarak adlandırılan yardımcı fiile değinmeliyiz.

Dilimizde kökü erimiş yalnız çekim ekleri halinde kalmış bir fiil vardır ki anlamca bir durum fiilidir, bir halde bulunuşu anlatır:

- Eski Türkçe er-mek
- Eski Osmanlıca i-mek
- Yeni Türkçe -mek

Buna cevher fiili adını veririz. Bununla beraber fiilin kökü hâlâ konuşmada ve yazmada yer yer ‘i-di, i-miş, i-se’ gibi fiil gövdelerinde ortaya çıktığından onu ‘i-mek’ fiili diye de anarız (Banguoğlu, 2004, s. 474).

Korkmaz (2004, s. 81) da bu fiili; “Eski Türkçede er- yardımcı fiilinin er->ir->i- biçiminde ekleşmesinden oluşan ad soylu kelimelerin yüklem olarak kullanılmasını sağlayan ve birleşik fiil çekimlerinde de görev alan fiil” olarak tanımlamaktadır.

İşte bu fiil gövdeleri, fiil tabanlarında yer alan zaman ekinin (salt zaman) üzerine geldiğinde birleşik zamanlı fiilleri (görelî zaman) meydana getirmektedir. Veya daha güncel haliyle i- ek fiili yalnız görülen geçmiş/bilinen zaman, duyulan/öğrenilen geçmiş zaman ve şart kipi ekleri alabilir. Ek-fiilin bu özelliği hikâye, rivayet ve şart birleşik zamanlarını ortaya çıkarmaktadır diyebiliriz. Ancak Korkmaz’a (2004, s. 732) göre her ne kadar Türkçe gramerlerinde, yerleşmiş bir terim olarak birleşik zamanlı kipler terimi kullanılmakta ise de, burada asla iki ayrı zaman söz konusu değildir. Bunlardan ilki doğrudan doğruya çekimli fiillerdeki kişinin tutum ve davranışı ile ilgili olan şekil ve tarz eki niteliğindedir. Zaman bildirme işlevi ise, yalnızca i- ek fiilinden sonra gelen ek üzerindedir. Sonuç olarak, basit kipli fiillerde olduğu gibi birleşik kipli fiillerde de tek bir zaman ögesi vardır. O da i- ek fiilinden sonra gelen ekle belirtilir:

- Esas fiil + kip eki + i- ek fiili + 2. kip eki (zaman gösterme eki) + şahıs eki

Bil (+)-iyor (+) -i (+) -di (+) m > Biliyordum

Banguoğlu’nun salt zamanlı olarak adlandırdığı tanımda tarzı yani zamanı ilk olarak gelen ek belirlemektedir. Görelî zaman olarak adlandırdığı tanımda ise tarzı yani zamanı ikincil olarak getirilen (cevher fiilin [i-mek] geçmiş [hikâye], dolaylı geçmiş [rivayet] ve şart kipleri) ekler belirlemektedir. Aynı durumu Korkmaz’ın hemen yukarıdaki örneğinde de görebilmek mümkündür. Bazı kavramların tanımı farklı olsa da her iki yaklaşımda birleşik zamanlı fiillerin yapı ve sınıflandırma bakımından oluşumunu açıkça ifade etmektedir.

Birleşik zamanlı fiiller konusu Türkçe dil bilgisi açısından üç başlık altında incelenmektedir:

3.3.1.1. Hikâye Birleşik Zaman:

“Esas fiil + kip eki + i- ek fiili + ‘-di’ hikâye eki + şahıs eki” şeklinde matematiksel olarak formüle edebileceğimiz yapı, emir (buyuru) kipi dışındaki diğer bütün kiplerle çekimlenebilmektedir.

Hikâye kipi, bildirme ve tasarlama kiplerindeki şekil ve zaman kavramlarına bağlı olarak, geçmişte gerçekleşmiş, halen gerçekleşmekte olan ve gerçekleşmesi tasarlanan büyük oluş ve kılışların geçmişte kaldığını bildiren, onları hikâye eden bir kip türüdür (Korkmaz, 2004, s. 733).

Şimdiki zamanın hikâyesi, -ıyor ve -makta ekleri ile karşılanan ve içinde bulunulan zamanda sürmekte olan bir oluş ve kılışı geçmişe aktararak anlatan bileşik kiptir. Ekleri: -ıyor-i-di > -ıyordu, -makta i-di > -maktaydı'dır (Korkmaz, 2004, s. 739). -maktaydı biçimiyle, -ıyordu hikâye kipine oranla çok daha sınırlı bir kullanımdadır. Kullanımı daha çok üçüncü şahıs çekiminde görülür. İşlev bakımından -(ı)yordu'dan ayrılan bir özelliği yoktur.

Banguoğlu'nun (2004, s. 126) 'anlatma tarzı' olarak belirttiği birleşik zamanın çekimlenme tablosu şöyledir:

Tablo 1: Fiil çekim cetveli

ASIL ZAMAN KİPLERİ					
II. Çekim Anlatma	Geçmiş	Dolaylı Geçmiş	Geniş Zaman	Şimdiki Zaman	Gelecek Zaman
	Sevdiydim	Sevmiştim	Severdim	Seviyordum	Sevecektim
	Sevdiydin	Sevmiştin	Severdin	Seviyordun	Sevecektin
	Sevdiydi	Sevmişti	Severdi	Seviyordu	Sevecekti
	Sevdiydik	Sevmiştik	Severdik	Seviyorduk	Sevecektik
	Sevdiydiniz	Sevmiştiniz	Severdiniz	Seviyordunuz	Sevecektiniz
	Sevdiydiler	Sevmiştiler	Severdiler	Seviyordular	Sevecektiler

Tablo 2: Fiil çekim cetveli

UYARI KİPLERİ				
II. Çekim Anlatma	Dilek-Şart	İstek	Gereklilik	Buyuru
	Sevseydim	Seveydim	Sevmeliydim	-
	Sevseydin	Seveydin	Sevmeliydin	-
	Sevseydi	Seveydi	Sevmeliydi	-
	Sevseydik	Seveydik	Sevmeliydik	-
	Sevseydiniz	Seveydiniz	Sevmeliydiniz	-
	Sevseydiler	Seveydiler	Sevmeliydiler	-

3.3.1.2. Rivayet Birleşik Zaman

“Esas fiil + kip eki + i- ek fiili + ‘-miş’ hikâye eki + şahıs eki” şeklinde matematiksel olarak formüle edebileceğimiz yapı, geçmiş zaman ve emir (buyuru) kipi dışındaki diğer bütün kiplerle çekimlenebilmektedir.

Birleşik kipli fiillerin rivayeti bir kip eki almış esas fiile, i- fiilinin duyulan geçmiş zaman biçimi olan i-miş veya bundan kısaltılmış>miş ekinin getirilmesi ile oluşturulur. Rivayet kipleri olmuş, olacak veya olması tasarlanan işleri duyuma ve rivayete dayanarak anlatan kiplerdir (Korkmaz, 2004: 754).

Korkmaz’a (2004: 754) göre rivayet kipinin duyuma dayanan anlatımı yanında yer yer şüphe, küçümseme ve uzaklık bildiren kullanımları görülür.

Banguoğlu’nun (2004, s. 127) söylenti tarzı olarak belirttiği birleşik zamanın çekimlenme tablosu şöyledir:

Tablo 3: Fiil çekim cetveli

ASIL ZAMAN KİPLERİ					
III. Çekim Söylenti	Geçmiş	Dolaylı Geçmiş	Geniş Zaman	Şimdiki Zaman	Gelecek Zaman
	-	Sevmişmişim	Severmişim	Seviyormuşum	Sevecekmişim
	-	Sevmişmişsin	Severmişsin	Seviyormuşsun	Sevecekmişsin
	-	Sevmişmiş	Severmiş	Seviyormuş	Sevecekmiş
	-	Sevmişmişiz	Severmişiz	Seviyormuşuz	Sevecekmişiz
	-	Sevmişmişsiniz	Severmişsiniz	Seviyormuşsunuz	Sevecekmişsiniz
	-	Sevmişmişler	Severmişler	Seviyormuşlar	Sevecekmişler

Tablo 4: Fiil çekim cetveli

UYARI KİPLERİ				
III. Çekim Söylenti	Dilek-Şart	İstek	Gereklilik	Buyuru
	Sevseymişim	Seveymişim	Sevmeliymişim	-
	Sevseymişsin	Seveymişsin	Sevmeliymişsin	-
	Sevseymiş	Seveymiş	Sevmeliymiş	-
	Sevseymişiz	Seveymişiz	Sevmeliymişiz	-
	Sevseymişsiniz	Seveymişsiniz	Sevmeliymişsiniz	-
	Sevseymişler	Seveymişler	Sevmeliymişler	-

3.3.1.3.Şart Birleşik Zaman

“Esas fiil + kip eki + i- ek fiili + ‘-se/sa’ şart kipi eki + şahıs eki” şeklinde matematiksel olarak formüle edebileceğimiz yapı, dilek-şart, istek ve emir (buyuru) kipi dışındaki diğer bütün kiplerle çekimlenebilmektedir.

Birleşik zamanlı fiillerin şartı kip eki almış bir esas fiile i- ek-fiilinin şart kipinin getirilmesi ile oluşur. Bu birleşik kip, kendi yapısındaki şarta bağlı bu oluş ve kılışı cümledeki asıl fiille ilişkili kılarak asıl fiilin tamamlayıcıları görevini yüklenir (Korkmaz, 2004: 765).

Korkmaz’a (2004: 765) göre dilimizde en sık kullanılan birleşik zamanlı fiiller, şarta bağlı birleşik fiillerdir.

Banguoğlu’nun (2004, s. 129) şart tarzı olarak belirttiği birleşik zamanın çekimlenme tablosu şöyledir:

Tablo 5: Fiil çekim cetveli

ASIL ZAMAN KİPLERİ					
IV. Çekim Söylenti	Geçmiş	Dolayılı Geçmiş	Geniş Zaman	Şimdiki Zaman	Gelecek Zaman
	Sevdiysem	Sevmişsem	Seversem	Seviyorsam	Seveceksem
	Sevdiysen	Sevmişsen	Seversen	Seviyorsan	Seveceksen
	Sevdiyse	Sevmişse	Severse	Seviyorsa	Sevecekse
	Sevdiysek	Sevmişsek	Seversek	Seviyorsak	Seveceksek
	Sevdiyseniz	Sevmişseniz	Severseniz	Seviyorsanız	Sevecekseniz
	Sevdiyseler	Sevmişseler	Severseler	Seviyorsalar	Sevecekseler

Tablo 6: Fiil çekim cetveli

UYARI KİPLERİ				
IV. Çekim Söylenti	Dilek-Şart	İstek	Gereklilik	Buyuru
	-	-	Sevmeliysem	-
	-	-	Sevmeliysen	-
	-	-	Sevmeliyse	-
	-	-	Sevmeliysek	-
	-	-	Sevmeliyseniz	-
	-	-	Sevmeliyseler	-

Çalışmamızın temel konusu olan birleşik zamanlı fiillerin kip, zaman ve şahıslara göre çekimi ilgili kaynaklardan da çeşitli alıntılar yapılarak yukarıda ayrıntılı bir şekilde ele alınmıştır. Bu ayrıntılı çekimleme tabloları konunun akademik olarak kavratılmasında çok önemli bir yere sahiptir.

Yabancı dil olarak Türkçe öğrenenlerin seviyesi çalışmanın konusu açısından düşünüldüğünde ileri seviye olduğunu daha önce de belirtmiştik. Bu bakımdan çalışma için hazırlanan konu anlatımı ve etkinliklerde fiil çekimlemelerinin görünüşlerinden, kuruluş özelliklerinden (olumsuz, soru, vb.) ziyade taşımış oldukları anlam özelliklerine değinilecektir.

3.4. Yabancı Dil Olarak Türkçenin Öğretiminde Birleşik Zamanlı Fiillerin Etkinlik Temelli Öğretimi

Eğitim alanında son yıllarda yapılan ulusal ve uluslararası çalışmalarda etkinlik konusuna artan bir ilgi olduğu görülmektedir (Uğurel ve Bukova-Güzel, 2010).

Etkinlik; bir kavramı, olayı veya olguyu çeşitli somut materyallerle öğrencilere yaptırarak kavram, olay ve olguların daha kolay anlaşılmasını sağlayan aktivitelerdir. Başka bir tanıma göre ise kazanımlar doğrultusunda hazırlanan değer, tutum, beceri ve bilgilerin kazandırılması için planlanmış ve düzenlenmiş sınıf içi veya sınıf dışı öğrenme-öğretim sürecidir (<http://sozluk.bilgiportal.com>).

Öğrenciler, anlatılan konuların içeriğini ve anlatılışını zevkli, dikkat çekici buldukları ölçüde öğrenme yaşantılarına etkin olarak katılırlar. Bu nedenle ders işlenişi sırasında öğretim etkinliklerinin kullanılışı öğrenme açısından önemlidir. Ders sırasında kullanılan etkinlikler, öğrenmenin kalıcı olmasında, derse karşı olumlu tutum oluşmasında ve derse ilgi çekmede katkı sağlayabilir.

Bir etkinlik tasarlanırken ve uygulanırken şunlara dikkat edilmelidir:

- Kazanım içeriğinin doğru tespit edilmesi gerekir.
- Kazanım içeriğinde hangi kavramların kazandırılacağını tespit edilmesi gerekir.
- Yeni öğretilecek kavramla daha önceden öğrenilmiş kavram ilişkilendirilmelidir.
- Öğrencilere hangi etkinlik yaptırılırsa kazanımı ve o kazanımla ilgili kavramlar daha somut hale getirilir.
- Okulun ve sınıfın fiziksel şartları dikkate alınmalıdır. Bu durumun tespit edilmesi, etkinliğin grupta mı bireysel mi uygulanacağını gösterir ve materyal tespiti açısından önemlidir.

- Etkinliğin grupla mı bireysel mi uygulanacağı tespit edilmelidir.
- Etkinliğin süresinin ne kadar olacağı belirtilmelidir. Unutulmamalıdır ki etkinlik dersin tamamı değildir.
- Etkinlik için gerekli olan öğretim materyalleri hazırlanmalıdır.
- Etkinlik süresince öğrencilerin neleri, hangi sırayla yapacakları önceden planlanmalıdır.
- Etkinliğin nasıl değerlendirileceği tespit edilmelidir. Bu değerlendirme için hangi ölçme-değerlendirme araçları kullanılacağı mutlaka belirtilmelidir (Koç, Aksoy, Sönmez ve Yeşiltaş, 2010).

Öğrenme ortamında kullanılacak etkinliklerin sahip olması gereken bazı özellikleri şöyle açıklamaktadırlar: Etkinliklerin;

- Oluşturulacak kavramın olmazsa olmazları denebilecek kavramın yapısını ortaya koyan kritik noktaları vurgulamasına,
- Görsel sunumlardan ve materyallerden yararlanarak öğrenenler için anlamlı olmasına,
- Öğrenenlerin aktif olarak birbirleriyle etkileşimlerinden, ön öğrenmelerinden ve deneyimlerinden yararlanarak bilgiyi yapılandırmalarına izin vermesine,
- Öğrenenlerin günlük yaşamlarında karşılaşılabilecekleri olaylardan seçilmesi,
- Öğrenenleri motive etmesine,
- Öğrenenlerin ezberlemiş oldukları bilgileri hatırlamak yerine düşünmelerine tartışmalarına ve tahmin etmelerine fırsat vermesine dikkat edilmelidir (Doolittle (2000), Epstein ve Ryan (2002), Ishi (2003), Saunders (1992)'dan aktaran Uğurel, Bukova-Güzel ve Kula, 2010).

Yukarıda anlatılan hususlar öğretim etkinliklerin tasarım ve uygulama aşamasında genel çerçevesini çizmektedir. Özele indirildiğinde ise çalışma konumuzun temelini oluşturan ilgili öğretim etkinliklerinin meydana getirilmesinde izlenecek yol ve benimsenecek nitelikler açısından bu ilkeler geçerlidir diyebiliriz.

3.5. Avrupa Dilleri Öğretimi Ortak Çerçeve Metni

3.5.1. Avrupa Dilleri Öğretimi Ortak Çerçeve Metni Nedir?

Avrupa Konseyi'ne bağlı ülkelerin dil öğretimini belirli bir çerçeveye oturtabilmek, farklılıkları ortadan kaldırabilmek ve kendi anadillerini yabancılara öğretebilmek açısından 1971'den beri sürdürüldüğü çalışmaların neticesinde 2001 yılında Avrupa Dilleri Öğretimi Ortak Çerçeve Metni yayımlamıştır. “Avrupa Konseyinin dil politikasının amacı, eğitim politikasına paralel olarak dil ve kültür birliği sağlamak değil, dil ve kültür çeşitliliğini artırmaktır. Bu alandaki önemli çalışma materyallerinden birisi de Avrupa Dilleri Öğretimi Ortak Çerçeve Metni'dir” (Uysal 2009). Avrupa Konseyi'nin bu çalışmasının neticesinde konseye üye olan ülkeler çalışmalarını Çerçeve Metin kapsamında devam ettirmişlerdir. Avrupa Dilleri Öğretimi Ortak Çerçeve Metni bu anlamda Avrupa

lkeleri için dil ğretim programlarını, program yönergelerini, sınav ve ders kitapları vb. konulardaki çalışmaları yönlendirmek için ortak bir ereve sunmayı amaçlamaktadır (MEB eviri Komisyonu, 2009, s. 1).

ereve Metin, yabancı dili öğrenen bireyin ilgili dili etkin ve yetkin bir şekilde ömür boyu kullanması esasını temele aldığı görülmektedir. Ayrıca sadece dili değil aynı zamanda dilin kurulduğu kültürel altyapıyı da öğretmeyi planladığı söylenebilir. ereve Metin’de karşımıza çıkan çok dillilik ve çok kültürlülük kavramları da şöyle açıklanır: “Birey bağlamında çok dillilik, çok kültürlülük bağlamında görülmektedir. Dil, sadece kültürün önemli bir özelliği değil, aynı zamanda kültürel kanıtlara ulaşmanın da yoludur” (MEB eviri Komisyonu, 2009, s. 4).

Avrupa Dilleri ğretimi Ortak ereve Metni’ nin, Avrupa’da uygulanan diğer eğitim sistemlerindeki farklılıkları ortadan kaldırarak dil öğrenen bireylerin gerçek ihtiyaçlarını karşılayıcı nitelikte ortak bir zemin hazırlamayı hedeflediği düşünülmektedir. Köse (2005) bu durumu destekleyici olarak şöyle belirtmiştir:

Ülkelerin, kendi eğitim sistemlerini toplumun ihtiyaçları doğrultusunda belirlemiş olmaları, diğer ülkelerin eğitim sistemlerine göre farklılıklar göstermesi doğal bir durumdur. Bunu, yabancı dil öğretimine indirgediğimizde de aynı farklılıkların ortaya çıkmış olduğunu görmekteyiz. Örneğin, orta düzeyde Fransızca ğrenen bir kişiyi ele alalım. Onun dil düzeyinin “orta” olmasının ölçütü nedir? Onun “orta” düzeyi, tüm Avrupa lkelerinde eşit anlamda mı değerlendirilmektedir? Bu noktada “Ortak Başvuru Metni” bu sorulara cevap verir niteliktedir.

ereve Metin, ğretim sürecinin üç temel ögesi olan “ğrenme, öğretme ve Değerlendirme” başlıklarıyla karşımıza çıkmaktadır. Yani “ğrenci, ğretmen ve Sınav” değerkenlerini merkeze alması sebebiyle de istenilen sonuca yönelik bir süreci standartlaştırması açısından son derece gerçekçidir.

Avrupa Dilleri ğretimi Ortak ereve Metni, eylem odaklı bir yaklaşımı benimsemiştir. Dili kullanan ve öğrenen bireyleri toplum içerisinde belirli bir eylem alanında veya özel bir duruma bağlı olarak hareket eden, her iki durumda da yerine getirilmesi gereken görevleri bulunan toplumun sosyal aktörleri olarak nitelemektedir. Bu yüzden eylem odaklı yaklaşım, bir sosyal aktör olarak bireyin sahip olduğu ve kullandığı bilişsel, duygusal kaynak ve seçenekler ile bütün yeteneklerini göz önünde bulundurur (MEB eviri Komisyonu, 2009: 6). Bu durumla ilgili ereve metinde şu ifadeye yer verilmiştir: “Dil ğrenmeyi de içine alan dil kullanımı, hem genel anlamda yetenekler hem de özel olarak

iletişimsel dil yetenekleri geliştiren bireyler ve sosyal aktörler olarak şahıslar tarafından gerçekleştirilen eylemleri kapsar’’ (MEB Çeviri Komisyonu, 2009, s. 7).

Avrupa Dilleri Öğretimi Ortak Çerçeve Metni, bireyin sosyal aktörlüğünü kullandığı dil etkinlikleri ile ilişkilendirerek toplum içerisinde dört değişik alan esasına dayandırarak incelemektedir:

- Kamu alanı, (iş ve idari kurumlar, kamu hizmetleri, kamusal özellik taşıyan kültür ve eğlence etkinlikleri, vb.) sıradan sosyal etkileşimlerle bağlantılı her şey demektir.
- Kişisel alan ise aile ilişkileri ile bireysel sosyal uygulamaları kapsar.
- Mesleki alan, bir kimsenin mesleğinin icrasındaki etkinlikleri ve ilişkileri ile ilgili her şeyi kapsar.
- Eğitsel alan, belli bilgi ve beceriler kazandırma amacı taşıyan (genellikle kurumsal nitelikli) öğrenme/öğretme bağlamıyla ilgilidir (MEB Çeviri Komisyonu, 2009, s. 11).

3.5.2. Avrupa Dilleri Öğretimi Ortak Çerçeve Metni ‘nde Düzey Gösterimi

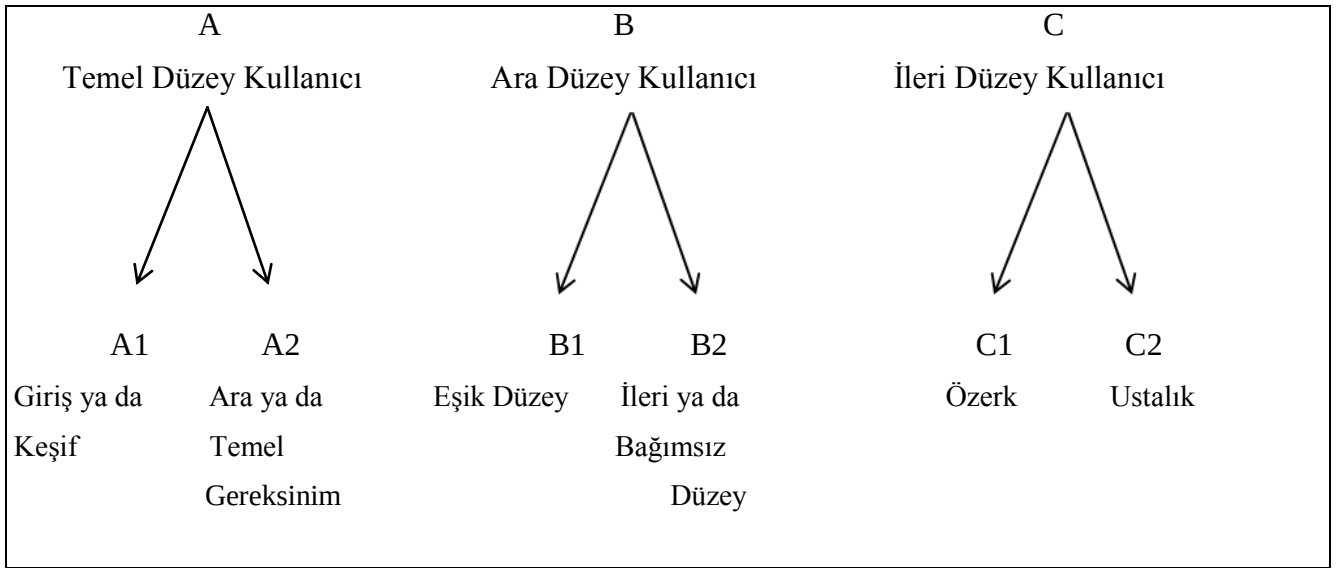
3.5.2.1. Altı Düzeyli Bir Başvuru Çerçevesi

1. **Giriş ya da Keşif Düzeyi (Breakthrough)**, Wilkins’in 1978’de yaptığı önermede “formül yetenek” olarak adlandırdığı ve Trim’in “giriş yeteneği” olarak adlandırdığı kavrama denk düşer.
2. **Ara Düzey ya da Temel Gereksinim Düzeyi (Waystage)**, Avrupa Konseyi’nde şu anda geçerli olan içeriklerin niteliklerini yansıtmaktadır.
3. **Eşik Düzey (Threshold)**, Avrupa Konseyi’nde şu anda geçerli olan içeriklerin niteliklerini yansıtmaktadır.
4. **İleri Düzey (Wantage) ya da Bağımsız Konuşucu**, Eşik düzey’ in üst düzeyi olarak Wilkins tarafından “sınırlı kullanımsal yetenek” ve Trim tarafından “olağan durumlara uygun yanıt” biçiminde tanımlanmıştır.
5. **Özerk Düzey ya da Gerçek Kullanımsal Yetenek**, Trim tarafından “etkin yetenek” olarak sunulmuştur ve Wilkins’e göreyse daha karmaşık etkinlik ya da incelemelerin gerçekleştirilmesine uygun ileri bir yetenek düzeyine denk düşer.
6. **Ustalık (Trim: “bütüncül ustalık”; Wilkins: “bütüncül kullanımsal yetenek”)**, ALTE basamak dizgesi içinde en yüksek düzeyin incelenmesine denk düşer. Birçok dil profesyonelinin ulaştığı daha da üst düzey kültürlerarası düzey de buraya katılır (MEB Çeviri Komisyonu, 2009, s. 20).

3.5.2.2. Üç Genel Düzeyli Bir Ağaç Gösterimi

Altı düzey incelendiğinde temel düzey, ara düzey ve ileri düzey biçimindeki bilinen bölümlenmenin üstünde ya da altında kalan yorumlara denk düştükleri görülmektedir. Ayrıca Avrupa Konseyi'nin uygun gördüğü başlıklar çeviriye yatkın değildir. Bu nedenle A, B ve C gibi bir üç genel düzeyli bir ağaç gösteriminin daha uygun olacağı düşünülmektedir (MEB Çeviri Komisyonu, 2009, s. 20).

Şekil 3: Üç genel düzeyli ağaç gösterimi (MEB Çeviri Komisyonu, 2009, s. 21).

3.5.2.3. Ortak Başvuru Düzeyleri

Ortak başvuru düzeylerinde yer alan yetenek bilgileri hangi düzeydeki kullanıcıların hangi yeterliliklere sahip olması gerektiğini açıkça göstermektedir.

Ortak başvuru noktalarının farklı amaçlar için farklı biçimlerde sunulabilmesi de arzulanır. Kimi durumlarda, Ortak Başvuru Düzeyleri' nin tümünün bir bileşim belgesi içinde özetlenmesi de uygun düşer. Bu türden yalınlaştırılmış bir “bütüncül” sunum uzman olmayan kullanıcılarla dizgeye ilişkin iletişimi kolaylaştıracak ve öğretmenlerle program tasarımcıları için yön gösterici olacaktır (MEB Çeviri Komisyonu, 2009, s. 22)

Tablo 7: Ortak başvuru düzeyleri (MEB Çeviri Komisyonu, 2009, s. 22).

İLERİ DÜZEY KULLANICI	C2	Okuduğu ve duyduğu her şeyi neredeyse bir çaba göstermeksizin anlayabilir. Farklı kaynaklardan yazılı ve sözlü olgu ve kanıtları tutarlı bir biçimde özetleyerek yeniden oluşturabilir. Doğal bir biçimde, son derece akıcı ve kesin olarak kendini ifade edebilir ve karmaşık konularla bağlantılı ince anlam farklılıklarını ayırt edebilir.
	C1	Uzun ve zorlu metinlerden oluşan geniş bir basamağı anlayabilir ve örtük anlamları kavrayabilir. Sözcüklerini uzun uzadıya aramak zorunda olmaksızın doğal ve akıcı bir biçimde kendini ifade edebilir. Toplumsal, mesleki ya da akademik yaşamı içinde dilini esnek ve etkin bir biçimde kullanabilir. Karmaşık konularda açık ve dizgeli bir biçimde kendini anlatabilir ve düzenleme, ekleme ve söylem bağdaşıklığı gereçleri üzerindeki denetim gücünü gösterebilir
ARA DÜZEY KULLANICI	B2	Uzmanlık alanına ilişkin teknik bir tartışma da dâhil olmak üzere karmaşık bir metin içindeki somut ya da soyut konuların özünü anlayabilir. Doğal bir konuşucuyla ne kendisi ne de karşısındaki için bir gerilim içermeyen bir konuşma türünden durumlarda belli bir doğallık ve rahatlık derecesiyle iletişim kurabilir. Geniş bir konu dizisi içinde kendini açık ve ayrıntılı bir biçimde dile getirebilir, güncel bir konuya ilişkin görüş bildirebilir ve farklı olasılıkların avantaj ve sakıncalarını sergileyebilir.
	B1	Açık ve standart bir dil kullanıldığında ve iş, okul, eğlence, vd. bildik şeyler söz konusu ana konuları anlayabilir. Erek dilin konuşulduğu bir bölgeye yapılan yolculuk sırasında karşılaşılan durumların çoğunda sorunların altından kalkabilir. Bildik ve ilgi alanına giren konular üzerine yalın ve tutarlı bir söylem üretebilir. Bir olayı, bir deneyimi ya da bir düşü anlatabilir, bir beklentiye betimleyebilir ve bir projeye veya bir düşünceye ilişkin gerekçeler ya da açıklamaları kısaca dile getirebilir.
TEMEL DÜZEY KULLANICI	A2	Tek cümleleri ve doğrudan öncelik alanlarıyla (söz gelimi yalın ve kişisel bilgiler ve aile bilgileri, alışverişler, yakın çevre, iş) ilişkili olarak sıklıkla kullanılan deyimleri anlayabilir. Bildik ve alışlagelen konular üzerinde yalnızca yalın ve dolaysız bilgi alışverişini gerektiren basit ve bildik etkinlikler çerçevesinde iletişim kurabilir. Eğitimini, dolaysız çevresini yalın yollardan betimleyebilir ve dolaysız gereksinimlerine denk düşen konuları anlatabilir.
	A1	Sıradan ve gündelik deyişlerle somut gereksinimleri karşılamayı hedefleyen son derece yalın ifadeleri anlayabilir ve kullanabilir. Kendini veya bir başkasını tanıtabilir ve bir kişiye, kendisiyle ilgili sorular –Örneğin oturduğu yer, ilişkileri, sahip olduğu şeyler, vb. üzerine– aynı türden sorulara yanıt verebilir. Eğer kendisiyle konuşan kişi yavaş yavaş ve tane tane kendisine yardımcı olacak biçimde konuşuyorsa, basit bir biçimde iletişim kurabilir.

Ortak başvuru düzeyleri çalışmamızın konusunu oluştururken kullanacağımız etkinliklerin kazanımlarını belirleyeceği için ayrıca bir önem taşımaktadır.

3.5.2.4. Dil Bilgisel Yetenek

Avrupa Dilleri Öğretimi Ortak Çerçeve Metni' ne göre işlevsel-kavramsal yaklaşımda dil bilgisi öğretimi temel amaç değildir; fakat dört temel becerinin gelişebilmesi için dil bilgisel yeterliğe ihtiyaç vardır. Metin, çağdaş dil öğretim yaklaşımlarından hareketle dil öğretiminde iletişimsel yetiyi öne çıkarmaktadır denilebilir.

Dil bilgisel yetenek tanımına şu şekilde yer verilmektedir: “Dil bilgisel yetenek belli kalıpları ezberleyerek tekrarlamak değil, kurallara uygun olarak doğru üretilmiş söz öbekleri ve cümlelerle anlama ve anlatma becerisidir” (MEB Çeviri Komisyonu, 2009, s. 107). Bu tanıma göre dil bilgisi öğretiliminin amacı daha önce de belirttiğimiz gibi diğer dört temel dil becerisini desteklemektir diyebiliriz.

Türkçenin diğer dillerden farklılığı hiç şüphesiz üyesi olduğu dil ailesinin özgün özelliklerinden kaynaklanmaktadır. Zaten Avrupa Dilleri Öğretilimi Ortak Çerçeve Metni, tüm dilleri evrenselleştirerek bir standart getirmeyi amaçladığından Türkçenin dil bilgisi yapısı, Avrupa Dilleri Öğretilimi Ortak Çerçeve Metni’inde belirtilen ilkelere uyacaktır.

Başvuru Metni kullanıcıları öğrenenlerin; çalışmalarını hangi dil bilgisi kuramına dayandırdıklarını, hangi dil bilgisel öğeleri, kategorileri, sınıfları, yapıları, süreçleri ve ilişkileri kullanmaları gerektiğini, hangi biçimbirimsel öğeleri ve süreçleri kullanmaları gerektiğini/ihtiyaç duyacaklarını göz önünde bulundurabilir ve duruma göre saptayabilirler (MEB Çeviri Komisyonu, 2009, s. 108-109).

Yukarıdaki bilgiden de hareketle Avrupa Dilleri Öğretilimi Ortak Çerçeve Metni’nin esnek ve işlevsel bir yapıya sahip olduğunu ve dil bilgisi öğretiminde yaklaşım, yöntem ve teknik seçimini duruma göre öğretici ve öğrenci lehinde geliştirdiğini söyleyebiliriz.

Çerçeve Metni’n ortak yetenek düzeylerinin bütüncül basamağında öğrenciden beklediği dil bilgisel yeterlilikler şu şekildedir:

Tablo 8: Dil bilgisel doğruluk (MEB Çeviri Komisyonu, 2009, s. 108).

	DİL BİLGİSEL DOĞRULUK
C2	Dikkati başka konulardayken bile (örneğin, önceden planlama yaparken, diğerlerinin tepkilerini izlemekten) karmaşık dil kullanımında sürekli dil bilgisel kontrol sağlar.
C1	Sürekli yüksek düzeyde dil bilgisel doğruluk sağlar; nadiren fark edilmesi güç yanlışlar yapar.
B2	İyi dil bilgisel kontrol sağlar; yine de ara sıra yapılan dil sürçmeleri ya da dizgesel olmayan yanlışlar ve tümce yapısında çok küçük hatalar olabilir, ancak bunlar çok nadirdir ve çoğunlukla zamanla düzeltilebilir. Nispeten yüksek bir düzeyde dil bilgisel kontrol vardır. Yanlış anlamalara yol açacak hatalar yapmaz.
B1	Tanıdık bağlamlarda makul bir doğrulukla iletişim kurar; genellikle iyi bir kontrol gözlenir, yine de anadilin etkisi fark edilir ölçüdedir. İletişimde yanlışlar vardır, ancak anlatmak istediği şey açıktır. Sık kullanılan rutinlerle ilgili bilgiyi ve tahmin edilebilir durumların kalıplarını makul ölçüde doğru kullanır.
A2	Bazı basit yapıları doğru kullanır, ancak hâlâ sistematik olarak temel hatalar yapar. Örneğin, zamanları karıştırır, yine de çoğunlukla söylemek istediği şey açıktır.
A1	Sadece birkaç basit dil bilgisel yapıyı ve öğrenilmiş tümce kalıplarını sınırlı kontrol eder.

Basamak düzeylerine göre dil bilgisel yeterlilik ilkeleri, çalışmamızın konusunu hangi seviyeye göre oluşturacağımız açısından ayrıca bir önem taşımaktadır. Ayrıca oluşturulacak etkinliklerin kazanımları bu tablo esas alınarak belirlenecektir.

BÖLÜM IV

4. YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın yöntemi, verilerin toplanması ve çözümlenmesi üzerinde durulmuştur.

4.1. Araştırmanın Modeli

Araştırmamız amacı açısından değerlendirildiğinde, öğretime yönelik etkinlik meydana getirme ve bu etkinliklerin işlevlerine yönelik tavsiyeler verme niteliğindedir.

Genel araştırma türleri tasnif edilirken araştırmanın hedefi önemlidir. Genel araştırma türleri hedefleri bakımından üç ana başlıkta toplanmıştır: Betimsel araştırmalar, ilişkisel araştırmalar ve müdahaleli araştırmalar (Büyüköztürk, Çakmak, Akgün, Karadeniz, Demirel, 2009, s.21). Çalışmanın hedefi düşünüldüğünde, hazırlanan malzemeye yönelik deney veya uygulama yapılması tasarlanmadığından dolayı çalışmamızda betimsel araştırma kullanılmıştır.

Bilimsel araştırma yöntemlerini bir başka tasnif ise iki ana başlıkta toplanmaktadır: Nicel araştırmalar ve nitel araştırmalar (Büyüköztürk ve diğerleri, 2009, s. 288). Araştırmamızın hedefi düşünüldüğünde en uygun yöntem betimsel olması açısından nitel araştırma yöntemidir. Çünkü çalışma sonucunda deney, veri çözümlemesi veya istatistikî bir çalışma yapılmamıştır.

4.2. Evren ve Örneklem

Araştırmamızın evrenini Türkçede yer alan birleşik zamanlı fiiller oluşturmuştur. Örneklem ise yabancı dil öğretim yöntemlerinden, dil bilgisi öğretim tekniklerinden, yabancı dil olarak Türkçenin öğretimi ilkelerinden ve ADOÖÇM' den faydalanarak hazırladığımız hikâye, rivayet ve şart birleşik zamanlı fiillerin öğretime konu anlatımı ve öğretime yönelik etkinliklerden meydana getirilmiştir.

4.3. Veri Toplama Araçları

Araştırmamız süresince; dil bilgisi öğretime, yabancı dil öğretime, Türkçenin yabancı dil olarak öğretime yönelik alanyazını taranmıştır. Yabancı dil olarak Türkçenin öğretiminde resmi kurumlar tarafından kullanılan; Ankara TÖMER Yeni Hitit Yabancılar için Türkçe 2, 3 (2009, Ankara) , Gazi TÖMER Yabancılar için Türkçe Dil bilgisi (2006, Ankara), Yunus Emre Enstitüsü Türkçe Öğretim Seti, B2 Ders Kitabı (Ankara, 2014), İstanbul Yabancılar için Türkçe Ders Kitabı B2 Ders Kitabı (İstanbul, 2012), DİLSET Yayınları, Lale Türkçe Öğretim Seti, Lale Ders Kitabı 3 (İstanbul, 2012), İzmir Yabancılar için Türkçe Ders Kitabı A2 (İzmir, 2009) kitapları incelenmiştir. Adı geçen kaynaklardan yola çıkılarak birleşik zamanlı fiillerin öğretiminin, yabancı dil öğretim yöntemleri bakımından nasıl olması gerektiği ve ADÖÖÇM’ de yer alan dil seviyeleri bakımından orta (B2) ve ileri (C1) seviyede olması gerektiği kararına varılmıştır.

4.4. Verilerin Analizi

Çalışmamız betimsel özellikler taşıyan, nitel ifadelere sahip bir araştırmadır. Nitel araştırmalar başlığı göz önüne alındığında ise içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. Örneklemde yer alan kaynakların taranması sonucunda ulaşılan bilgiler yabancı dil öğretim yöntemleri, dil bilgisi öğretim teknikleri, yabancı dil olarak Türkçenin öğretimi ilkeleri ve ADÖÖÇM ölçütleri ışığında çözümlenmiştir. Gerekli olanaklar sağlarsa bu çalışmanın Gazi TÖMER bünyesinde uygulanması düşünülmektedir.

V. BÖLÜM

5. BULGULAR VE YORUMLAR

Çalışmanın bu bölümünde yabancı dil olarak Türkçe öğretimi alanında sırasıyla en yaygın olarak kullanılan ders kitapları incelenilerek birleşik zamanlı fiiller konusunun nasıl ele alındığı ve ne gibi tamamlayıcı etkinlikler kullanıldığı tespit edilmiştir. Birleşik zamanlı fiillerin öğretimi ve öğretimine yönelik oluşturulan konu anlatımı ve etkinlikler de bu bölümde yer almaktadır.

5.1. Yabancı Dil Olarak Türkçenin Öğretiminde Kullanılan Ders Kitapları

5.1.2. Ankara Üniversitesi TÖMER Yeni Hitit Serisi 2 (B1 Orta)

1. ÜNİTE	İŞ DÜNYASI	1.1 Yeni Bir İş Bulmalıyım	6
		GEREKİLİK KİPİ -mEli	8
		GEREKİLİK (ihkaye) KİPİ -mElydi (-mEli) (-di)	8
		GEREKİLİK (irivaye) KİPİ -mElymiş (-mEli) (-miş)	8
		1.2 İş Yerinde	10
		GEREKİLİK -mEK/-mE + iyelik gerekl-i/lazım	11
		1.3 Başarının Sırları	14
		ZORUNLULUK -mEK zorunda/meburiyetinde, -mEyE mecbur	15
		ZORUNLULUK kal-	15

GEREKİLİK KİPİ						-mEli
Adıl	Eylem	—	Ek	?	Kipi Eki	Örnekler
ben	konuş	-ma	-malı/-meli	mı	-ım/-yım/-im/-yim	(Ben) bu akşam ders çalışmalıyım.
sen	üz	-me		mi	-sın/-sin	(Sen) anneni üzmemelisin.
o	kullan				—	(O) bunu hiç kimseye söylememeli.
biz	gel				-ız/-yız/-iz/-yiz	(Biz) sınavda sözlük kullanmamalı mıyız?
siz	söyle				-sınız/-sınız	(Siz) burada yüksek sesle konuşmamalısınız.
onlar	çalış				(lar/-ler)	Onlar da gelmeli miler?

GEREKİLİK (ihkaye) KİPİ							-mElydi (-mEli) (-di)
Adıl	Eylem	—	Gereklilik	?		Kipi Eki	Örnekler
ben	inan	-ma	-malı/-meli	mi	-ydi	-m	(Ben) bu derse daha çok çalışmalıydım.
sen	üz	-me		mi	-ydi	-n	(Sen) anneni üzmemeliydin.
o	çık					—	(O) bunu hiç kimseye söylememeliydi.
biz	gel					-k	(Biz) daha mı erken çıkmalıydık?
siz	söyle					-nız/-niz	(Siz) bunlara inanmamalıydınız.
onlar	çalış					{-lar/-ler}	Onlar da geimeliydiler mi?

GEREKİLİK (irivaye) KİPİ						-mEllymiş (-mEll) (-miş)	
Adıl	Eylem	—	Gereklilik	?	Kipi Eki	Örnekler	
ben	gel	-ma	-malı/-meli	mi	-ymış	-ım/-im	(Ben) bu derse daha çok çalışmalıymışım.
sen	çalış	-me		mi	-ymış	-sın/-sin	Öğretmen söyledi. Sen de bizimle gelmeliymişsin.
o	kullan				—	—	(O) Bu işi yapmamalı mıymış?
biz	konus				-ız/-iz	-ız/-iz	(Biz) sınavda sözlük kullanmamalı mıymışız?
siz	yap				-sınız/-sınız	-sınız/-sınız	(Siz) burada yüksek sesle konuşmamalıymışsınız.
onlar	oku				(lar/-ler)	(lar/-ler)	Onlar da okumalılarıymış mı?

3 Tamamlayalım

- Çocuklar televizyon ve bilgisayara çok vakit ayır.mamalı.
- Onu çok üzdüm, gönlünü almak için ne yap_____?
- Dedeciğim, bu kadar ilacı her gün iç_____?
- Bu formlardan ben de doldur_____?
- A: Babam nerede anne?
B: Saat daha 17:00, işte ol_____.
- Hakan bizimle sinemaya gelemediymiş. Doktora git_____.
- Doktor Hanım, röntgen filmi için yarın saat kaçta gel_____?
- Cem Yılmaz'ın son filmi harika. Mutlaka sen de izle_____.
- Her iş yerinin kendine özgü kuralları vardır ve çalışanlar bu kuralları mutlaka öğren_____.
- Bilgisayarına virüs bulaşmış, bilgisayarını mutlaka formatla_____.
- Beyefendi, üzgünüm ama hiç boş masamız yok. Gelmeden rezervasyon yaptır_____.
- Seni çok merak ettim! Sinemaya girmeden önce bana haber ver_____.
- Biletlerimizi almak için uçağın kalkışından iki saat önce havaalanında ol_____.
- Ne kadar güzel bir tablo bu! Sen bankacı değil, ressam ol_____.

4 Eski sekreterden tavsiyeler

- düzenli ve disiplinli olmak
- giyim ve konuşma tarzı
- mesai saatlerine uyma
- genel yasaklara uymak
- şirket bilgilerinin gizliliği
- patronun huyları ve alışkanlıkları
- diğer çalışanlarla uyum
- bilgisayar bilgisini artırmak
- düzgün konuşma

5.

ÜNİTE

EĞİTİM ŞART

5.1 Ders Başlıyor

KOŞUL KİPİ zaman + *-(y)se (-i-se)*

5.2 Asla Geç Değildir

KOŞUL KİPİ (kaçak tümceleri) *-(y)se (-i-se)*

DİLEK (ihkaye) KİPİ *(eğer) -sEydİ (-se (-i-di))*

5.3 Öğrenmenin Sınırı Yok

54

56

58

59

60

62

DİLEK (ihkaye) KİPİ <i>(eğer)</i>					<i>-sEydİ (-se (-i-di))</i>
Ad / Adl	Eylem	Ek	Ek	Kıst Eki	Örnekler
ben	ol	-ma	-saydı	-m	Doktor olmasaydım öğretmen olurdum.
sen	gel	-me	-seydi	-n	Sen beni aramasay/aramasaydın ben seni arayacaktım.
o	dikkat		-saymış	-	Doktora göre iki gün daha geçkseymişim, ameliyat olmam gerekecektmiş.
biz	et		-seymiş	-k	Yağmur yağmasaydı geçen hafta pikniğe gidecektik.
siz	ara			-nız/-niz/-nuz/-	Kendine biraz dikkat etseydin hasta olmazdın.
onlar	gecik			nüz	Çok param olsa /olsaydı bu arabayı alırdım.
yağmur	yağ			(-lar/-ler)	Beş dakika önce gelseydiniz müdür beyi görebilirdiniz.
					Yerimde olsan sen ne yapardın?
					Ben senin yerinde olsaydım böyle yapmazdım.
					Doktor olmadıysam öğretmen olurdum.

14 Tamamlayalım

1. (Eğer) onu tanı saydın sen de çok sev erdin .
2. (Eğer) şimdi yanımda ol _____ hiç sıkıl _____ .
3. (Eğer) siz de bizimle gel _____ çok eğlen _____ .
4. (Eğer) geçen haftaki piyango bana çık _____ hepinizi yemeğe götür _____ .
5. (Eğer) annem burada ol _____ bana yardım et _____ .
6. (Eğer) bu akşam misafir gel _____ evde film keyfi yap _____ .
7. (Eğer) bugün tatil ol _____ bankadaki işlerimi hallet _____ .
8. (Eğer) bize erken başvur _____ tedavi daha iyi sonuç ver _____ .
9. (Eğer) bugün kar yağ _____ sabah erkenden yola çık _____ .
10. (Eğer) beni düşün _____ bu zor günümde yanımda ol _____ .

15 Tamamlayalım

1. _____ tatile çıkabilirdik.
2. _____ dans kursuna gidebilirdim.
3. _____ sınavdan geçebilirdim.
4. _____ iyi bir iş bulabilirdim.
5. _____ akşam çıkabilirdik.
6. _____ evlenebilirdik.
7. _____ seni sevebilirdim.
8. _____ müzisyen olabilirdim.
9. _____ memleketime gidebilirdim.
10. _____ sigarayı bırakabilirdim.

16 Sıralayalım, işaretleyelim

Öğrenme Şevki

- ☐ Hukuk fakültesine geri dönmüş.
- ☐ Rehberlik sınavına girmiş.
- ☐ İstanbul Teknik Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi'ni kazanmış.
- ☐ Hukuk Fakültesine girmiş fakat o tarihlerde yurt dışına gitmek zorundaymış.
- ☐ Türkiye'nin ilk büyük ofis binasını, Tophane'deki Finansbank binasını yapmış.

Cengiz Atalrı;

Doğru Yanlış

1. Matematik bölümünde öğrenci olmuştur. ☐ ☐
2. Hukuk fakültesinde öğrenci olmuştur. ☐ ☐
3. Mimarlık yapmıştır. ☐ ☐
4. Turist rehberliği yapmıştır. ☐ ☐
5. Ticaretle uğraşmıştır. ☐ ☐

17 Tamamlayalım

Cengiz Atalrı,

Mimar olursam hem matematikle hem resimle ilgile-
nebilirim.

Rehber olursam _____
Almanca öğrenirsem _____
Avukatlık yaparsam _____
diye düşünmüş.

18 İşaretleyelim

	samimi olmak	ilgilenmek	tanışmak	yakın olmak
hasır neşir olmak				

Dilbilgisi Desteği

1. ÜNİTE

GEREKİLİK KİPİ

-mElİ

- 1 Gereklilik kipi eki *-mElİ*'dir.
(Sen) daha çok çalışmalısın.
(Siz)burada yüksek sesle konuşmamalısınız.
Ben de sizinle gelmeli miyim.
- 2 Gereklilik kipi eki, *ol-* eylemi ile birlikte tahmin de aktarabilir.
– Ali nerede? – Evde olmalı.
Şu an parti başlamış olmalı.
Telefonu açmıyor; uyuyor olmalı.

GEREKİLİK (hikaye) KİPİ

-mElİydİ (<mElİ i-di)

- 3 Gereklilik (hikaye) kipi eki *-mElİydİ*, eylemin geçmiş zamanda gerçekleşmesine dair sonradan beliren, fark edilen, anlaşılan bir gereklilik anlatır.
(Biz) araya hiç gitmemeliydik.
(Sen) onu aramamalıydın.
(Ben) bu bölümü de imzalamalı mıydım.

GEREKİLİK (rivayet) KİPİ

-mElİymiş (<mElİ i-miş)

- 4 Gereklilik (rivayet) kipi eki *-mElİymiş*, konuşanın, eylemin gerçekleşmesi gerektiğini başkasından duyduğunu, sonradan öğrendiği veya bunu kendisinin sonradan fark ettiğini aktarır.
Biz araya hiç gitmemeliymişiz. Şimdi anladım.
Onu sen aramalıymışsın. Bana öyle dedi.
Sen bu bölümü de imzalamalıymışsın.

- 13** İşteş çatıda birbiri adılı ancak *ile* ilgeçyle birlikte kullanılır.

Onlar **birbirlerini** tanıyor >
Onlar **birbirlerini/birbirleriyle** tanışıyor.

- 14** İşteş çatı eki, addan türeme* bazı eylemlere iş ve oluş anlatan *-İE* eki ile kalıplaşmış olarak eklenmiştir:

veda>*vedala-> vedalaş-
haber>*haberle-> haberleş-

Öğrenciler birbirleriyle vedalaştı.

İnternet sayesinde haberleşmek çok kolaylaştı.

(**-İE* eki sıfatlara eklendiğinde işteşlik anlatmaz. *taş-las-*, *iyi-leş-*, *motias-*)

III. ÜNİTE

DİLEK KİPİ

-SE

- 1** Dilek kipi, eylemin gerçekleşmesine dair dileği aktaran kiptir.

Şimdi evde olsam!
Yarın hava güzel olsa

- 2** Bu kiple kurulan tümcelerde, dilek olduğunu vurgulamak üzere *keşke* sözcüğü kullanılır:

Keşke şimdi evde olsam
Keşke yarın hava güzel olsa

- 3** Dilek kipindeki soru tümceleri, bir dilekle birlikte konuşucunun yapmayı veya yapmamayı arzu ettiği bir iş hakkında karşısındakinin görüşünü almak amacıyla kullanılır ve bu tür tümcelerde artık *keşke* sözcüğü kullanılmaz.

(Keşke) Yarınki partiye ben de gelsem mi?

(Keşke) Bu akşam yemeği evde yemesek mi? Ne dersin?

- 4** Dilek kipinde olan tümceler, dileğin gerçekleşmesine bağlı olarak söz konusu edilebilecek tahmin, iddia, söz verme vb. anlatımlar sergileyen geniş zaman çekimli tümcelerle bir koşul kipiyim gibi yan yana kullanılır.

Ben senin yerinde **olsam**, böyle yapmam.

Zamanım **olsa**, tabi ki seninle gelirim.

- 5** Dilek kipi eki, hem doğrudan ikileme kurarak tek seçeneğin bulunduğunu anlatan tümcelerle, hem de eylemin bir olumlu bir olumsuz biçiminden oluşan ikilemeye *de* bağlacı da katılarak her durumda gerçekleşecek eylemleri anlatan tümcelerle yan yana kullanılır.

Bu sorunu **çözse çözse** (yalnızca) Murat çözer.

Sınav **sürse sürse** (en çok) 2 saat sürer.

Biz **istese de istemesek de**, anlaşılır, sen bunu yapacaksın.

Sen **gelsen de gelmesen de** biz gidiyoruz.

DİLEK (hikaye) KİPİ /*keşke*/

-sEydl (<*sE* *i-dil*)

- 6** Dilek (hikaye) kipi eki *-sEydl*, gerçekleşmiş veya gerçekleşmemiş eylemler hakkında tam aksi yönde bir dileği anlatır:

(Kursa geç başladım)

Keşke kursa geç başlamasaydım.

Keşke yarın sınav olsaydı.

Keşke insanlar da kuşlar gibi uçabilseydi.

- 7** Dilek (hikaye) kipi, eylemlerin aksi yönünde anlatımlara olanak sağladığı için, geçmişte gerçekleşmiş veya gerçekleşmemiş olaylara yönelik pişmanlık anlatmaya da uygundur.

Keşke kursa geç başlamasaydım.

(Şimdi çok pişmanım.)

- 8** Dilek (hikaye) kipindeki soru tümceleri, bir dilekle birlikte konuşucunun geçmişte yaptığı ve yapmadığı veya gelecekte yapacağı ve yapmayacağı bir iş, bir hareket hakkında karşısındakinin görüşünü almak amacıyla kullanılır.

Keşke ben de onlarla birlikte gitse miydim?

Sence saçlarımı bu renge boyatırsam mıydım?

Hiç hazırlanamadım. *Acaba* *keşke* bu sınava hiç girmese miydim?

ULAÇLAR

-iyiken (<*i* <*-ken*)

- 9** *-iyiken* ulaç, şimdiki ve geniş zaman çekimli eylemlerden sonra koşaç eylemine eklenerek kullanılır ve bu konumdaki görevi, eklendiği tümceyi ana eylemin zamanı veya dönemi ile eşleştirmek.

Okula *gelirken* bir arkadaşım ile karşılaştım.

Lütfen ben ders çalışırken odama girme.

- 10** *-iyiken* ulaç, geniş zaman çekimli eylemlerle paralel konumdaki kişilerin, nesnelerin farklı veya karşıt tutumlarını şimdiki zamanda anlatan yapılar kurmaya da uygundur.

Ben polisiye filmlerden hoşlan-ır-ken *esim* romantik filmleri *seviyor*.

Öğretmen yazmaya önem ver-ir-ken *biz* konuşmayı daha çok *önemsiyoruz*.

- 11** *-iyiken* ulaç, gelecek zaman çekimli eylemlerle birlikte kullanıldığında ana eylemin gerçekleşme anının daha önce olduğunu, genellikle de hemen önce olduğunu anlatabilir.

Tam evden çık-acak-ken telefon *çaldı*.

Tam yemeğe otur-acak-ken elektrik *kesildi*.

V. ÜNİTE

KOŞUL KİPİ

zaman + *-lylse (< i-se)*

- 1** Koşul kipi eki *-sE*, zaman çekimli tümcelere eklenerek ana eyleme yönelik koşul bildirir:

Çalış-ır-sa-n mutlaka başarısın.

Sınav için yeterince çalış-tı-ysa-n mutlak iyi bir not alırsın.

Çalış-ıyor-sa-n rahatsız etmeyeyim.

Çalış-acak-sa-n ben glideyim.

Çalış-mış-sa-n sınavda belli olur.

KOŞUL KİPİ (koşaç tümceleri)

-lylse (< i-se)

- 2** Koşul kipi eki *-sE*, koşaç tümcelerine eklenerek ana eyleme yönelik koşul bildirir:

Hastay-sa-n bugün okula gitme.

Şimdi meşgul-se-n sonra arayayım.

Hazır değil-se biraz daha bekleyelim.

- 3** Koşul kipi eki *ne, nasıl, öyle, o, gerek, yok* gibi sözcüklere eklenerek tümceleri çeşitli anlam ilişkileri kurarak birbirine bağlayan kalıplaşmış bağlaclar türetmiştir.

Televizyonda güzel bir program yok. *Öyleyse* bu akşam dışarı çıkıyoruz.

Neyse seni bu seferlik affediyorum.

Mehmet hala uyuyor. *Oysa* iki saat sonra havaalanında olması gerek.

Bence yetişmek için acele etmeyelim. *Nasılsa* ders başlamıştır.

Filiz bugün de okula gelmedi. *Yoksa* hasta mı?

DİLEK (hikaye) KİPİ (*eğer*)

-sE(ydl) (< -sE i-dl)

- 4** Dilek (hikaye) kipinde olan tümceler, artık değişmesi söz konusu olmayan durumları, sonuçları, gelişmeleri anlatan tümcelere yan yana geldiğinde, artık bir dileği değil, diğer tümceye yönelik bir koşulu aktarır hale gelir:

Keşke insanlar da kuşlar gibi uçabilseydi>

Eğer insanlar da kuşlar gibi uçabilseydi "havaçılık" diye bir sektör oluşmazdı.

Keşke bu kursa hiç başlamasaydım>

Eğer bu kursa başlamasaydım seni tanıyamayacaktım.

- 5** Dilek (hikaye) kipi koşul anlattığında, diğer tümce genellikle *geniş zaman (hikaye) (-E/İ)rdi* ve *gelecek zaman (hikaye) (-lylEcEktl)* çekiminde olur:

Doktor olmasaydım öğretmen olurdum/olacaktım.

5.1.3. Ankara Üniversitesi TÖMER Yeni Hitit Serisi 3 (B2-C1 Yüksek)

EDEBİYAT DÜNYASINDAN	
1.1 Okur Yazar mısınız?	6
BİLEŞİK ZAMANLAR (hikaye) zaman/kip + -iydi (< i-di)	7
1.2 Türkçe Yazın	10
BİLEŞİK ZAMANLAR (rivaye) zaman/kip + -iymiş (< i-miş)	12
1.3 Sizin Klasikiniz Ne?	14
BİLEŞİK ZAMANLAR (şart) zaman/kip + -iyse (< i-se)	15

BİLEŞİK ZAMANLAR (hikaye)					zaman/kip + -iydi (< i-di)	
Açıl	Eylem	-	Zaman Eki	?	Hikaye Eki	Kısa Eki
ben	ara, öğren	-ma/-me	-yat/-iyat/-iyat/-uyat/-uyat	-mı	-dı/-di/-du/-du/-ydi/-ydi/-ydu/-ydu	-m
sen	otur, yap	-mı/-mı	-dıt/-dıt/-du/-du/-tı/-tı/-tu/-tu	-mi	-ı/-ı/-tu/-tu	-n
o	gel, katil	-mu/-mü	-acak/-yacak/-yecek	-mu		-
biz	el, gec	-ma/-me	-mis/-mis/-mus/-mus	-mü		-k
siz	tanı,		-t/-t/-t/-t/-t/-t/-t/-t			-nız/-nız/-nız/-nız
onlar			-mali/-meli			-lar/-ler
			-sa/-se			

Örnekler

Dün sen beni aramayacak mıydın?
 (Ben) keşke seni daha önce tanısaydım.
 (Ben) Türkiye'ye gelmeden önce biraz Türkçe öğrenmiştim.
 (Biz) yıllar önce bu sokakta oturuyorduk.
 (Siz) geç kaldınız. Daha erken gelmeliydiniz.

Son geziye onlar da bizimle birlikte katıldıydı/katıldılardı.
 (Siz) mesgul müsünüz? (Ben) bilseydim rahatsız etmezdim.
 (O) benim yerimde olsa böyle yapmazdı.
 (O) neredeyse sinili gecemecekti.
 (Siz) gençken de Türkçe bildiniz mi?

2 Tamamlayalım

1. Seni gördüğüme çok şaşırdım. Burada olacağını bil istiyordum.
2. Bana mı hak veriyorsun? Senin beni suçlu bulduğunu san çünkü bana soğuk davrandın.
3. Televizyon olmadığı yıllarda, insanlar daha çok kitap oku çünkü.
4. Yeni evimi görmedin. Sen Ankara'ya son geldiğinde ben Çankaya'da otur çünkü.
5. Gençken hiçbir şeyden kork çünkü.
6. Tam onlara mutlu haberi vermek için yanlarına git çünkü ki kaza yaptım.
7. Niçin beni beklemediniz? Ben de sizinle gel çünkü.
8. Eskiden her fırsatta tatil için bir yerlere git çünkü, şimdiyse her şeye üşeniyoruz.
9. 6 ay önce 'Arabam yok.' diye sizler çünkü. Şimdi de arabayı satmak istiyorsun.
10. Türkiye'ye geldiğim ilk aylarda Türklerin konuşmalarını anla çünkü ama şimdi her şeyi rahatlıkla anlayabiliyorum.
11. Seni çok merak ettim. Neredeyse polisi ara çünkü. Niçin beni aramadın?
12. Türkiye'ye yerleşeli 2 ay oldu ama daha önce tatil için pek çok kez gel çünkü.
13. Kemal ile konuştum. Az daha ona sürpriz bir doğum günü partisi hazırladığını ağzımdan kaçır çünkü.
14. Biraz yavaş git. Az kalsın öndeki arabaya

3 Tamamlayalım

1. Çocukken en çok hangi çizgi filmi sev çünkü?
2. Hani ders çalış çünkü? Bu televizyon niçin açık?
3. Üniversitedeyken yurttan mı kal çünkü?
4. Seninle gelmek istediğimi bil çünkü? Niçin beni beklemedin?
5. Eyvah! Çikolata sevmediğini bil çünkü. Ben de sizin için çikolatalı kek yapmışım.
6. Seni aradığımda uyu çünkü? Telefonu açmadın.
7. Anne, ben küçükken yaramazlık yap çünkü?
8. Çok yorgun olduğumu bil çünkü? Niçin bu akşam arkadaşlarını davet ettin!
9. Bu filmi daha önce izle çünkü? Sanki hayal meyal hatırlıyorum.
10. Biz üniversitedeyken her hafta sonu sinemaya giderdik. Siz de git çünkü?
11. Sen dün akşam tatile çık çünkü? Bugün ofiste ne işin var?
12. Türkiye'ye geldiğiniz zaman Türkçe bil çünkü?
13. Siz geçen yıl Çankaya Spor kulübüne git çünkü? Sanki sizi oradan hatırlıyorum.
14. Bu kadar üzüleceğini bilseydim sana hiç bunları anlat çünkü?
15. Böyle habersiz geldim. Bir vere ait çünkü?

BİLEŞİK ZAMANLAR (İnvayel)					zaman/kip + -iyim/-i/-miş/-miş	
Adı	Eylem	-	Zaman Eki	İ	Edvaref Eki	Kısal Eki
ben	yap	-ma/-me	-yor/-ıyor/-ıyor/-uyor/-üyor	-mı	-mış/-miş/-muş/-müş	-ım/-im/-um/-üm
sen	yaşa	-mı/-mi	-acak/-yacak/-yecek	-mi	-ymış/-ymış/-ymuş/-ymüş	-sın/-sin/-sun/-sün
o	gör	-mu/-mü	-miş/-miş/-muş/-müş	-mu		-
biz	haberleş	-maz/-mez	-ır/-ir/-ir/-ür/-ür/-er	-mü		-ız/-iz/-uz/-üz
siz	çalış		-malı/-meli			-sınız/-sınız/-sunuz/-sünüz
onlar	gerek		-sa/-se			-ları/-ler
	keşil					
	geçir					
	gel					
Örnekler						
Çok eskiden insanlar kuşları kullanarak haberleşiyormuş.				On dakika erken gelseymiş müdürü görebilmişiz.		
Doktoruma göre daha çok spor yapmalıydım.				Arkadaşların bu tatili yurt dışında geçireceklermiş.		
Öğretmenin söyledi, hiç ders çalışmıyormuşsun.				O bu kursa daha öncede katılmış mıymış?		
Uzmanların tahminlerine göre gelecekte yüzlerce katlı gökdelenlerde yaşayacakmışız.				Yarın saat dokuzda burada olmamız gerekiyormuş.		
				Murat buraya geçen yılda geldiymiş.		

10 Tamamlayalım

- Duyduğuma göre yakında evlen~~ecekmişsiniz~~ , umarım çok mutlu olursunuz.
- Gazetelerde çarşaf çarşaf haberleri çıktı. Meğer o meşhur barın altında kumarhane işlet _____.
- Güya beni ara _____ da cep telefonunun şarjı bittiği için arayamamış.
- Ah, keşke biletleri dün al _____, gördün mü bak, hiç yer kalmamış!
- Anlatıklarına bakılırsa zavallı kadın kocasından uzun zamandır şiddet gör _____.
- Resepsiyona sordun mu? Otele evcil hayvan kabul et _____?
- Meğer bu konu benim dışımda herkes tarafından bilin _____!
- Duyduğum kadıyla, verilen dilekçeler bir hafta içinde cevaplan _____.
- Müdür ne dedi? Bu sene maaşlarımıza zam yapı _____?
- Tüh! Bir dakika erken gel _____ otobüsü kaçır _____.
- Baksana herkes takım elbise giymiş. Keşke sen de en azından bir kravat tak _____.
- Şimdi suyu iyice kurumuş olan bu ırmakta dayım küçükken çeşit çeşit balıklar tut _____.
- Ne kadar doğru bilmiyorum ama söylentilere göre yakında boşan _____.

11 Tamamlayalım

Metin herkese, düşmüşlere, hasta çocuklara, saflara elinden gelen her yardımı yaparmış. Bir hasta, bir ağlayan, başka çocuklar tarafından küçümsenen, aşağılanan, ne bileyim ben bir kötü halde garip görsün, ona elinden geleni yapar, canını bile ver _____ . Metin'in bir hali var _____ ki, herkesin anası babası gibi _____ . Baş sıkışan Metine gel _____ . Gelip de eli boş dönen yok _____ . Metin ol _____ çok kişi tahtalı köyü boyla _____ . Metin hasta çocukları alıp hastanelere bile yatır _____ . Doktorlar bile ondan kork _____ . Metin çoğu kez aç gez _____ . Neyi varsa başkalarına ver _____ de kendisi öyle aç gez _____ . Bu Metin böyle _____ işte, çok kanşık bir adam ki, öylesine.

Yaşar Kemal

12 Tanıtalım

- Ülkenizde edebiyat
- Ünlü yazar ve şairler
- Hayat öyküleri
- Eserleri
- Sizin beğendikleriniz

BİLEŞİK ZAMANLAR (koşul)			zaman/kip + -iyse (-i-se)		
Adı	Eylem	-	Zaman Ba	Şart Ba	Kısa Ed
ben	anla	-ma/-me	-yot/-iyot/-iyor/-uyot/-üyor	-sa/-se/-ysa/-yse	-m
sen	İç	-mı/-mi	-dİ/-dİ/-du/-dİ/-lİ/-lİ/-lu/-lü		-n
o	İste	-mu/-mü	-acak/-yacak/-yecek		-
biz	dinle	-maz/-mez	-miş/-miş/-muş/-müş		-k
siz	bitir		-tİ/-tİ/-tu/-tİ/-lİ/-lİ/-lu/-lü		-nız/-nız
onlar	İste gel		-mı/-meli		-ları/-ler

Örnekler

Beni anlamıyorsanız daha yavaş konuşayım.
Arkadaşlar hepimiz kahvelerimizi içtiyse artık kalkabilirsiniz.
Onları istemiyorsa gelmesinler. Biz gidiyoruz.
Dersi dinlemeyecekseniz lütfen dışarı çıkın.

Bu raporu bugün bitirmeliyse acele edelim, neredeyse
akşam oldu.
İnsanların size nasıl davranmasını istiyorsanız onlara öyle
davranın.
Bizimle geliyorsanız acele et.

16 Tamamlayalım

1. Bu konuyu anla madıysanız sizin için yarın genel tekrar yapabilirim.
2. Acaba Demet eve varmış mıdır? Eve var _____ onun için hazırladığım sürprizi görmüştür.
3. Ayten'i ziyaret et _____ önceden haber ver, onu evde bulamayabilirsin.
4. Bu akşam sinemaya git _____ rezervasyon yaptırılabilir.
5. Daha önce git _____ görmüşsünüzdür, Büyü-kada'da çok güzel yalılar var.
6. Arkadaşların akşam kesin olarak gelip gelmeyeceklerini haber vermediler. Eğer gel _____ hazır-lık yapmam gerek.
7. Sana bir şey anlatıyorum! Beni dinle _____ boş yere konuşmayayım.
8. Sınav notunu öğreneceğim için çok heyecanlıyım. Eğer sınavdan geç _____ çok üzülürüm.
9. Seni meşgul etmeyeyim. Çalış _____ daha sonra gelebilirim.
10. İşlerini bitir _____ beraber yemeğe çıkabilir miyiz?
11. Bu evde yaşa _____ benim kurallarına uy-mak zorundasın.
12. Televizyonu seyret _____ kapatabilir misin? Sesinden rahatsız oluyorum.
13. Bizimkiler uyanmış mıdır? Uyan _____ şim-di bahçede kahvaltı ediyorlardır.
14. Hakkında konuştuklarımızı duymuş mudur? Duy _____ ikimiz de rezil oluruz.
15. Bu kitabı oku _____ okumanı tavsiye ederim.

1. ÜNİTE

BİLEŞİK ZAMANLAR (hikaye)

zaman/kip + *-iydi* (< *i-di*)

- 1 Bileşik zaman hikaye, zaman veya kip çekimli eylemin anlattığı iş, oluş veya durumun geçmişte kaldığını anlatır. Bu işleviyle *-iydi* eki şimdiki zaman, gelecek zaman, geniş zaman ve gereklilik kipinde, temelde, öyküleme tarzı anlatımlar kurar:

10 gün hava çok soğuktu! Yağmur yağıyordu.
O yıllarda Türkiye'deki nüfus bu kadar hızlı artmamaktaydı.
10 akşam eve yorgun geldim! Hemen yatacaktım.
Evim yakındı! İse hep yürüyerek gider gelirdim.
O sınıfta daha önce de ders yaptık! İve o gün bu kadar kalabattık değil! *di*!
10 günlerdeki düşüncem şuydu! Daha çok çalışmalıydim.

- 2 *-iydi* eki, dilek ve istek kipinin hikayesi yapılarında öyküleme anlatmaz; geçmişte gerçekleşen ve gerçekleşecek olan iş, oluş ve durumlara yönelik "pişmanlık, yakınma" içerebilen dilek ve istekleri anlatır:

Keşke insanlar da kuslar gibi uçabilseydi.
Bunu bana son anda söylemeseydin.
Düşünüyorum da keşke başka bir semtte oturaydım.

- 3 Belirsiz geçmiş zaman hikaye yapısında *-miş* eki rivayet anlatmaz; *-mişti*, *-diydi* ekiyle aynı işlevde ancak daha yaygın olarak kullanılır:

Bu filmi üniversitedeyken de izlediydim/izlemiştim.

BİLEŞİK ZAMANLAR (rivayet)

zaman/kip + *-miş* (< *i-miş*)

- 4 Bileşik zaman rivayet, zaman veya kip çekimli eylemin anlattığı iş, oluş ve durumun başkasından duyulduğunu, sonradan öğrenildiğini veya sonradan fark edildiğini anlatır:

Emre her gün süt içiyormuş.
Ali yarın İstanbul'a gidecekmış.
İki iki daha her zaman dört eimezmiş.
Öğretmen dün ödev vermişmiş.
Sen bu bölümü de imzalamalıymışsın.
Keşke yanımızda bir kalem bulundursaymışsınız.
Keşke bu kursa daha erken başlayaymışsınız.

- 5 Belirsiz geçmiş zaman rivayet *(-mişmiş)* yapısında, rivayetten çok "inanmama, ciddiye almama" içeren duygu ve tutumlar aktarılır:

Böyle olsun istememişmiş.
İstemeyerek olmuşmuş.

- 6 Belirli geçmiş zamanın rivayeti *(*-Tiymiş)* bulunmamaktadır.

BİLEŞİK ZAMANLAR (koşul)

zaman/kip + *-iyse* (< *i-se*)

- 7 Bileşik zaman koşul, zaman veya kip çekimli eylemin anlattığı iş, oluş veya durumu başka (ana) tümceler için koşula dönüştürür:

Çalışıyorsanız rahatsız etmeyeğim.
Çalışırsan mutlaka başarsın.
Sınav için yeterince çalıştıysan mutlak iyi bir not alırsın.
Çalışıyorsan rahatsız etmeyeğim.
Çalışacaksan ben gideyim.
Çalışmışsan sınavda belli olur.

- 8 Gereklilik kipi koşul *(-meliyse)* yapısı nadiren kullanılırken bu tür anlatım için daha çok *gerek-* eyleminden yararlanılır:

Eğer ben de gelmeliysem...>
Eğer benim de gelmem gerekiyorsa...

- 9 Dilek ve istek kipi koşul yapılan *(*-sEysE, *-EysE)* bulunmamaktadır.

Ankara Üniversitesi TÖMER'in hazırladığı “ Yabancılar için Türkçe Ders Kitabı 2 (B1 Orta) ve Ders Kitabı 3 (B2-C1 Yüksek)” incelendiğinde şu sonuçlara ulaşılmıştır:

- Ankara Üniversitesi TÖMER Yabancılar için Türkçe Ders Kitabı 2 (B1 Orta) ve Ders Kitabı 3 (B2-C1) toplam on iki ünite ve her ünitenin içerisinde üç ana bölüm olmak üzere tasarlanmıştır. Her bölüm dört temel beceriyi (okuma, dinleme, konuşma, yazma) ve dil bilgisini destekleyici nitelikte metinlerle ve etkinliklerle çeşitlendirilmiştir. Hemen hemen her yazı türüne (deneme, makale, hikâye, söyleşi, mülakat vb.) değinilmiştir.
- Dil bilgisi konuları her ana bölümün içerisinde farklı konular olmak üzere ele alınmıştır.
- Çalışmamızın konusu olan birleşik zamanlı fiillerin kuruluşu ve kullanımları verilmeden önce aynı fiillerin basit zamanlı fiillerin kuruluşu ve kullanımı verilmiştir. Bu durum önceki bilgilerin öğrenilecek bilgilere zemin hazırlaması açısından olumlu bir durum olarak görülmüştür.
- İlk önce gereklilik kipinin basit zamanı daha sonra hikâye ve rivayet birleşik zamanı verilmiştir. Ancak daha sonra verilen dilek-şart kipinin yalnızca hikâye birleşik zamanı verilmiştir. Ayrıca dilek-şart kipi ele alınırken birleşik zamanlı fiil olmasından ziyade taşımış olduğu eğer ve keşke anlamları vurgulanmıştır. Böylece ADÖÖÇM kapsamında dil bilgisel yetinin iletişim becerisine katkısı ön planda tutulmuştur diyebiliriz.
- Şart birleşik zaman çekimi en son olarak ele alınmıştır. Bu çekiminin koşul anlamı basit zaman çekimi ve birleşik zaman çekiminde aynı olduğu için kavrama ve uygulama açısından tek tip etkinlik kullanımı yeterli görülmüştür.
- Her iki ünite de verilen birleşik zamanlı fiillerle ilgili tamamlayıcı etkinlik sayısı konunun önemi göz önünde bulundurulduğunda yetersizlik tespit edilmiştir. Etkinlik türü olarak da sadece boşluk doldurma türü etkinliğe yer verilmiştir.
- Konular art arda değil de yeri ve sırası geldikçe verilmiştir. Her iki birleşik zamanlı fiil konusu arasında toplan dört farklı ünite vardır. Bu ünitelerde ise birleşik zamanlı fiillere göre basit bir kuruluşa sahip olan sıfat-fiil ve zarf-fiil konuları işlenmiştir.
- Birleşik zamanlı fiiller konusu hem orta seviyede (B1) ele alınmıştır hem de yüksek olan seviyede (B2- C1) ele alınmıştır. Bu durum bir seviye karmaşası olarak tespit edilmiştir. Birleşik zamanlı fiillerin işlenişi ileri-yüksek seviyede ele alınmalıdır.

- Kitabın sonunda yer alan “Dil Bilgisi Desteği” bölümü ile anlatılan dil bilgisi konularının teorik olarak tekrarı yapılarak öğrenilenlerin kalıcı olması sağlanmıştır.

5.1.4. Gazi TÖMER Yabancılar İçin Türkçe Dil Bilgisi

Türkçe Dil Bilgisi

9- BİRLEŞİK KİPLER

Türkiye Türkçesinde üç tip birleşik kip çekimi vardır;

1. Hikâye Birleşik Çekimi
2. Rivayet Birleşik Çekimi
3. Şart Birleşik Çekimi

1. Hikâye Birleşik Çekimi

Basit kipteki fiillerle anlatılan hareketlerin, işlerin görülen geçmiş zamanda ortaya çıktığını ve bittiğini anlatmak için kullanılır. Emir kipi dışında diğer kiplerin hikâye çekimleri yapılır.

fiil + basit kip + (i-) + -di-, -di-; -di-, -di-; -ti-, -ti-; -tu-, -tü- + kişi eki

a- Görülen Geçmiş Zamanın Hikâyesi

Olumlu Çekim

fiil + Gör. Geç. Zam. + (i-) + hikâye eki + kişi eki

Geçmiş zamanda ortaya çıkan ve biten bir işi, hareketi anlatmak için kullanılır.

gel-di i-di-m	veya	gel-di-y-di-m
gel-di i-di-n		gel-di-y-di-n
gel-di i-di		gel-di-y-di
gel-di i-di-k		gel-di-y-di-k
gel-di i-di-niz		gel-di-y-di-niz
gel-di i-di-ler		gel-di-y-di-ler
		(gel-di-ler-di)

Örnek Cümleler:

Bu ödevi geçen hafta yaptım.

Sınavdaki soruların çoğunu bildiydik, bunun için iyi puan aldık.

Elif, akif'in yanına git..... ama Akif'in iyi vardı.

Takımımız iyi oyna..... ama maçı kazan.....

Geçen yıl da az yağmur yağ.....

Ay'a insanlar 1969'da ayak bas.....

Türkçe Dil Bilgisi

Olumsuz Çekim

fil + -ma- / -me- + -dı / -di + (i-) / (-y-) + hikâye eki + kişi eki

oku-ma-dı i-di-m	veya	oku-ma-dı-y-dı-m
oku-ma-dı i-di-n		oku-ma-dı-y-dı-n
oku-ma-dı i-di		oku-ma-dı-y-dı
oku-ma-dı i-di-k		oku-ma-dı-y-dı-k
oku-ma-dı i-di-niz		oku-ma-dı-y-dı-nız
oku-ma-dı i-di-ler		oku-ma-dı-y-dı-lar (oku-ma-dı-lar-dı)

Örnek Cümleler:

Üç aydır eve mektup yazmıyordum.
Sen beni beklemediydin.
Otelde yer bulamıyorduk.
Kimse ona inanmıyordu.

b- Öğrenilen Geçmiş Zamanın Hikâyesi

Olumlu Çekim

fil + -mış / -miş / -muş / -müş + (i-) + hikâye eki + kişi eki

darıl-mış i-di-m	veya	darıl-mış-tı-m
darıl-mış i-di-n		darıl-mış-tı-n
darıl-mış i-di		darıl-mış-tı
darıl-mış i-di-k		darıl-mış-tı-k
darıl-mış i-di-niz		darıl-mış-tı-nız
darıl-mış i-di-ler		darıl-mış-tı-lar (darıl-mış-lar-dı)

Not : Görülen geçmiş zamanın hikâyeyi kullandığımız bütün durumlarda bu kipi kullanabiliriz.

Örnek Cümleler:

Okula kaydını geçen hafta yaptım.
Eve gittiğim zaman annem yemeği pişirmişti.
Okula gittim ama sınav iptal ol.....

Türkçe Dil Bilgisi

Kahvaltıda eşim kahvaltıyı hazırla.....
Bir saat kadar önce sizi anımsız ara.....
Hakkı mektubu dün postaya ver.....

Olumsuz Çekim

fil + -ma- / -me- + -miş / -miş + (i-) + hikâye eki + kişi eki

gör-me-miş i-di-m	veya	gör-me-miş-ti-m
gör-me-miş i-di-n		gör-me-miş-ti-n
gör-me-miş i-di		gör-me-miş-ti
gör-me-miş i-di-k		gör-me-miş-ti-k
gör-me-miş i-di-niz		gör-me-miş-ti-niz
gör-me-miş i-di-ler		gör-me-miş-ti-ler (gör-me-miş-ler-di)

Örnek Cümleler:

Uzun şaredir teyzemi görmemişim.
Geçer yıl şehrimize kar yağmamıştı.
Ali eve zamanında dönmemişti, babası ona kazdı.
Daha önce trene binmemiştim, çok heyecanlandım.

c- Şimdiki Zamanın Hikâyesi

Geçmişte "şimdiki zaman"da ortaya çıkan bir işin, sonradan hikâye edilerek anlatılmasında kullanılır.

Olumlu Çekim

fil + -ı, i, u, üyor + (i-) + hikâye eki + kişi eki

bil-iyor i-di-m	veya	bil-iyor-du-m
bil-iyor i-di-n		bil-iyor-du-n
bil-iyor i-di		bil-iyor-du
bil-iyor i-di-k		bil-iyor-du-k
bil-iyor i-di-niz		bil-iyor-du-nuz
bil-iyor i-di-ler		bil-iyor-du-lar (bil-iyor-lar-dı)

Türkçe Dil Bilgisi

Örnek Cümleler:

Kaza olduğunda ben eve gidiyordum.
Eve gittiğimde anem yemeği hazırlıyordu.
Denizde ayağıma kırıp girdi, az kalsın boğul.....
Aa! Şimdi tam ben de seni düşün.....
Kardeşim geçen yaz yüzmeye kursuna gitti.....
Geçen yıl sigara iç....., artık içmiyorum.

Olumsuz Çekim

fil + -mı- / -mi- / -mu- / -mı- + -yor + (i-) + hikâye eki + kişi eki

bekle-mi-yor i-di-m	veya	bekle-mi-yor-du-m
bekle-mi-yor i-di-n		bekle-mi-yor-du-n
bekle-mi-yor i-di		bekle-mi-yor-du
bekle-mi-yor i-di-k		bekle-mi-yor-du-k
bekle-mi-yor i-di-niz		bekle-mi-yor-du-nuz
bekle-mi-yor i-di-ler		bekle-mi-yor-du-lar (bekle-mi-yor-lar-dı)

Örnek Cümleler:

Tatilde gazete okumuyorduk.
Otobüs önceden bu darakta durmuyordu.
Yoldan hiç arabu geçmiyordu.
Sen odanı toplamıyordun.

Türkçe Dil Bilgisi

Geniş Zamanın Hikâyesi

Olumlu Çekim

fil + -ı / -i, i, u, üyor / -a, -e / (i-) + hikâye eki + kişi eki

dinle-r i-di-m	veya	dinle-r-di-m
dinle-r i-di-n		dinle-r-di-n
dinle-r i-di		dinle-r-di
dinle-r i-di-k		dinle-r-di-k
dinle-r i-di-niz		dinle-r-di-niz
dinle-r i-di-ler		dinle-r-di-ler (dinle-r-ler-di)

Geçmişte "geniş zaman"da ortaya çıkan ve süreklilik taşıyan hareketleri, işleri, sonradan anlatmak için kullanılır. (Geçmişte sürekli olarak yapılan ama şimdi yapılmayan işleri, hareketleri anlatmak için kullanılır.)

Örnek Cümleler:

Üniversitede öğrenciyken ödevlerimi düzenli olarak yapardım.
Askerdeyken her sabah spor yapardım.
Eskiden her şeye çabuk şırıltırdım.
Kardeşim küçükken kuranlıktan çok kork.....
Uyumadan önce hep kitap oku.....
Lisedeyken her hafta sonu maça gitti.....

Olumsuz Çekim

fil + -maz- / -mez- + (i-) + hikâye eki + kişi eki

sor-maz i-di-m	veya	sor-maz-di-m
sor-maz i-di-n		sor-maz-di-n
sor-maz i-di		sor-maz-di
sor-maz i-di-k		sor-maz-di-k
sor-maz i-di-niz		sor-maz-di-niz
sor-maz i-di-ler		sor-maz-di-lar (sor-maz-lar-dı)

Türkçe Dil Bilgisi

Örnek Cümleler:

Ahmet arkadaşları ile oyun oynamazdı.
Selma küçükken kodlardan korkmazdı.
Önceden erken yatmazdım.
Dedem sigara işmezdi.

d- Gelecek Zamanın Hikâyesi

Görülen geçmiş zamanda ortaya çıkan gelecekte ilgili gerçekleşmemiş planları, hareketleri anlatmak için kullanılır.

Olumsuz Çekim

fil + -yacak / -yicek + (-i) + hikâye eki + kişi eki

başla-y-acak i-di-m	veya	başla-y-acak-tı-m
başla-y-acak i-di-n		başla-y-acak-tı-n
başla-y-acak i-di		başla-y-acak-tı
başla-y-acak i-di-k		başla-y-acak-tı-k
başla-y-acak i-di-niz		başla-y-acak-tı-nız
başla-y-acak i-di-ler		başla-y-acak-tı-lar (başla-y-acak-lar-dı)

Örnek Cümleler:

Seni ziyarete gelecektim ama işim çıktı.
Beni arayacaktın, niçin aramadın?
Ayağım kaydı, ne edeyse düşecektim.
Erken telefon et....., herhâlde unuttu.
Hani bekle....., hemen gitmişsiniz.
Evinizde gaz açık kalmış, az kalsın zehirler.....
Annem için kırıncan çiçekler topl.....
Sular kesilmeseydi çamaşır yıka.....
İyi güler! Ahmet Bey'e güleliş.....

Türkçe Dil Bilgisi

Olumsuz Çekim

fil + -ma / -me + -yacak / -yicek + (-i) + hikâye eki + kişi eki

sor-ma-y-acak i-di-m	veya	sor-ma-y-acak-tı-m
sor-ma-y-acak i-di-n		sor-ma-y-acak-tı-n
sor-ma-y-acak i-di		sor-ma-y-acak-tı
sor-ma-y-acak i-di-niz		sor-ma-y-acak-tı-nız
sor-ma-y-acak i-di-k		sor-ma-y-acak-tı-k
sor-ma-y-acak i-di-ler		sor-ma-y-acak-tı-lar (sor-ma-y-acak-lar-dı)

Örnek Cümleler:

Sebzeye almayacaktım fakat sebzeler çok taze idi.
Dışarı çıkmayacaktım fakat sütlümüz kalmamıştı.
Hani yağmur yağmayacaktı!
Uyumayacaktım ama çok yorgundum.

e- Gereklilik Kipinin Hikâyesi

Görülen geçmiş zamanda ortaya çıkan bir iş, hareket, durumla ilgili sonradan fark edilen gerekliliği anlatmak için kullanılır.

Olumlu Çekim

fil + -malı / -meli + (-i) / (-y) + hikâye eki + kişi eki

düşün-meli i-di-m	veya	düşün-meli-y-di-m
düşün-meli i-di-n		düşün-meli-y-di-n
düşün-meli i-di		düşün-meli-y-di
düşün-meli i-di-k		düşün-meli-y-di-k
düşün-meli i-di-niz		düşün-meli-y-di-niz
düşün-meli i-di-ler		düşün-meli-y-di-ler (düşün-meli-ler-di)

Türkçe Dil Bilgisi

Örnek Cümleler:

Ödevlerimi zamanında yapmalıydım, yapmadığım için sıfırta kaldım.
O, batabilirdi için senden özür dilemeliydi.
Hakkımda, ben seni daha erken ara.....
O sınavı kazanmak için üç soruyu daha bil.....

Olumsuz Çekim

fil + -ma / -me + -malı / -meli + (-i) / (-y) + hikâye eki + kişi eki

dön-me-me-li i-di-m	veya	dön-me-me-li-y-di-m
dön-me-me-li i-di-n		dön-me-me-li-y-di-n
dön-me-me-li i-di		dön-me-me-li-y-di
dön-me-me-li i-di-k		dön-me-me-li-y-di-k
dön-me-me-li i-di-niz		dön-me-me-li-y-di-niz
dön-me-me-li i-di-ler		dön-me-me-li-y-di-ler (dön-me-me-li-ler-di)

Örnek Cümleler:

Kardeşime kızmamalıydım.
O şurubu içmemeliydim.
Eve geç dönmemeliydik.
Zamanımızı boşa harcamamalıydık.

Türkçe Dil Bilgisi

f- Şart Kipinin Hikâyesi

Görülen geçmiş zamanda ortaya çıkan bir işin, hareketin, durumun gerçekleşmesi için gereken şartın ortaya çıkmadığını anlatmak için kullanılır. Bu kip ayrıca, görülen geçmiş zamanda ortaya çıkan ancak gerçekleşmemiş istekleri anlatmak için de kullanılır.

Olumlu Çekim

fil + -sa / -se + (-i) / (-y) + hikâye eki + kişi eki

koş-sa i-di-m	veya	koş-sa-y-di-m
koş-sa i-di-n		koş-sa-y-di-n
koş-sa i-di		koş-sa-y-di
koş-sa i-di-k		koş-sa-y-di-k
koş-sa i-di-niz		koş-sa-y-di-niz
koş-sa i-di-ler		koş-sa-y-di-lar (koş-sa-lar-dı)

Örnek Cümleler:

Şurası daha hızlı koşuydu birinci olurdu.
Beni arasaydın sana yardımcı olurdum.
Dikkatli ol..... kaza yapmazdı.
Erken gel..... bize yetiştirdiniz.
Keşke o da gel.....

Olumsuz Çekim

fil + -ma / -me + -sa / -se + (-i) / (-y) + hikâye eki + kişi eki

gör-me-se i-di-m	veya	gör-me-se-y-di-m
gör-me-se i-di-n		gör-me-se-y-di-n
gör-me-se i-di		gör-me-se-y-di
gör-me-se i-di-k		gör-me-se-y-di-k
gör-me-se i-di-niz		gör-me-se-y-di-niz
gör-me-se i-di-ler		gör-me-se-y-di-ler (gör-me-se-ler-di)

Gazi TÖMER'in hazırladığı "Yabancılar İçin Türkçe Dil Bilgisi" adlı ders kitabı incelendiğinde şu sonuçlara ulaşılmıştır:

- Kitap yalnızca dil bilgisi öğretimi üzerine hazırlanmıştır. Bundan dolayı metin kullanımı yapılmamıştır.
- Birleşik zamanlı fiiller "Hikâye, rivayet ve şart birleşik zaman" konuları ayrı ayrı ele alınmıştır.
- Birleşik zamanlı fiillerin yapı olarak kuruluşu, olumlu ve olumsuz çekimleri teorik olarak gösterilmiştir.
- Her kuruluş özelliği ile ilgili örnek cümleler verilmiştir. Konu anlatımı ve örnek çekimlemenin hemen arkasından boşluk tamamlama etkinlik örnekleri verilmiştir.
- Kitabın hazırlandığı yıl itibariyle ADÖÖÇM esaslarına dayalı öğretim yöntem ve teknikleri kullanılmamıştır.
- Birleşik zamanlı fiillerin ifade ettikleri anlam özelliklerine hiç değinilmemiştir.
- Rivayet ve şart birleşik zamanların konu anlatımı ve etkinlik örnekleri de hikâye birleşik zamanla birebir aynı olduğu için hikâye birleşik zaman örneği incelemek yeterlidir.

5.1.5. Yunus Emre Enstitüsü Türkçe Öğretim Seti, B2 Ders Kitabı

1. ÜNİTE	Mesleğimde İlerliyorum	9-32	Dil Bilgisi
	A) İş Hayatı	10	- Sıfat fiil ekleri: -ır, -ar, -ır, -maz. - Zarf fiil ekleri: -ana kadar, -ınca-y-a kadar. - Bütün zamanların hikâyeleri
	B) Püf Noktası	16	
	C) Eğitim ve Bilgilendirme	22	

4 Okuyalım.

Aşağıdaki cümleleri okuyalım. Koyu yazılmış fiillerin cümleye kattığı anlama dikkat edelim.

- Evet, lisede öyle bir hayalim vardı, üniversiteyi tamamladıktan sonra büyük bir çiftlik **kuracaktım**, ama olmadı. Belki ziraat fakültesine **gitseydim**, bu hayalimi **gerçekleştirebilirdim**.
- Ayşe'yle sık sık bir araya geliyor, geleceğe dair hayaller **kuruyorduk**. Üniversiteyi bitirdikten sonra evlenecek, mutlu bir yuva **kuracaktık** ama olmadı.
- Hâlbuki ben onun için hayatımı vermiş, her şeyden **vazgeçmiştim**.
- Özür dilerim Ahmet, **bilmiyordum**. **Bilseydim** bu konuyu hiç **açmazdım**.
- Sen, ben ve Mehmet birlikte kütüphaneye gider, saatlerce kitap **okurduk**.
- Bence yine de Mehmet, bilim adamı **olmalıydı**.
- Evet, okulu **bitirseydi** bilim adamı **olurdu**. Kim bilir, belki de böylesi onun için daha iyi **olmuştur**.

7 Tamamlayalım.

Yeni bir bilgisayar _____, ama param olmadığı için alamadım.
Param olsaydı yeni bir bilgisayar _____

Türkiye'ye seni görmeye _____, ama uçağı kaçırdığım için gelemedim.
Uçağı _____, Türkiye'ye seni görmeye gelecektim.

Denize _____, ama su soğuk olduğu için giremedim.
Su soğuk olmasaydı, denize girecektim.

8 Yazalım.

Aşağıdaki fiili kullanarak cümleler kurunuz.

seviyordun Hani beni çok seviyordun? O sözlerin hepsi yalanmış meğer!

severdin _____
sevmiştik _____
sevseydin _____
sevecektik _____
sevmeliydi _____

5 Okuyalım, inceleyelim.

Sen geldiğin zaman kitap okuyordum.	Kitap okumaya sen gelmeden önce başladım ve sen geldiğinde okumaya devam ediyordum.
Geçen yıl sinemaya her hafta gidiyordum.	Bu yıl sinemaya her hafta gidemiyorum / gitmiyorum.
Geçen yıl sinemaya her hafta giderdim.	Geçen yıl sinemaya her hafta gitmek benim için bir alışkanlıktı. Ama şimdi her hafta gitmiyorum.
Küçükken ağaçtan araba yapardım / yapıyordum. Şimdi üniversitede grafik tasarım okuyorum.	Daha önce yaptığım işleri, şimdi de aynı veya biraz farklı şekilde devam ettiriyorum.
Sana borç para verirdim ama bende de para yok.	Şu anda param olsaydı sana verirdim ama param yok.
Kitabı sana vermiştim / veriydim.	Kitabı sana daha önce verdim ama galiba sen bunu unuttun.
Bu kitabı okumuştum.	Bu kitabı daha önce okuduğumu şimdi hatırladım.
Şoför bu durakta duracaktı ama durmadı.	Şoför bu durakta durmak istedi veya onun bu durakta durması gerekiyordu ama durmadı.
(Eğer) Okula gitseydi onunla görüşürdüm.	Okula gitmedi ve onunla görüşmedi.
(Keşke) Okula gitseydi.	Okula gitse iyi olurdu ama gitmedi.
Yemeğinizi şimdiye kadar yemeliydiniz.	Yemeğinizi şimdiye kadar yemeniz lazımdı ama yememişsiniz.

6 Tamamlayalım, devam ettirelim.

etmek (telefon etmek) izlemek demek gitmek bakmak (telefona bakmak)

Diyalogda yer alan boşlukları uygun fillerle tamamlayalım. Daha sonra diyalogu devam ettirelim.

- Ali** Zeynep merhaba.
Zeynep Merhaba, nasılsın?
Ali Eh fena değil!
Zeynep Ne oldu, hasta mısın yoksa?
Ali Sana biraz kırgınım.
Zeynep Neden?
Ali Dün akşam sana telefon açtım ama telefonuma bakmadın.
Zeynep Ay çok özür dilerim Ali. Telefonumun sesi kapalıydı. Duymamışım. Gördüğümde de çok geçti. Geç saatte seni arayıp rahatsız etmek istemedim.
Ali Telefonuma _____, sana güzel bir teklifim olacaktı.
Zeynep Yaa, bak şimdi çok merak ettim, ne teklif _____?
Ali Sinemada güzel bir film vardı, "Birlikte sinemaya gidelim mi?" _____
Zeynep Hangi filme _____?
Ali "Aşk Tesadüfleri Sever".
Zeynep Ay ne romantik! Ama ben o filmi daha önce _____
Ali Olsun, tekrar _____
Zeynep Pekala, kendimi sana nasıl affettirebilirim?

6-10. cümlelerdeki boşluklara en uygun seçenekleri işaretleyiniz.

6. İkinci Dünya Savaşı çıktığında babam daha _____ .

- A) doğmadı
- B) doğdu
- C) doğmuştu
- D) doğmamıştı

7. Çocukken her gün en az bir bardak süt içerdim ama şimdi _____ .

- A) içmedim
- B) içmiyorum
- C) içmeliyim
- D) içmiştim

8. İnsanlar aslında doğayı koruyacaklardı ama bunu _____ .

- A) yapacaklar
- B) yapmazlar
- C) yapıyorlar
- D) yapmadılar

9. İstanbul'u görseydiniz buraya "Dünyanın en güzel şehri." _____ .

- A) dersiniz
- B) diyeceksiniz
- C) derdiniz
- D) demeliydiniz

10. Kitabı bitirdikten sonra şöyle dedi: Keşke daha önce _____ .

- A) okusaydım
- B) okuyordum
- C) okumuştum
- D) okuyacaktım

2. ÜNİTE	Değerlerimiz	33-52	Dil Bilgisi
	A) Evlilik Hayatı	34	- Sıfat fiil ekleri: -mış - Zarf fiil ekleri: -dığı zaman, -dığında, -dığı sırada, -acağı zaman - Bütün zamanların rivayetleri
	B) Arkadaşlık	40	
	C) Komşuluk	47	

5 İnceleyelim, tamamlayalım.

- Ona yardım etseydin ödevlerini zamanında bitir*irmiş*.
O hafta sonları balığa çıkmaya bayıl_____.
- Her akşam müzik dinlemeliymiş, müziksiz yapamazmış.
Her sabah spor yap_____, yoksa kendine gelememiş.
- Her gün yirmi bardak çay içermiş.
Günde en az on saat uyu_____.
- Günde altı saat ders çalışıyormuş.
Eskiden her akşam kitap oku_____.
- Önümüzdeki ay ülkesine dönecekmiş.
Bulaşıkları o yıka_____.

6 Dinleyelim, işaretleyelim.

Yüzük Nerede?

Aylin Aaa, elektrikler kesildi!

Betül Tüh, yazdıklarımızı kaydedememiştim!

Aylin Ne yapalım şimdi?

Betül Eskiden ne yaparlarmış acaba?

Aylin Babam anlatmıştı. Akşamları gaz lambası ile tüm aile otur_____. Babamın dedesi hikâyeler anlat_____. Babam ve kardeşleri de ilgi ile onu dinle_____.

Betül Şimdi hatırladım, bana da annem anlatmıştı. Onlar da akşam olunca komşularla bir araya gelir ve oyunlar oyna_____. Mesela bir yüzük oyunu varmış. Fincanlar bir tepsiye dizil_____. Yüzük, bunlardan birinin altına saklan_____. Oyuna başlama işi yazı tura atılarak belirlen_____. Kazanan taraf göstermeden yüzüğü saklar ve karşı grubun bunu bulmasını iste_____. Arayan grup istediği fincanı "Boş!" diyerek kaldırabil_____, bunda sayı sınırlaması yokmuş. Ancak, boş diye kaldırdığı zarfın altından yüzük çıkarsa arayan taraf kaybed_____.

Aylin Bu oyunu biz de oynayabilir miyiz?

Betül Hayır, daha kalabalık bir grupta oynanması gerekir.

Aylin O zaman arkadaşlar gelince hep birlikte oynayalım.

	Doğru	Yanlış
1. İki arkadaş çalışıyormuş.		
2. Aylin'nin dedesi torunlarına hikâye anlatırmış.		
3. Aylin'in annesi komşularla yüzük oyunu oynarmış.		
4. Yüzük oyununda yüzükler tepsiye dizilirmiş.		
5. Oyuna yazı tura atılarak başlanırmış.		
6. Fincanda yüzüğü bulan oyunu kaybedermiş.		

5. Aşağıdaki eylemlerden hangisi zaman olarak farklı yapıdadır?

- A) kırılmalıymış
- B) görseymiş
- C) koşturmuş
- D) sorarmışız

6. “Duyduğuma göre Ali, Ayşe’yle _____.” cümlesindeki boşluğa aşağıdakilerden hangisi getirilebilir?

- A) evlenecekmiş
- B) evlenseymiş
- C) evlenmeliydi
- D) evlenirdi

8. Aşağıdaki altı çizili kelimelerden hangisinin yapısı **yanlıştır**?

- A) Pencerelele mavi cam takıldıymış.
- B) Madem istiyordu, gelseymiş.
- C) Saatler biraz daha geri alınacakmış.
- D) Tavukları ızgarada pişirirsen lezzetli olurmuş.

Dil Bilgisi

A2 - 2. ÜNİTE

- **Pekiştirme**
 - masmavi gökyüzü, kıpkırmızı elma...
 - yumuk yumuk göz, yüksek yüksek apartmanlar...
- **gibi, kadar**
 - Gamze çita **kadar** hızlı koşuyor.
 - Lamba, güneş **gibi** parlıyor.

A2 - 1. ÜNİTE

- **Belirsiz Geçmiş Zaman (-miş)**
 - 1999 yılında İstanbul'da büyük bir deprem **olmuş**.
- **Ad Cümlelerinde Belirsiz Geçmiş Zaman**
 - Ahmet Bey iki gündür hastay**mış**.
- **-dAn önce, -dAn sonra**
 - Ayla, üniversited**en sonra** yurt dışına gitmiş.
- **-diktAn sonra, -mAdAn önce**
 - Yemek yemed**en önce** ellerinizi yıkayınız.
 - Okuldan çıkt**ıktan sonra** kütüphaneye gittik.

Yunus Emre Enstitüsü'nün hazırladığı “Yabancılar için Türkçe Ders Kitabı (B2)” incelendiğinde şu sonuçlara ulaşılmıştır:

- Yunus Emre Enstitüsü, Yabancılar için Türkçe Ders Kitabı (B2) toplamda on iki üniteye ve her ünitenin içerisinde üç ana bölüm olmak üzere tasarlanmıştır. Her bölüm dört temel beceriyi (okuma, dinleme, konuşma, yazma) ve dil bilgisini destekleyici nitelikte metinlerle ve etkinliklerle çeşitlendirilmiştir. Hemen hemen her yazı türüne (deneme, makale, hikâye, söyleşi, mülakat vb.) değinilmiştir.
- Dil bilgisi konuları ünitenin tamamına yayılmıştır.
- Çalışmamızın konusu olan birleşik zamanlı fiiller ilk iki üniteye yer almaktadır. Sıfat-fiil ve zarf-fiil gibi kuruluş bakımından kendisinden basit olan fiilimsi türlerinin bazı örnekleriyle ele alınmıştır. Birleşik zamanlı fiillerle eşdeğer olan birleşik yapıli fiiller ise konumuzdan dört ünite sonra ele alınmıştır.
- Birleşik zamanlı fiiller konusu ADÖÖÇM’ ye göre ileri seviyede (B2) işlenilmiştir.
- Öncelikli olarak hikâye birleşik zamana, daha sonra rivayet birleşik zamana değinilmiştir; ancak şart birleşik zaman bahsedilmemiştir.
- Konu çok kısa şekilde ele alınmıştır. Dil bilgisel doğruluğun önemli olduğu birleşik zamanlı fiillerin kuruluşu temel halleriyle bile yer almamıştır. Bu durum konunun teorik olarak öğretiminin öğretici keyfiyetine/becerisine bırakılmıştır.
- Konu işlenişi, ADÖÖÇM ilkelerine uygun olarak dil bilgisel derinlikle değil iletişim becerilerini geliştirmeye uygun olarak anlam özelliği açısından yapılmıştır. Ancak belirtilen anlam özellikleri (gerçekleşmemiş niyet, geçmişte devam eden alışkanlık, geçmişte gereklilik, küçümseme, şart vb.) sadece sezdirilmiştir. Kavramların adlarına değinilmemiştir.
- Etkinlik sayısının yeterli olmadığı tespit edilmiştir. Genellikle karşılıklı konuşma şeklindeki metinler ve bu metinlere ait boşluk doldurma etkinlikleri zenginlik açısından olumsuz bir durumdur.
- Her ünite sonunda “Değerlendirme” başlığı altında konu ile ilgili çoktan seçmeli sorular verilmiştir.
- Kitabın sonunda verilen dil bilgisi dizin bölümünde ise birinci ve ikinci üniteye yer alan birleşik zamanlı fiillerden bahsedilmemiştir.

- Yunus Emre Enstitüsü, Yabancılar için Türkçe Ders Kitabı'na (B2) eşdeğer olan Ankara Üniversitesi TÖMER, Yabancılar için Türkçe Ders Kitabı 3'e (B2-C1) göre etkinlik çeşitliliği ve sayısı, konu anlatımı, birleşik zamanlı fiillerin teorik kuruluş bilgisi açısından daha geride olduğu gözlemlenmiştir.

5.1.6. DİLSET Yayınları, Lale Türkçe Öğretim Seti, Lale Ders Kitabı 3

7. Ünite
İlanlar

DİL BİLGİSİ
Sayfa **91**

- Şimdiki Zamanın Hikâyesi
- Duyulan Geçmiş Zamanın Hikâyesi
- Gelecek Zamanın Hikâyesi

HİKÂYE BİRLEŞİK ZAMANI-1

1. Şimdiki Zamanın Hikâyesi

Yapılışı: Fiil + Şimdiki Zaman Eki + Ek-Fiilin Görülen Geçmiş Zaman Eki + Şahıs Eki

Eki: -iyor-i-di > İyordu

Örnek: Uyu - yor - du - m → Uyuyordum.

	OLUMLU	OLUMSUZLUK
Ben	okuyordum	okumuyordum
Sen	okuyordun	okumuyordun
O	okuyordu	okumuyordu
Biz	okuyorduk	okumuyorduk
Siz	okuyordunuz	okumuyordunuz
Onlar	okuyorlardı	okumuyorlardı

3. Gelecek Zamanın Hikâyesi

Yapılışı: Fiil + Gelecek Zaman Eki + Ek-Fiilin Görülen Geçmiş Zaman Eki + Şahıs Eki

Eki: -AcAktl

Örnek: Al - acak - tı - m → Alacaktım.
Gör - ecek - ti - m → Görecektim.

	OLUMLU	OLUMSUZLUK
Ben	okuyacaktım	okumayacaktım
Sen	okuyacaktın	okumayacaktın
O	okuyacaktı	okumayacaktı
Biz	okuyacaktık	okumayacaktık
Siz	okuyacaktınız	okumayacaktınız
Onlar	okuyacaklardı	okumayacaklardı

2. Duyulan Geçmiş Zamanın Hikâyesi

Yapılışı: Fiil + Duyulan Geçmiş Zaman Eki + Ek-Fiilin Görülen Geçmiş Zaman Eki + Şahıs Eki

Eki: -miş + i- + DI > -mişDI

Örnek: Yaz - mış - tı - m → Yazmıştım.

	OLUMLU	OLUMSUZLUK
Ben	okumuştum	okumamıştım
Sen	okumuştun	okumamıştın
O	okumuştı	okumamıştı
Biz	okumuştuk	okumamıştık
Siz	okumuştunuz	okumamıştınız
Onlar	okumuşlardı	okumamışlardı

- Geniş Zamanın Hikâyesi
- Dilek-Şart Kipinin Hikâyesi
- Gereklilik Kipinin Hikâyesi

HİKÂYE BİRLEŞİK ZAMANI-2

1. Geniş Zamanın Hikâyesi

Yapılışı: Fiil + Geniş Zaman Eki + Ek-Fiilin Görülen Geçmiş Zaman Eki + Şahıs Eki

Eki: -rdi, -Ardı, -İrdi / -Urdı

Örnek:

Oku - r - i - di - m → Okurdum
Yaz - a - r - di - m → Yazardım

	OLUMLU	OLUMSUZLUK
Ben	okurdum	okumazdım
Sen	okurdun	okumazdın
O	okurdu	okumazdı
Biz	okurduk	okumazdık
Siz	okurdunuz	okumazdınız
Onlar	okurlardı	okumazlardı

2. Dilek-Şart Kipinin Hikâyesi

Yapılışı: Fiil + Dilek-Şart Kipi Eki + Ek-Fiilin Görülen Geçmiş Zaman Eki + Şahıs Eki

Eki: -sA-y-dı

Örnek:

Çalış - sa - i - di - m → Çalışsaydım
Git - se - i - di - m → Gitseydim

	OLUMLU	OLUMSUZLUK
Ben	okusaydım	okumasaydım
Sen	okusaydın	okumasaydın
O	okusaydı	okumasaydı
Biz	okusaydık	okumasaydık
Siz	okusaydınız	okumasaydınız
Onlar	okusalardı / okusaydılar	okumasalardı / okumasaydılar

3. Gereklilik Kipinin Hikâyesi

Yapılışı: Fiil + Gereklilik Kipi Eki + Ek-Fiilin Görülen Geçmiş Zaman Eki + Şahıs Eki

Eki: -mAlI-y-dı

Örnek:

Yaz - malı - i - di - m → Yazmalıydım
Bil - meli - i - di - m → Bilmeliydim

	OLUMLU	OLUMSUZLUK
Ben	okumalıydım	okumamalıydım
Sen	okumalıydın	okumamalıydın
O	okumalıydı	okumamalıydı
Biz	okumalıydık	okumamalıydık
Siz	okumalıydınız	okumamalıydınız
Onlar	okumalılardı / okumalıydılar	okumamalılardı / okumamalıydılar

5. Aşağıdaki cümleleri örnekteki gibi tamamlayınız. (Geniş Zamanın Hikâyesi)

Örnek: Ali, bütün akrabalarına bayramda telefon ederdi. (etmek)

1. Ayşe, her sabah (koşmak)
2. Sen şiir? (dinlemek)
3. Hafta sonu tiyatroya (Biz-gitmek)
4. Çocuklar evin önünde (oynamak)
5. Eskiden alışverişimizi bu marketten (yapmak)

- Şimdiki Zamanın Şartı
- Görülen Geçmiş Zamanın Şartı
- Duyulan Geçmiş Zamanın Şartı

ŞART BİRLEŞİK ZAMANI-1

1. Şimdiki Zamanın Şartı

Yapılışı: Fiil + Şimdiki Zaman Eki + i- Ek-Fiili + Şart Kipi Eki + Şahıs Eki

Ekleri: Iyor i-se > Iyor-sA / -Uyor-sA

Örnek:

oku - yor - i - se - m → okuyorsam
yaz - ı - yor - i - se - m → yazıyorsam

	OLUMLU	OLUMSUZLUK
Ben	okuyorsam	okumuyorsam
Sen	okuyorsan	okumuyorsan
O	okuyorsa	okumuyorsa
Biz	okuyorsak	okumuyorsak
Siz	okuyorsanız	okumuyorsanız
Onlar	okuyorsalar / okuyorlarsa	okumuyorsalar / okumuyorlarsa

2. Görülen Geçmiş Zamanın Şartı

Yapılışı: Fiil + Görülen Geçmiş Zaman Eki + i- Ek-Fiili + Şart Kipi Eki + Şahıs Eki

Ekleri: -DI-i-se > DI-y-sA / -DU-y-sA

Örnek:

yaz - dı - i - se - m → yazdıysam
gel - di - i - se - m → geldiysem

	OLUMLU	OLUMSUZLUK
Ben	okuduysam	okumadıysam
Sen	okuduysan	okumadıysan
O	okuduysa	okumadıysa
Biz	okuduysak	okumadıysak
Siz	okuduysanız	okumadıysanız
Onlar	okuduysalar / okudularsa	okumadıysalar / okumadılarsa

3. Duyulan Geçmiş Zamanın Şartı

Yapılışı: Fiil + Duyulan Geçmiş Zaman Eki + i- Ek-Fiili + Şart Kipi Eki + Şahıs Eki

Ekleri: -mİş-i-se > -mİş-sA / -mUŞ-sA

Örnek:

gel - miş - i - se - m → gelmişsem
yaz - miş - i - se - m → yazmışsam

	OLUMLU	OLUMSUZLUK
Ben	okumuşsam	okumamışsam
Sen	okumuşsan	okumamışsan
O	okumuşsa	okumamışsa
Biz	okumuşsak	okumamışsak
Siz	okumuşsanız	okumamışsanız
Onlar	okumuşlarsa	okumamışlarsa

6. Aşağıdaki boşlukları uygun eklerle doldurunuz.

1. Hangi kitabı iste..... alabilirsin. (Şimdiki zamanın şartı)
2. Yüzme bil..... havuza gir. (Sen / Şimdiki zamanın şartı)
3. Kitabı oku..... bana ver. (Sen / Görülen geçmiş zamanın şartı)
4. Otobüsü kaçır..... taksi ile gelsin. (O / Duyulan geçmiş zamanın şartı)
5. Jüri hikâyemi beğen..... birinci olabilirim. (Duyulan geçmiş zamanın şartı)
6. Telefonumu beğen..... sana verebilirim. (Sen / Görülen geçmiş zamanın şartı)

- Geniş Zamanın Şartı
- Gelecek Zamanın Şartı

i. Geniş Zamanın Şartı

Yapılışı: Fiil + Geniş Zaman Eki + i- Ek-Fiili + Şart Kipi Eki + Şahıs Eki

Ekleri: -r-sA, -Ar-sA, Ir-sA

Örnek:

yaz - ar - i - se - m → yazarsam

gel - ir - i - se - m → gelirim

	OLUMLU	OLUMSUZLUK
Ben	okursam	okumazsam
Sen	okursan	okumazsan
O	okursa	okumazsa
Biz	okursak	okumazsak
Siz	okursanız	okumazsanız
Onlar	okurlarsa / okursalar	okumazlarsa / okumazsalar

ii. Gelecek Zamanın Şartı

Yapılışı: Fiil + Gelecek Zaman Eki + i- Ek-Fiili + Şart Kipi Eki + Şahıs Eki

Ekleri: -AcAk i-se > -AcAksA

Örnek:

yaz - acak - i - se → yazacaksa

	OLUMLU	OLUMSUZLUK
Ben	okuyacaksam	okumayacaksam
Sen	okuyacaksan	okumayacaksan
O	okuyacaksa	okumayacaksa
Biz	okuyacaksak	okumayacaksak
Siz	okuyacaksınız	okumayacaksınız
Onlar	okuyacaklarsa / okuyaksalar	okumayacaklarsa / okumayaksalar

5. Aşağıdaki boşlukları doldurunuz. (Geniş Zamanın Şartı)

1. Ankara'ya gel..... seni ararım. (Ben)
2. Spor yap..... sağlıklı oluruz.
3. Erken yat..... erken kalkarsın.
4. Eğer çalış..... başarılı olursunuz.
5. Gazetemiz halkın ilgisini çek..... çok satar.

6. Aşağıdaki boşlukları doldurunuz. (Gelecek Zamanın Şartı)

1. Dışarı çık..... annenden izin al. (Sen)
2. Eve erken git..... eşyaları da götürsün. (O)
3. Çalış..... sizi meşgul etmeyelim. (Siz)
4. Sessiz ol..... gelebilirler. (Onlar)
5. Çok bekle..... taksi çağırırım. (Biz)

- Şimdiki Zamanın Rivayeti
- Gelecek Zamanın Rivayeti
- Geniş Zamanın Rivayeti

RİVAYET BİRLEŞİK ZAMANI-1

1. Şimdiki Zamanın Rivayeti

Yapılışı: Fiil + Şimdiki Zaman Eki + i- Ek-Fiili + Rivayet Eki + Şahıs Eki

Eki: -Iyor-imiş > -Iyor-muş

Örnek:

Yaz - I - yor - i - miş - im → Yazıyormuşum

	OLUMLU	OLUMSUZLUK
Ben	okuyormuşum	okumuyormuşum
Sen	okuyormuşsun	okumuyormuşsun
O	okuyormuş	okumuyormuş
Biz	okuyormuşuz	okumuyormuşuz
Siz	okuyormuşsunuz	okumuyormuşsunuz
Onlar	okuyorlarmış	okumuyorlarmış

2. Gelecek Zamanın Rivayeti

Yapılışı: Fiil + Gelecek Zaman Eki + i- Ek-Fiili + Rivayet Eki + Şahıs Eki

Eki: -AcAk i-miş > -AcAk-miş

Örnek:

Yaz - acak - i - miş - im → Yazacakmışım

Gel - ecek - i - miş - im → Gelecekmişim

	OLUMLU	OLUMSUZLUK
Ben	okuyacakmışım	okumayacakmışım
Sen	okuyacakmışın	okumayacakmışın
O	okuyacakmış	okumayacakmış
Biz	okuyacakmışız	okumayacakmışız
Siz	okuyacakmışınız	okumayacakmışınız
Onlar	okuyacaklarmış	okumayacaklarmış

3. Geniş Zamanın Rivayeti

Yapılışı: Fiil + Geniş Zaman Eki + i- Ek-Fiili + Rivayet Eki + Şahıs Eki

Ekləri: -r-miş, -Ar-miş, -Ir-miş / -Ur-muş

Örnek:

Oku - r - i - miş - im → Okurmuşum

Gel - ir - i - miş - im → Gelirmişim

	OLUMLU	OLUMSUZLUK
Ben	okurmuşum	okumazmışım
Sen	okurmuşsun	okumazmışın
O	okurmuş	okumazmış
Biz	okurmuşuz	okumazmışız
Siz	okurmuşsunuz	okumazmışınız
Onlar	okurlarmış	okumazlarmış

© Arslan, İsmail, 2017 Yılı Türkiye 20. Bölgesi Akad. B.

5. Aşağıdaki boşlukları doldurunuz.

1. Ali kitap oku.....
(Şimdiki Zamanın Rivayeti)
2. Ülkemize bu yıl çok turist gel.....
(Gelecek Zamanın Rivayeti)
3. Çocuklar yemek ye.....
(Gelecek Zamanın Rivayeti - Olumsuz)
4. Arkadaşları onu çok sev.....
(Geniş Zamanın Rivayeti)
5. Dayımlar bu yıl araba al.....
(Gelecek Zamanın Rivayeti)
6. O, benimle artık konuş.....
(Gelecek Zamanın Rivayeti - Olumsuz)
7. Babası eskiden sigara iç.....
(Geniş Zamanın Rivayeti)
8. Ben bundan böyle geç yat.....
(Gelecek Zamanın Rivayeti - Olumsuz)

Sayfa **151**

- Gereklilik Kipinin Rivayeti
- Dilek-Şart Kipinin Rivayeti

RİVAYET BİRLEŞİK ZAMANI-2

1. Gereklilik Kipinin Rivayeti

Yapılışı: Fiil + Gereklilik Kipi Eki + i- Ek-Fiili + Rivayet Eki + Şahıs Eki

Eki: -mAlI-y-sA

Örnek:

oku - malı - i - se → okumalıysa

gel - meli - i - se → gelmeliyse

	OLUMLU	OLUMSUZLUK
Ben	okumalıyım	okumamalıyım
Sen	okumalıydın	okumamalıydın
O	okumalıydı	okumamalıydı
Biz	okumalıydık	okumamalıydık
Siz	okumalıydınız	okumamalıydınız
Onlar	okumalıydılar	okumamalıydılar

5. Dilek-Şart Kipinin Rivayeti

Yapılışı: Fiil + Şart Kipi Eki + i- Ek-Fiili + Rivayet Eki + Şahıs Eki

Eki: -sA-y-mış

Örnek:

Al - sa - i - miş - im → Alsaymışım.

Gör - se - i - miş - im → Görseymişim.

	OLUMLU	OLUMSUZLUK
Ben	okusaymışım	okumasaymışım
Sen	okusaymışydın	okumasaymışydın
O	okusaymışdı	okumasaymışdı
Biz	okusaymışdık	okumasaymışdık
Siz	okusaymışdınız	okumasaymışdınız
Onlar	okusaymışdılar	okumasaymışdılar

FİİL ÇEKİMİ CETVELİ									
BİLDİRME KİPLERİ						TASARLAMA KİPLERİ			
	Bilinen Geçmiş	Duyulan Geçmiş	Şimdiki Zaman	Gelecek Zaman	Geniş Zaman	İstek Kipi	Şart Kipi	Emir Kipi	Gereklilik Kipi
BASİT KİPLER	bildim bildin bildi bildik bildiniz bildiler	bilmişim bilmişsin bilmiş bilmişiz bilmişsiniz bilmişler	biliyorum biliyorsun biliyor biliyorsunuz biliyorsunuz biliyorlar	bileceğim bileceksin bilecek bileceğiz bileceksiniz bilecekler	bilirim bilersin bilir biliriz bilirsiniz bilirler	bileyim bilesin bile bilelim bilesiniz bileler	bilsem bilse bilsek bilsek bilseydiniz bilseler	- bil bilin - bilin / biliniz bilinler	bilmeliyim bilmelisin bilmeli bilmeliyiz bilmelisiniz bilmeliler
Birleşik Kipli Çekimler									
Birleşik Kipler	Hikâye Çekimi	bildiydim bildiydin bildiydi bildiydik bildiydiniz bildiydiler	bilmiştim bilmiştin bilmişti bilmiştik bilmiştiniz bilmişler	biliyordum biliyordun biliyordu biliyorduk biliyordunuz biliyorlardı	bilecektim bilecektin bilecekti bilecektik bilecektiniz bileceklerdi	bilirdim bilirdin bilirdi bilirdik bilirdiniz bilirdiler	bileydim bileydin bileydi bileydik bileydiniz bileydiler	bilseydim bilseydin bilseydi bilseydik bilseydiniz bilselerdi	yok bilmeliydim bilmeliydin bilmeliydi bilmeliydik bilmeliydiniz bilmeliydiler
	Rivayet Çekimi	yok	bilmişmişim bilmişmişsin bilmişmiş bilmişmişiz bilmişmişsiniz bilmişmişler	biliyormuşum biliyormuşsun biliyormuş biliyormuşuz biliyormuşsunuz biliyorlarmış	bilecekmışım bilecekmışın bilecekmış bilecekmışiz bilecekmışınız bileceklermiş	bilirmişim bilirmişsin bilirmiş bilirmişiz bilirmişsiniz bilirlermiş	bileymişim bileymişsin bileymiş bileymişiz bileymişsiniz bilelermiş	bilseymişim bilseymişsin bilseymiş bilseymişiz bilseymişsiniz bilselemiş	yok bilmeliymişim bilmeliymişsin bilmeliymiş bilmeliymişiz bilmeliymişsiniz bilmeliylemiş
	Şart Çekimi	bildiysem bildiyse bildiyse bildiysek bildiyseyiniz bildiyseler	bilmişsem bilmişsen bilmişse bilmişsek bilmişseniz bilmişlerse	biliyorsa biliyorsa biliyorsa biliyorsa biliyorsanız biliyorlarsa	bileceksem bilecekse bilecekse bileceksek bilecekse bileceklerse	bilirsem bilersen bilirse bilirsek bilerseniz bilirlerse	yok	yok	yok bilmeliysem bilmeliyisen bilmeliyse bilmeliysek bilmeliyseyiniz bilmeliylese

BİRLEŞİK KIPLI FİİLLER										
HABER (BİLDİRME) KİPLERİ						TASARLAMA (DİLEK) KİPLERİ				
		Duyulan Geçmiş Zaman	Görülen Geçmiş Zaman	Şimdiki Zaman	Gelecek Zaman	Geniş Zaman	İstek	Emir	Dilek - Şart	Gereklilik
BİRLEŞİK ZAMANLAR	Hikâye Birleşik Zamanı -DI / -DU	-mişDI -muşDU	-DiyDI	-(I)yordu	-AcAktI	-rdI -ArdI -İrdI -UrdU	-AydI	-	-sAydI	-mAllydI
	Rivayet Birleşik Zamanı -mIş / -mUş	-mIşmIş -mUşmUş	Çekimi yoktur.	-Iyormuş	-AcAkmlş	-rmIş -Armlş -İrmIş -UrmUş	-Aymlş	-	-sAymlş	-mAllymlş
	Şart Birleşik Zamanı -sA	-mIşsA -mUşsA	-Dlysa -DUysa	-Iyorsa -Uyorsa	-AcAksA	-rsA -ArsA -İrsA	Çekimi yoktur.	-	Çekimi yoktur.	Çekimi yoktur.

DİLSET Yayınları'nın hazırladığı “Lale Türkçe Öğretim Seti, Lale Ders Kitabı 3” incelendiğinde şu sonuçlara ulaşılmıştır:

- Lale Türkçe Öğretim Seti, Lale Ders Kitabı 3 toplamda on iki üniteye ve her ünitenin içerisinde kelimeler, okuma-anlama, dinleme-anlama, konuşma, yazma, dil bilgisi ve izleme-anlama olmak üzere yedi bölümden oluşmaktadır. Her bölüm adlandırılarak bu bölümlerde geliştirilmek istenilen becerile uygun metinler ve etkinlikler yer almaktadır. Hemen hemen her yazı türüne (deneme, makale, hikâye, söyleşi, mülakat vb.) değinilmiştir.
- Kitabın seviyesi 3 olarak belirtilmiştir; ancak 3 rakamının ADÖÖÇM' ye göre hangi seviyeye denk geldiği ile ilgili bilgilendirme yoktur.
- Dil bilgisi konuları ünitenin tamamına yayılmıştır. Her üniteye farklı bir dil bilgisi konusu ele alınmıştır.
- Çalışmamızın konusu olan birleşik zamanlı fiiller konusu yedinci üniteye kadar aralıksız ele alınmıştır. Bu durum diğer ders kitaplarında görülmeyen olumlu bir durumdur. İlk altı üniteye ise fiilimsiler, fiilde çatı ve birleşik yapı fiiller ele alınmıştır. Konuların işleniş sırası ilk defa bu kitapta hiyerarşik olarak Türkçenin dil bilgisi mantığına uygundur diyebiliriz.
- Kavratılmak istenilen konunun ne olduğu ile ilgili ön açıklama yer almıştır.
- Fiil çekimlerinin temel halleri gösterilmiştir.
- Birleşik zamanlı fiillerin çekiminin öğretiminde önce hikâye birleşik zaman çekimi, sonra şart birleşik zaman çekimi ve en son rivayet birleşik zaman çekimi gösterilerek öğretim sıralamasında yanlışlık yapılmıştır diyebiliriz.
- Belirli zaman çekimlemelerinin öğretimi yapılmıştır.
- Konuların öğretimi ile ilgili yeterli sayıda tamamlayıcı etkinlik yoktur. Konunun öğretimi yalnızca bir dil bilgisi konusu gibi algılanmıştır. Bu yüzden birleşik zamanlı fiillerin ifade ettiği örtülü anlamlardan (gerçekleşmemiş niyet, geçmişte devam eden alışkanlık, geçmişte gereklilik, küçümseme, şart vb.) bahsedilmemiştir.
- Tamamlayıcı etkinlikler çeşit bakımından yeterli görülmemiştir. Etkinlik olarak sadece cümle tamamlama türüne yer verilmiştir.
- Konunun sonunda genel bir çekimleme tablosu verilmiştir. Bu tabloda çekimi olmayan bazı kiplere de yer verilerek dil bilgisel derinlik sağlanmıştır.

- Kitabın arka sayfasında ise basit zamanlı ve birleşik zamanlı fiillerin çekimlenmesi ile ilgili genel bir tablo ve kuralla uygun çekimleme örnekleri yer almıştır.

5.1.7. İstanbul Yabancılar İçin Türkçe Ders Kitabı B1

ÜNİTE 1
BECERİLER
➤ Deneyimleri anlatma ➤ Günlük konuşmaları takip etme
DİL BİLGİSİ
➤ Zarf-fiiller (-(y)Aarak, -(y)A -(y)A) ➤ Şimdiki zamanın hikâyesi ➤ Zarf-fiiller (-(y)ken)
KELİMELER
➤ Taşınma ➤ Ev ➤ Ulaşım ➤ Faturalar

DİL BİLGİSİ

Şimdiki Zamanın Hikâyesi (Imperfect Tense)

Şimdiki zamanın hikâyesi, geçmişte olan ve bir süre devam eden olayları anlatmak için kullanılır. Ayrıca geçmişte gerçekleşmesi çok yakın olup gerçekleşmeyen olayların anlatımında kullanılır.

The imperfect tense is used to describe the events / actions which happened and continued for some time in the past. Also, it is used in description of events did not happen but very close to the realization in the past.

	Olumlu	Olumsuz	Olumlu Soru	Olumsuz Soru
Ben	okuyordum	okumuyordum	okuyor muydum	okumuyor muydum
Sen	okuyordun	okumuyordun	okuyor muydun	okumuyor muydun
O	okuyordu	okumuyordu	okuyor muydu	okumuyor muydu
Biz	okuyorduk	okumuyorduk	okuyor muyduk	okumuyor muyduk
Siz	okuyordunuz	okumuyordunuz	okuyor muydunuz	okumuyor muydunuz
Onlar	okuyorlardı	okumuyorlardı	okuyorlar mıydı	okumuyorlar mıydı

Örnek:

Eskiden bayramlarda aile ziyaretlerine gidiyorduk. Şimdi tatile gidiyoruz.
Seni hiç hatırlamıyorum. Bu kursa geliyor muydun?
Onunla aynı şirkette çalışmıyor muydun?
Önüme bak! Az kalsın düşünüyordun.
Sınıfa girdim, o zaman öğretmen ders anlatıyordu.

4 Aşağıdaki boşlukları örneklerdeki gibi dolduralım.

1. Çocukken evimizin bahçesinde oyna.....
2. Önceden gök gürültüsünden çok kork.....
3. Küçükken et ye..... ama şimdi eti çok seviyorum.
4. Onu ilk defa görüyorum. Sen daha önce onu tanı.....?
5. Öğrenciyken çok kitap oku..... ama şimdi zaman bulamıyorum.
6. Pınarlar buradan taşındı, bil.....?
7. Bir zamanlar annemi anla..... Bugünlerde çok iyi anlıyorum.
8. Siz daha önce Ankara'da otur.....?
9. Gördün mü? Araba neredeyse adama çarp.....
10. Eve girdim, annem mutfakta yemek yap.....

5 Aşağıdaki boşlukları "-DI, -(I)yor ve -(I)yordu" ile dolduralım.

Bugün 65. doğum günümü kutla..... Yanımda eşim, çocuklarım ve torunlarım var. Gençken bu doğum günümü hiç hayal et..... "Ben hep genç kalacağım." san..... Doğum günümü, sadece arkadaşlarımla kutlamak iste..... çünkü ailemden sıkıl.....

Eskiden pastamın üzerinde yaşıma kadar mum ol..... Mumları sevinçle söndür..... Mumlardan sonra pastanın yarısını ye..... Daha sonra hediyelerimi kabul et..... Arkadaşlarım bana hediye ver..... Ama artık yaşlan..... Şimdi yaşıma kadar mum pastaya sığ..... bu yüzden pastamda 1

tane mum var. Doğum günlerimde sadece 1 dilim pasta ye..... çünkü hastayım. Artık daha az hediye al..... ama üzül..... Ailemin değerini bil..... ve doğum günlerimi her zaman onlarla kutlamak iste.....

Şimdi torunlarımla eğlen..... Pastanın güzel tadını çocuklarımda bul..... En güzel doğum günü hediyem eşim. Çok mutluyum.

3. Aşağıdaki boşlukları "-DI ve -(I)yordu" ile tamamlayalım.

Dün gece uyu..... Bir su sesi ile uyan..... Yataktan kalkıp sesi takip et..... Ses banyodan geli..... Banyonun kapısını aç..... "Ne var?" diye adımı at....., ayağım sırsıklam oldu. Eyvah, banyoyu basmış! Şofbenin vanası patlamış, vanadan su fışkır..... Tuvalet kâğıtları, deterjanlar, kirli çamaşırlar, bütün eşyalar ıslaktı. Hemen dışarı çık..... Evin vanasını kapattı. Evdeki bütün suyu kes..... Bütün gece banyodaki suyu boşalt..... ve banyoyu temizle..... Sabah işe gidemedim. Hemen bir tesisatçı ara..... Tesisatçı vanayı tamir etti. İyi ki o akşam evdeydim.

ÖZ DEĞERLENDİRME

Bunları Türkçede yapabilir misiniz? Her cümle için kendinize bir puan veriniz.
1: Yapamam, 2: Biraz yapabilirim, 3: Yapabilirim, 4: İyi yapabilirim, 5: Çok iyi yapabilirim.

1. Günlük konuşmaları takip edebilirim.	1	2	3	4	5
2. Deneyimlerim hakkında bilgi verebilirim.	1	2	3	4	5

ÜNİTE 3

BECERİLER

- Sağlık hakkında konuşma
- Tavsiyelerde bulunma

DİL BİLGİSİ

- Gereklilik kipi
- Gereklilik kullanımları (gerek / lazım / zorunda / mecbur)
- Gereklilik kipinin hikâyesi

KELİMELER

- Sağlıklı yaşam
- Besinler
- Egzersiz
- Organlar
- Tıbbi terimler

DİL BİLGİSİ

Gereklilik Kipinin Hikâyesi

Gerektiği olduğu hâlde yapmadığımız ve artık sonuçlarını değiştiremeyeceğimiz işleri anlatmak için kullanılır. Yerine getirilmemiş görev ve pişmanlıkları anlatır.

The past form of necessity form: It is used to talk about an event that one did not do and cannot change the results although the event is required to be done. It is used to tell the unfulfilled tasks and regret.

	Olumlu	Olumsuz	Olumlu Soru	Olumsuz Soru
Ben	gitmeliydim	gitmemeliydim	gitmeli miydim	gitmemeli miydim
Sen	gitmeliydin	gitmemeliydin	gitmeli miydin	gitmemeli miydin
O	gitmeliydi	gitmemeliydi	gitmeli miydi	gitmemeli miydi
Biz	gitmeliydik	gitmemeliydik	gitmeli miydik	gitmemeli miydik
Siz	gitmeliydiniz	gitmemeliydiniz	gitmeli miydiniz	gitmemeli miydiniz
Onlar	gitmeliydi(ler)	gitmemeliydi(ler)	gitmeli(ler) miydi	gitmemeli(ler) miydi

Örnek:

Biraz geç olmadı mı? Tüm bunları bana daha önce anlatmalıydın.

Dünkü partiye sen de gelmeliydin, çok eğlenceliydi.

Çok şaşırdı. Yüzünü görmeliydin.

Dışarı çıkmadan önce izin almalı mıydım?

Annem bana çok kızdı. Sence geç saatte eve gelmemeli miydim?

4 Aşağıdaki cümleleri örneklerdeki gibi tamamlayalım.

1. Sana söyledim, o kadar çok kola iç.....
2. Artık çok geç. Bunu daha önce düşün.....
3. Kendini çok yor..... Şimdi yerinden kalkamıyorsun.
4. Fatura çok yüksek gelmiş, elektriği tasarruflu kullan.....
5. İşimiz var, gidemeyiz. Daha erken haber ver.....
6. Faturaları zamanında öde..... Şimdi cezalı ödemek zorundasınız.
7. Amcamı daha önce ziyaret et....., çok kızdı.
8. Ahmet ile Ayşe boşandı. Onlar çok acele karar ver.....
9. Bilgisayar karşısında çok çalış..... Gözlerim çok ağrıyor.
10. Bu elbiseyi çok beğenerek aldım. Ama bara dar geliyor. Sence al.....?

5 Aşağıdaki resimlere bakalım. Sizce onlar ne yapmalıydı? Ne yapmamalıydı? Her biri için bir olumlu bir olumsuz cümle yazalım.

.....
.....

.....
.....

.....
.....

.....
.....

.....
.....

.....
.....

NELER ÖĞRENDİK?

1. Aşağıdaki cümleleri tamamlayalım.

1. Bence oturma odasının rengi mavi ol..... .
2. Bilgisayara virüs girdi ve bütün dosyalarımı kaybettim. Bilgileri yedekle..... .
3. Sinemaya git..... . Evde de film izleyebiliriz.
4. Bir konuda uzman olmak için o konudaki bütün kitapları oku..... .
5. Bir yabancı dili çabuk öğrenmek için bol bol pratik yap..... .
6. Geç saatlere kadar ayakta kal..... . Çok yoruldun.
7. Bu kilolardan kurtulmak için tatlı yemeyi bırak..... .
8. Bugün eşimin doğum günü, onu yemeğe götür..... .
9. Çok az zamanımız kaldı, çok daha hızlı çalış..... .
10. Doğünü bütün davetlilere telefonla haber ver..... . Çok az kişi gelmiş.
11. Dün arkadaşlarımla buluşmak istedim ama ofisten aradılar, acele ofise git..... .
12. Hastanızı yalnız bırak..... .
13. Kek biraz sert olmuş. Daha çok yağ koy..... .
14. Kırmızı gömlek yerine maviyi al..... . Şimdi kırmızı hiçbir şeyle uymuyor.

ÜNİTE 5

BECERİLER

- Hayalleri, deneyimleri anlatma
- Kişisel görüşleri belirtme

DİL BİLGİSİ

- Dilek-şart kipi
- Dilek kipinin hikâyesi
- Dilek-şart kipinin birleşik kullanımları

KELİMELER

- Hayaller
- Pişmanlıklar
- Şans
- Batıl inançlar

DİL BİLGİSİ

Dilek Kipinin Hikâyesi (The Past form of Subjunctive Mood)

	Olumlu	Olumsuz	Olumlu Soru	Olumsuz Soru
Ben	gitseydim	gitmeseydim	gitse miydim	gitmese miydim
Sen	gitseydin	gitmeseydin	gitse miydin	gitmese miydin
O	gitseydi	gitmeseydi	gitse miydi	gitmese miydi
Biz	gitseydik	gitmeseydik	gitse miydik	gitmese miydik
Siz	gitseydiniz	gitmeseydiniz	gitse miydiniz	gitmese miydiniz
Onlar	gitseydi(ler)	gitmeseydi(ler)	gitse miydi(ler)	gitmese miydi(ler)

Dilek kipinin hikâyesi, geçmişte kalan ve artık gerçekleşmesi mümkün olmayan bir durumun tam aksi yönde olan dileği ve bu durumdan dolayı olan pişmanlığı belirtmek için kullanılır.

The past form of subjunctive mood is used to indicate the regret because of a situation from the past which cannot be realized any more but wished to be realized just the opposite.

Örnek:

Gitse sınava daha çok çalışsaydım. Çok kötü bir puan aldım. (Çok çalışmadım ve pişmanım.)

Gitse o kadar çok yemek yemeseydim. Şimdi hastayım. (Fazla yemek yedim ve pişmanım.)

Gitse onu hiç tanımasaydım. (Onu tanıdım ve pişmanım.)

Gitse daha çok param olsaydı. (Çok param olmasını istiyorum ama çok param yok.)

Gitse yarın tatil olsaydı. (Yarın tatil olmasını istiyorum ama tatil değil.)

Dilek kipinin hikâyesindeki soru cümleleri, konuşanın yaptığı veya yapmadığı bir şeyin iyi olup olmadığını öğrenmek için karşısındakinin görüşünü almak amacıyla kullanılır.

The interrogative form of the past form of subjunctive mood is used to ask the opinion of the other speaker to determine whether the act, either done or not, is good or not.

Örnek:

Bugün Demet'in doğum günü. Onu arasa mıydım? (Onu henüz aramadım. Sence iyi mi, kötü mü yaptım?)

Sence saçlarımı kestirmese miydım? (Saçlarımı kestirdim. Sence iyi mi, kötü mü yaptım?)

Dün çok hastaydım. Hastaneye gitse miydım? (Hastaneye gitmedim. Sence iyi mi, kötü mü yaptım?)

Ayrıca dilek kipinin hikâyesi artık değişmesi mümkün olmayan durumları, sonuçları anlatan cümlelerle yan yana geldiğinde bir dileği değil, şartı anlatır. Bu kip, şart durumunu anlattığında diğer cümle genellikle geniş zamanın hikâyesi veya gelecek zamanın hikâyesi ile biter.

In addition, the past form of subjunctive form tells about not the wishes but the condition when it is used with the sentences in which there are situations referring to the cases cannot be changed or the results. In this respect, the other sentence, usually, ends with -rdi or -(y)AcAkl.

Örnek:

Eğer erken kalksaydım, otobüsü kaçırmayacaktım. (Erken kalkmadım ve otobüsü kaçırdım.)

Eğer öğretmen olmasaydın, hangi işi yapardın? (Öğretmen olmaman koşulunda hangi işi yapardın?)

Eğer dikkatli olsaydın, vazoyu kırmazdın. (Dikkatli olmadın ve vazoyu kırdın.)

4 Aşağıdaki boşlukları örneklerdeki gibi dolduralım.

1. Biz keşke daha iyi Türkçe konuş.....
2. Şemsiyemi al..... ıslanmazdım.
3. Biraz daha bekle..... buluşabilirdik.
4. Senin yerinde ol..... onunla konuşurdum.
5. O eteği çok beğendim ama almadım. Sence al.....?
6. Filmi hiç beğenmedim. Hiç git.....?
7. Keşke bayramda ailemi görmeye git.....
8. Dikkatli ol..... trafik kazası yapmayacaklardı.
9. Daha çok vaktim ol..... da seninle otur.....
10. Acaba bugün ona uğra.....?

5 Aşağıdaki boşlukları uygun fiillerle dolduralım.

1. Film İngilizceydi. izleyemedik.
2. Eğer maçı kazanırdık.
3. Eğer otobüsü kaçırmazdım.
4. Yağmur yüzünden gezi iptal oldu. Keşke
5. Bu arabayı çok düşük bir fiyata aldım ama her zaman bozuluyor. Keşke
6. İşe gitmek için hergün iki saatim trafikte geçiyor. Keşke
7. Hiç param kalmadı.?
8. Çok karasızım. İş teklifini?
9. Taksim'i gezerdim.
10. Trafik çok sıkışık. Keşke

NELER ÖĞRENDİK?

1. Aşağıdaki boşlukları dilek-şart kipi (-sa) ve dilek-şart kipinin hikâyesi (-sAydı) ile cümleler kurarak dolduralım.

1. Eğer , evde otururuz.
2. Eğer , hemen al.
3. Eğer , daha kolay iş bulursun.
4. Eğer , üzülürüm
5. Eğer , balık yemeyeceğim, et yiyeceğim.
6. Keşke , kaybolmazdık.
7. , işini kaybetmezdi.
8. , seni havaalanına bırakırdık.
9. Bu soğuk havaları hiç sevmiyorum. Keşke
10. Bütün zamanım trafikte geçiyor. Keşke

2. Aşağıdaki boşlukları dilek-kipi (-sa) ve dilek kipinin hikâyesi (-sAydı) ile dolduralım.

1. Keşke şu ödevler ol.....
2. Başım çok ağrıyor. Yanında ağrı kesici var..... bir tane verir misin?
3. Eğer geç kal..... bana haber ver.
4. Onu sev..... neden onunla görüşüyorsun?
5. Akşama misafirlerimiz gel..... hazırlık yapalım.
6. Keşke ailem de burada yaşa.....
7. Adresi bil..... şu terziye soralım.
8. O evi al..... çabuk karar verin, ev sahibi sizden haber bekliyor.
9. Eğer sis var..... uçağımız gecikir.
10. Ali'yi gör..... akşamki partiye geç kalmamasını söyle.
11. Bu evde beraber yaşa..... faturaları beraber ödemeliyiz.
12. Keşke otobüs erken gel..... . Geç kaldık .
13. Müziğe bu kadar meraklı..... konservatuara gitsin.
14. Dil sınavını geç..... doktora başvuracağım.
15. İstanbul'a gelip de bende kal..... sana müserim.
16. Bir daha bana yalan söyle..... seninle konuşmam.
17. Keşke ben de senin gibi sakin ol.....
18. Bu sınavı kazan....., diğer sınava girmene gerek yok.
19. Fiyatı uygun..... o evi alacağım.
20. Elinde fazla bilet var..... bana da bir tane verir misin?

ÖZ DEĞERLENDİRME

Bunları Türkçede yapabilir misiniz? Her cümle için kendinize bir puan veriniz.
1: Yapamam, 2: Biraz yapabilirim, 3: Yapabilirim, 4: İyi yapabilirim, 5: Çok iyi yapabilirim.

1. Düşünce'lerimi, planlarımı veya olayları kısaca ifade edebilirim.	1	2	3	4	5
2. Hayallerimi, pişmanlıklarımı anlatabilirim.	1	2	3	4	5
3. İlgili alanıma giren konularda kişisel görüşümü içeren sade, basit metin yazabilirim.	1	2	3	4	5

İstanbul Üniversitesi Dil Merkezi'nin hazırladığı "Yabancılar için Türkçe Ders Kitabı B1" incelendiğinde şu sonuçlara ulaşılmıştır:

- İstanbul Üniversitesi Yabancılar için Türkçe Ders Kitabı B1 toplam altı ünite ve her ünitenin içerisinde üç ana bölüm olmak üzere tasarlanmıştır. Her ünite dört temel beceriyi (okuma, dinleme, konuşma, yazma) ve dil bilgisini destekleyici nitelikte metinlerle ve etkinliklerle çeşitlendirilmiştir. Hemen hemen her yazı türüne (deneme, makale, hikâye, söyleşi, mülakat vb.) değinilmiştir.
- Dil bilgisi konuları her ana bölümün içerisinde farklı konular olmak üzere ele alınmıştır.
- Çalışmamızın konusu olan birleşik zamanlı fiillerin kuruluşu ve kullanımları verilmeden önce aynı fiillerin basit zamanlı fiillerin kuruluşu ve kullanımı verilmiştir. Bu durum önceki bilgilerin öğrenilecek bilgilere zemin hazırlaması açısından olumlu bir durum olarak görülmüştür. Birleşik zamanlı fiile yalnızca bir ünite de fiilimsilerle birlikte değinilmiştir.
- Birleşik zamanlı fiil olarak yalnızca hikâye birleşik zaman konusu ele alınmıştır. Önce şimdiki zamanın hikâyesi, sonra gereklilik kipinin hikâyesi daha sonra da dilek-şart kipinin hikâyesi işlenmiştir.
- Bahsedilen hikâye birleşik zaman çekimlerinin sırasıyla geçmişte devam eden durum, geçmişte gereklilik/pişmanlık ve eğer/keşke anlamları vurgulanmıştır. Böylece ADÖÖÇM kapsamında dil bilgisel yetinin iletişim becerisine katkısı ön planda tutulmuştur.
- Şart birleşik zaman çekimine değinilmemiştir.
- Her iki ünite de verilen birleşik zamanlı fiillerle ilgili tamamlayıcı etkinlik sayısı konunun önemi göz önünde bulundurulduğunda yetersizlik tespit edilmiştir. Etkinlik türü olarak da sadece boşluk doldurma türü etkinliğe yer verilmiştir.
- Konular art arda değil de yeri ve sırası geldikçe verilmiştir. Her iki birleşik zamanlı fiil konusu arasında toplan dört farklı ünite vardır.
- Birleşik zamanlı fiiller konusu hem orta seviyede (B1) ele alınmıştır Birleşik zamanlı fiillerin işlenişi ileri-yüksek seviyede ele alınmalıdır.
- Her ünitenin sonunda yer alan "Neler Öğrendik?" bölümü ile anlatılan dil bilgisi konularının teorik olarak tekrarı yapılarak öğrenilenlerin kalıcı olması sağlanmıştır.

- İstanbul Üniversitesi Yabancılar için Türkçe Ders Kitabı B1’de inceleme alanımızda olan emsallerinden farklı olarak dil bilgisi konu anlatımları ortak dil olarak düşünüldüğünü tahmin ettiğimiz İngilizce ile yapılmıştır. Türkçe öğrenecek hedef kitlenin en az B1 seviyesinde de İngilizce bildiği varsayılmıştır. Her ne kadar İngilizce evrensel bir dil olsa da olumsuz bir genelleme yapılmıştır.

5.1.8. İzmir DEDAM Yabancılar İçin Türkçe Ders Kitabı (A2)

2. ÜNİTE

GEZİYORUZ

A. TATİL	-(l)yordu (süren geçmiş zaman)	14
B. BEN TÜRKİYE'DEYKEN	-(y)ken	18
C. NESİ MEŞHUR?	belirtili ad tamlaması	20
D. TÜRKİYE'NİN NERESİNDE?	yer belirticileri	22
E. İZMİR'İN HAVASINA GÜVEN YOK		24

3. Metni oku ve soruları cevapla.

PLANSIZ TATİLLERİMİZ

Çocukluğumda yaz tatilleri çok eğlenceli geçiyordu. Çok değişik şehirlere hatta birçok köye ve kasabaya gittim. Babam plansız tatilleri seviyordu. "Plansız tatil daha eğlenceli ve heyecanlı." diyordu. Bazen güneye, bazen kuzeye bazen de doğuya gidiyorduk. Eşyaları hazırlayıp arabaya biniyorduk. İzmir'den çıkıyorduk ve babam soruyordu: "Haydi söyleyin bakalım, nereye gidiyoruz?" Annem her zaman Karadeniz'i seçiyordu. Ordu, Giresun ve Artvin'i çok seviyordu. Oralarda arkadaşları da vardı. Sakin ve serin yerleri daha çok seviyordu. Babam ise "Bana fark etmez, sizinle her yer güzel." diyordu, ama ben biliyorum, o Karadeniz'e gitmek istemiyordu. Küçük kardeşim Ahmet'i ben ikna ediyordum. Ben bir yer söylüyordum, o da benimle aynı fikirde oluyordu. Ben en çok Ege'yi seviyordum, çünkü çok güzel sahiller vardı. Doğadan çok anlamıyordum ama yine de benim için özel yerlerdi. Ağaçlar ve masmavi deniz. Bodrum, Marmaris, özellikle Akyaka. Bir yaz tatilde Akyaka'da aşık oldum. Belki de bu yüzden Akyaka'yı seviyordum. Oraya gidip onunla karşılaşmak için sahilde beklemek istiyordum.

Plansız tatiller eğlenceli oluyordu, ama bir problem vardı: konaklama. Rezervasyonsuz gidiyorduk ve yer bulmak çok zor oluyordu. Bu yüzden akşama doğru saatlerce otel, pansiyon gibi bir yer arıyorduk. Annem bu durumdan hiç hoşlanmıyordu. Hatta bir yıl, hiç unutmuyorum, saatlerce yer aradık ve annem çok sinirlenip "Ben eve gidiyorum, bir daha da böyle plansız iş istemiyorum." dedi ve gitmek istedi. Babam onu ikna etti. Kardeşim ve ben çok güldük.

Şimdi annem ve babamla tatile çıkmıyorum. Artık evliyim ve eşimle tatil yapıyoruz. Genelde Akyaka'ya gidiyoruz. Babam gibi plansız tatiller yapmak istiyorum ama ben onun kadar cesur değilim. Bir ay önceden rezervasyon yapıyoruz. Hangisi daha iyi bilmiyorum, hala karar vermedim. Peki eşim kim mi? Onu da siz, bulun.

1. Metni oku ve doğru tümceyi seç.

1.	a. Onlar plansız tatile bir kere gittiler. b. Onlar plansız tatile eskiden her yaz gittiler.
2.	a. Yazarın annesi tatilde her zaman sinirlenip eve dönmek istiyordu. b. Yazarın annesi bir kere sinirlenip eve dönmek istedi.
3.	a. Onlar her tatilde konaklamak için yer arıyordu. b. Onlar sadece bir tatilde konaklamak için yer aradı.
4.	a. Yazar, Bodrum, Marmaris ve Akyaka'ya bir kere gitmek istedi. b. Yazar, Bodrum, Marmaris ve Akyaka'ya her yaz tatilde gitmek istiyordu.
5.	a. Yazar, her yaz tatilde aşık oluyordu. b. Yazar, tatilde bir kere aşık oldu.

2. Yazar, şimdi nasıl tatilleri seviyor? Neden?

3. Tümceleri tamamla.

a.	_____ bu yüzden Ege'yi seviyordu.
b.	Yazar, şimdi plansız tatil yapmıyor, çünkü _____
c.	Annesi, sakın ve serin yerleri seviyor, bu sebeple _____
d.	Tatiller eğlenceli oluyordu ama _____

4. Metindeki eylemleri aşağıdaki tabloya yaz.

	
-DI	-(I)yordu
geçmiş zaman	süren geçmiş zaman

7. ÜNİTE

KİMMİŞ NEYİMİŞ NASILMIŞ?

A. KİMDEN DUYDUN?	-miş (duyulan geçmiş zaman)	74
B. MASAL BU YA!	-(l)yormuş (süren duyulan geçmiş zaman)	78
C. YORUCUYMUŞ	-Cl / -(y)lcl	80
D. NASIL KONUŞUYORLARMIŞ?	-Abil+ir (rica ve izin işlevleri)	82
E. NEYİMİŞ, NASILMIŞ?		84

1. Dinle ve soruları cevapla.

Ali, gençken bir sahil kasabasında yaşıyordu. Bu sahil kasabasında çok değişik yerler vardı.

O her zaman moraline göre farklı yerlere gidiyordu.

1. Dinle ve Ali ne zaman, nerede, ne yapıyordu, eşleştir.

mutluyken	sahilde	ot topluyor, çay yapıp içiyordu.
üzgünken	kafede	arkadaşlarıyla sohbet ediyordu.
hastayken	bir mağarada	koşuyordu.
yorgunken	ormanda	ağlıyordu.
heyecanlıyken	kayalıklarda	çığlık atıyordu.
sinirliyken	parkta	kumlara yatıyordu.

2. Sence Ali neden sinirliyken _____ ?

(önce tablodaki bilgiye göre soruyu tamamla.)

3. Sence Ali neden hastayken _____ ?

(önce tablodaki bilgiye göre soruyu tamamla.)

4. Sen ne zaman, neler yapıyorsun?

üzgünken	mutluyken	heyecanlıyken	yorgunken
	sinirliyken	yalnızken	

ad / sıfat + (y)ken

ad + DA+yken

Ben mutluyken şarkı dinliyorum.

Ben Türkiye'deyken Türkçe öğrendim

1. Dinle ve soruları cevapla.

Ali, gençken bir sahil kasabasında yaşıyordu. Bu sahil kasabasında çok değişik yerler vardı. O her zaman moraline göre farklı yerlere gidiyordu.

1. Dinle ve Ali ne zaman, nerede, ne yapıyordu, eşleştir.

mutluyken	sahilde	ot topluyor, çay yapıp içiyordu.
üzgünken	kafede	arkadaşlarıyla sohbet ediyordu.
hastayken	bir mağarada	koşuyordu.
yorgunken	ormanda	ağlıyordu.
heyecanlıyken	kayalıklarda	çığlık atıyordu.
sinirliyi	parkta	kumlara yatıyordu.

2. Sence Ali neden sinirliyi _____ ?

(önce tablodaki bilgiye göre soruyu tamamla.)

3. Sence Ali neden hastayken _____ ?

(önce tablodaki bilgiye göre soruyu tamamla.)

4. Sen ne zaman, neler yapıyorsun?

üzgünken	mutluyken	heyecanlıyken	yorgunken
	sinirliyi	yalnızken	

ad / sıfat + (y)ken

ad + DA+yken

Ben mutluyken şarkı dinliyorum.

Ben Türkiye'deyken Türkçe öğrendim

GÜZEL PRENSES VE KÜÇÜK BEZELYE

Bir varmış, bir yokmuş, bir zamanlar yakışıklı bir prens varmış. Prens evlenmek istiyormuş ve gerçek ve güzel bir prenses bulmak için dünyayı geziyormuş. Bir çok prenses görüyormuş ama hepsinin bir eksiği oluyormuş. Biri çirkin, biri aptal, biri sağır, biri dilsiz. Gezmiş gezmiş ama bulamayıp sarayına geri dönmüş.

Aradan aylar geçmiş. Bir gün prenses yine yola çıkmak için hazırlanıyormuş ama birden yağmuş başlamış. O sırada sarayın kapısı “güm güm güm” diye çalmaya başlamış. Kapıda zavallı bir kız varmış. Hizmetçiler, kraliçeye haber vermişler. Kraliçe “Söyleyin gelsin. Bakalım, kimmiş?” demiş. Kız ağlıyormuş. Ağlayarak “Ben bir prensesim, geziyordum ama kayboldum. Yağmur başladı. Bu sarayı gördüm ve yardım istemek için geldim.” demiş. Kraliçe ve prens kıza inanmamışlar ama ona bir oda ve kuru kıyafetler vermişler. Prens, Kraliçeye “Anneciğim çok güzel bir kız ama bence yalan söylüyor, gerçek bir prenses değil.” demiş. Kraliçe de “Sen merak etme, bu gece anlayacağız.” demiş.

Sabah olmuş. Kahvaltıya oturmuşlar. Kraliçe kıza “Gece nasıldı? Yatak rahat mıydı? İyi uyudun mu?” diye sormuş. Kız da “Hayır, çok kötü bir geceydi. Sırtım ve boynum çok ağrıyor. Yatak çok kötüydü.” demiş. Kraliçe gülmüş ve oğluna “Gel sana bir şey söyleyeceğim.” demiş. Onlar yan odaya gitmişler. Kraliçe “Ben dün gece onun yatağının altına bir bezelye tanesi koydum. O, gece rahat uyumamış. Normalde insanlar küçüçük bir bezelyeyi anlamazlar, sadece prensesler küçüçük şeylerden rahatsız olurlar. Bence o bir prenses.” demiş.

Onlar evlenmişler ve mutlu yaşamışlar.

1. Prens ve prenses ne zaman ve nasıl tanışmışlar? O gün hava nasılmış?

2. Sen prensin. Bu olayları sen yaşadın. Neler oldu? Anlat?

-(I)yormuş (süren -duyulan geçmiş zaman)

eylem+(I)yormuş + kişi eki

2. Dinle ve not al. Kim neler anlatıyor?

Kırmızı Başlıklı Kız

Kurt

Büyükanne

Avcı

3. Bir kişiyi seç. Masal ona göre nasıl oluyor? Masalı yeniden yaz.

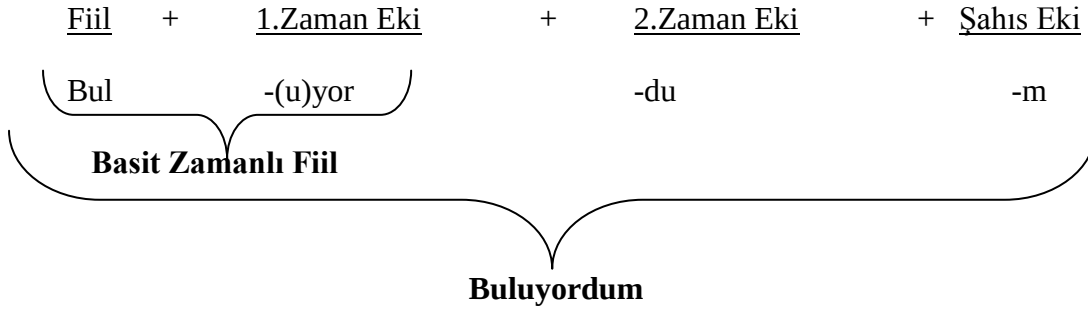
İzmir DEDAM' ın hazırladığı "Yabancılar İçin Türkçe Ders Kitabı (A2)" incelendiğinde şu sonuçlara ulaşılmıştır:

- İzmir DEDAM Yabancılar İçin Türkçe Ders Kitabı (A2) toplamda sekiz üniteye ve her ünitenin içerisinde beş ana bölüm olmak üzere tasarlanmıştır. Sekizinci ünite genel tekrar ünitesi hazırlanmıştır. Her bölüm dört temel beceriyi (okuma, dinleme, konuşma, yazma) ve beşinci bölüm haricinde dil bilgisini destekleyici nitelikte metinlerle ve etkinliklerle çeşitlendirilmiştir. Metin türleri olarak sadece hikâye, masal ve makaleye yer verilmiştir.
- Dil bilgisi konuları her ana bölümün içerisinde farklı konular olmak üzere ele alınmıştır.
- Çalışmamızın konusu olan birleşik zamanlı fiil çekimleri ikinci ve beşinci ünitelerde yer almaktadır. İkinci üniteye yer alan hikâye birleşik zaman çekimi sadece şimdiki zamanın hikâye birleşik zaman çekimi ile birlikte verilmiştir. Aynı şekilde yedinci üniteye yer alan rivayet birleşik zaman sadece şimdiki zamanın rivayet birleşik zaman çekimi ile verilmiştir. Ancak her iki birleşik zamandan önce aynı fiil çekimlerinin basit zamanlı çekimleri yer almaktadır.
- İkinci üniteye yer alan hikâye birleşik zaman çekimi zarf-fiil, zarf ve isim tamlaması ile art arda verilirken; yedinci üniteye yer alan rivayet birleşik zaman çekimi bir yapım eki ve kurallı birleşik fiille birlikte verilmiştir. Konular sıralanırken kolaydan zora ilkesi yerine karmaşık bir yol izlenmiştir.
- Her iki üniteye verilen birleşik zamanlı fiillerle ilgili tamamlayıcı etkinlik sayısı konunun önemi göz önünde bulundurulduğunda ciddi bir yetersizlik tespit edilmiştir. Etkinlik içeriği konuyu bilme seviyesine dahi getiremeyecek kadar yetersizdir denilebilir. Ancak etkinlik çeşitliliği açısından diğer kitaplarda olmayan doğru-yanlış, eşleştirme ve yeniden yazma türleri olumlu bulunmuştur.
- Konu olarak yalnızca şimdiki zamanın hikâye ve rivayet birleşik zamanlarına değinilmiştir. Buna bağlı olarak ilgili birleşik zamanların ifade ettiği geçmişte devam etme durumu belirtilmiştir.
- Birleşik zamanlı fiiller konusu orta seviyede (A2) ele alınmıştır. Konunun en az ileri seviye ele alınması gerekliliği göz ardı edilmiştir. Zaten ilgili kurumun daha ileri seviyede bir yayınına rastlanmamıştır.

- Birleşik zamanlı fiillerin kuruluşu ile ilgili çok ciddi bir teori hatası yapılmıştır. Birinci zaman eki ile ikinci zaman eki birlikte tek bir ek gibi kullanıldığında birleşik zamanlı fiil oluşuyormuş gibi bir anlama sebep olabilecek bir yaklaşım sergilenmiştir. Ayrıca her iki birleşik zamanlı fiile de aynı isim verilmiştir. Bir yerde kişi ekinden bahsedilirken bir yerde kişi eki es geçilmiştir.

5.2.Birleşik Zamanlı Fiillerin Öğretiminde Konu Anlatımı

5.2.1. Hikâye Birleşik Zaman

Hikâye Birleşik Zamanlı Fiil

Birinci zaman veya kip eki ile ifade edilen fiilleri “görülerek veya bilinerek anlatıldığı” geçmiş zamana hikâye birleşik zaman denilir.

Birinci zaman veya kip ekinin üzerine getirilen “-dı,-di,-du,-dü,-tı,-ti,-tu,-tü” ekleriyle çekimlenir.

Hikâye birleşik zamanla çekimlenmiş fiiller taşıdıkları anlam özellikleri ile dikkat çekerler:

Basit Zamanla Çekimlenmiş Fiil	Hikâye Birleşik Zamanla Çekimlenmiş Fiil
Buluyorum (Şimdi buluyorum.)	Buluyordum (Geçmişte bulma fiiline devam ediyorum.)
Bulurum (Her zaman bulurum.)	Bulurdum (Geçmişte bulma alışkanlığına devam ederim.)
Bulacağım (Gelecek zamanda bulma fiilini yapacağım.)	Bulacaktım. (Geçmişte bulmaya niyetlendim ama bulamadım.)
Buldum. (Geçmişte bulma.)	Bulduydum. (Geçmişte bulma fiilinin yapılmasını anlatma.)
Bulmuşum. (Öğrenilen/Duyulan geçmişte bulma.)	Bulmuştum. (Öğrenilen/Duyulan geçmişte bulma fiilini anlatma.)
Bulsam (Bulma fiilini şartla gerçekleştirme.)	Bulsaydım. (Keşke bulma fiilini gerçekleştirseydim./Eğer bulma fiilini gerçekleştirseydim. Bari ...)

Bulayım (Bulma fiilini istekle gerçekleştirme.)	Bulaydım. (Keşke bulma fiilini gerçekleştireydim.)
Bulmalıyım. (Bulma fiilini gereklilikle gerçekleştirme.)	Bulmalıydım. (Geçmişte bulma eylemini gerçekleştirme gerekliliği./ Bulma eylemini gerçekleştirmediği için pişman olma durumu.)

Uyarı: Hikâye birleşik zaman eki olan “-di”nin “-idi” şeklinde kullanımı da görülür.

Buluyor **idim**

Bulur **idim**

Bulacak **idim**

Bulmuş **idim**

Bulsa **idim**

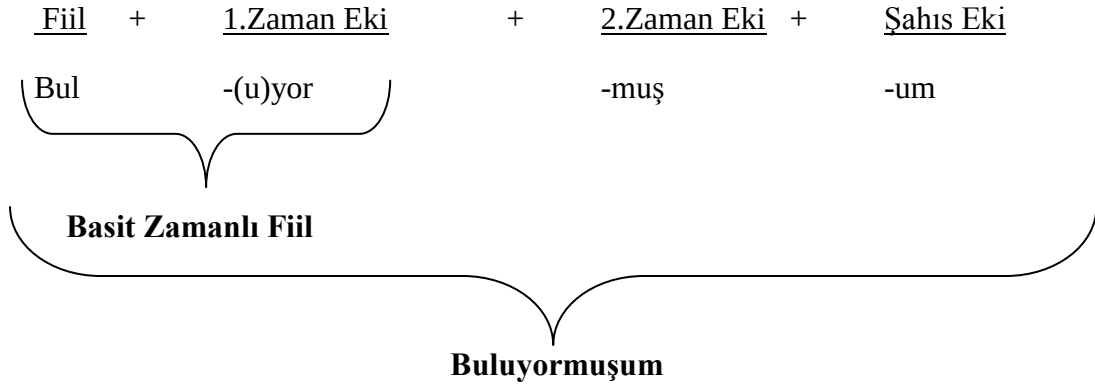
Bulmalı **idim**

90’lı Yıllar*

Yalnızca 90’lı yıllarda çocuk olanların bileceği şeyler günümüzde adeta özenilen şeyler olarak karşımıza çıkıyor. O yıllarda tek televizyon kanalı izlerdik mesela. TRT’de yayınlanan Susam Sokağı başlayınca pür dikkat olurduk. Bir sonraki bölüme kadar nasıl heyecanlanıyorduk anlatamam. Sokaklarda hayat olduğunu öğrenmiştik. Tek kale futbol maçları yapardık. Herkes bireyseldi ve gol atan kaleye geçmeliydi. Üç korner bir penaltıya eşit olmasaydı adil olmazdı o maçlar. Penaltı vuruşları hep en güçsüz olana veya hiç gol atmayan oyuncuya yaptırılırdı. Kendisi siyah yakası beyaz önlükler giyerdik ve önlüğün cebinde kesinlikle beyaz bir mendil olacaktı. Bazen düşünüyorum da çok erken kaybetmişiz o günleri belki de ta o zamanda kaybetmiştik de haberimiz yoktu.

***Çalışma İçin Yazılmıştır.**

5.2.2. Rivayet Birleşik Zaman

Rivayet Birleşik Zaman

Birinci zaman veya kip eki ile ifade edilen fiilleri başkasından duyularak veya öğrenilerek anlatıldığı geçmiş zamana rivayet birleşik zaman denilir. Genellikle masal anlatımında kullanılan zamandır.

Birinci zaman veya kip ekinin üzerine getirilen “-mış,-miş,-muş,-müş” ekleriyle çekimlenir.

Rivayet birleşik zamanla çekimlenmiş fiillerin bazıları taşıdıkları anlam özellikleri ile dikkat çekerler:

Basit Zamanla Çekimlenmiş Fiil	Rivayet Birleşik Zamanla Çekimlenmiş Fiil
Buluyorum (Şimdi buluyorum.)	Buluyormuşum (Geçmişte bulma fiiline devam ettiğini başkasının anlatması.)
Bulurum (Her zaman bulurum.)	Bulurmuşum (Geçmişte bulma alışkanlığına devam ettiğini başkasının anlatması.)
Bulacağım (Gelecek zamanda bulma fiilini yapacağım.)	Bulacakmışım. (İnanmama, dalga geçme/Sanki.)
Bulmuşum. (Öğrenilen/Duyulan geçmişte bulma.)	Bulmuşmuşum. (Küçümseme.)
Bulsam (Bulma fiilini şartla gerçekleştirme.)	Bulsaymışım. (Keşke bulma fiilini gerçekleştirseymişim./Eğer bulma fiilini gerçekleştirseymişim.)

Bulayım (Bulma fiilini istekle gerçekleştirme.)	Bulay mı şım. (Keşke bulma fiilini gerekleştireymişim.)
Bulmalıyım. (Bulma fiilini gereklilikle gerçekleştirme.)	Bulmalıy mı şım. (Geçmişte bulma eylemini gerçekleştirme gerekliliği./ Bulma eylemini gerçekleştirmediği için pişman olma durumu.)

Uyarı: Rivayet birleşik zaman eki olan “-miş”in “-imiş” şeklinde kullanımı da görülür.

Buluyor **imiş**im

Bulur **imiş**im

Bulacak **imiş**im

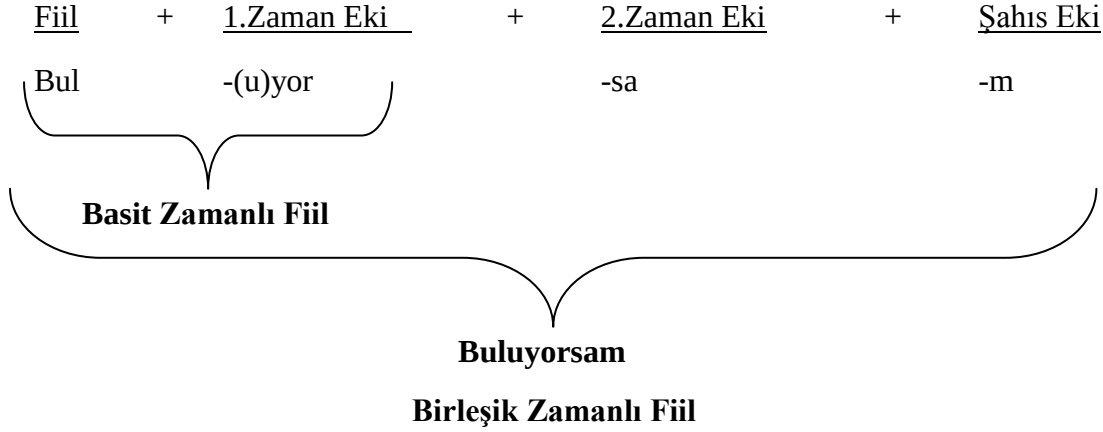
Bulsa **imiş**im

Bulmalı **imiş**im

*Her gün bu saatlerde otobüsten inerek çalıştığı yere doğru yrrmş. Yine o gün yaşlı kadın çaresiz bakışlarıyla içeri giriyormş. Başından geçenleri anlatmamak için çok fazla konuşmazmış zaten. Çoğu zaman sanki hemen çıkacakmış gibi eşyalarına en kenara yerleştirmiş. Kendi kendine: ”Bu dünyaya keşke yeniden gelseymişim.” diye sylenirmiş.

***Çalışma İçin Yazılmıştır.**

5.2.3. Şart Birleşik Zaman

Birinci zaman veya kip eki ile ifade edilen fiilleri şart anlamı katarak anlatan zamana şart birleşik zaman denilir. Birinci zaman veya kip ekinin üzerine getirilen “-se/-sa” ekleriyle çekimlenir.

Şart birleşik zaman cümleye” Eğer/Şayet, Bile” anlamını katar.

Basit Zamanla Çekimlenmiş Fiil	Şart Birleşik Zamanla Çekimlenmiş Fiil
Buluyorum (Şimdi buluyorum.)	Buluyorsam (Eğer/Şayet bulma fiilini yapıyorsam.)
Bulurum (Her zaman bulurum.)	Bulursam (Eğer/Şayet bulma fiilini yaparsam.)
Bulacağım (Gelecek zamanda bulma fiilini yapacağım.)	Bulacağsam. (Eğer/Şayet, Bile bulma fiilini yapacağsam.)
Bulmuşum. (Öğrenilen/Duyulan geçmişte bulma.)	Bulmuşsam. (Eğer/Şayet, Bile bulma fiilini yapmışsam.)
Buldum (Bilinen/Görülen geçmiş zaman.)	Bulduysam (Eğer/Şayet, Bile bulma fiilini yaptıysam.)
Bulmalıyım. (Bulma fiilini gereklilikle gerçekleştirme.)	Bulmalıysam. (Eğer/Şayet bulma fiilini yapmalıysam.)

Uyarı: Şart birleşik zaman eki olan “-se” nin “-ise” şeklinde kullanımı da görülür.

Buluyor **isem**

Bulur **isem**

Bulacak **isem**

Buldu **isem**

Bulmuş **isem**

Bulmalı **isem**

“Nefes alıyorsan, yaşıyorsun!” derdi babaannem. Aslında görmüş geçirmiş kadındı. Bazen diyorum ki kendi kendime : “ Bizi unutmuşsa bile çıkıp gelse bir yerden!”. Ama zaman geçince anlıyorum öldüğünü, yalan olup gittiğini. Şayet beni duyuyorsa koca yürekli koca kadın ne olur gel, gel ki sabahlarımız aydınlansın.

***Çalışma İçin Yazılmıştır.**

5.3. Etkinlik Örnekleri

5.3.1. Dinleme Becerisine Yönelik Etkinlikler

Beceri Alanı	Kazanım/ Dil bilgisel Doğruluk	Seviye	Tür	Değerlendirme
Dinleme	- Dil bilimsel açıdan karmaşık, içerik yönünden zor olsa da alanına giren radyo ve televizyon programlarını anlayabilir. - Sürekli yüksek düzeyde dil bilgisel doğruluk sağlar; nadiren fark edilmesi güç yanlışlar yapar. - Şimdiki Zamanın Hikâye Birleşik Çekiminin “Geçmişte Devam Eden Durum” anlamını taşıdığını bilir.	C1	Makale	Öz Değerlendirme

GAZİANTEP*

İlk çağa ait belli başlı kaynak ve araştırmalarda Antep adına rastlanmaz. Bununla birlikte Antep'in 12 km kuzeyinde Antep-Maraş yolu üzerindeki Dülük ün (Dolice) oldukça eski bir mevki olduğu tahmin ediliyordu. Antik devirlerde iktisadî ve siyasî bütün faaliyetlerin yoğun bir şekilde sürdüğü Kuzey Suriye ile Mezopotamya'yı İç Anadolu'ya bağlayan yolların geçtiği yerler o devirde Dülük Bölgesi olarak anılıyordu.

Yine eski ve orta çağlarda Fırat Nehri'ni takip ederek Mezopotamya'dan gelen kervanların bu nehri terk ettikleri Birecik ve Maraş arasında bir kavşak noktası da Dülük adıyla biliniyordu. Bu kavşak aynı zamanda Urfa, Maraş ve Halep yollarının da kesiştiği yeri teşkil ediyordu. Bugün de Dülük adıyla anılan yere Asurlular Babiğü, Bilabhi, Doluk, Romalılar Dolichenus, Doulichia, Doliche; Bizanslılar ise Tolonbh diyordu.

İlk Arap coğrafyacılarının eserlerinde Dülük adı sık geçerse de Antep (Ayıntap) adının Araplarca buraya verildiği söylenebilir. XIII. yy. Müelliflerinden Yakut-el Hamevi'nin ifadesine göre "Aynütap" sağlam kale olup Dülük adıyla anılıyordu. Bu ad muhtemelen Haçlı Seferleri öncesinde yaygınlık kazanmıştı. Haçlı Seferleri ile ilgili Vekayi namelerde Hamtap, Ermeni kaynaklarında Anthoph, diğer bazı kaynaklarda ise Hantap, Entap, Hatap gibi adlandırmalara rastlanıyordu.

Türklerin Anadolu'ya yönelik harekâtları sırasında Türkmenlerden meydana gelen ordusuyla Afşin, Fırat'ı geçerek Antep'in kuzeybatısındaki Karadağ da karargâh kurup geniş fetih harekâtına başlamıştı. Ve 1067'de kuvvetleriyle önce Antep ve Raban' ı (günümüzde Araban) aldı, sonra Antakya Dukalık'ı arazisine girmişti. Pek çok ganimet ve esir toplamıştı. Afşin bu fetihleriyle Suriye Bölgesi'nde Türk hâkimiyetini kesinleştirdi.

Düzenlenmiştir

***www.gantep.edu.tr adresinden alınmıştır.**

1. Metni dinlerken geçmişte devam eden durum bildiren birleşik zamanlı fiilleri aşağıya belirtiniz.

1.

5.

2.

6.

3.

7.

4.

2. Dinlediğiniz metinden hareketle aşağıdaki cümlelerde yer alan boşlukları doldurunuz.

CÜMLELER

1. Antep'in 12 km kuzeyinde Antep-Maraş yolu üzerindeki Dülük ün (Doliche) oldukça eski bir mevki olduğu
2. Kuzey Suriye ile Mezopotamya'yı İç Anadolu'ya bağlayan yolların geçtiği yerler o devirde Dülük Bölgesi olarak
3. Bu kavşak aynı zamanda Urfa, Maraş ve Halep yollarının da kesiştiği yeri
4. Bugün de Dülük adıyla anılan yere Asurlular Babiğü, Bilabhi, Doluk, Romalılar Dolichenus, Doulichia, Doliche; Bizanslılar ise Tolonbh
5. Afşin bu fetihleriyle Suriye Bölgesi'nde Türk hâkimiyetini

3. Dinlediğiniz metin ile ilgili aşağıdakilerden hangisi yanlıştır?

- a) Kuzey Suriye ile Mezopotamya'yı İç Anadolu'ya bağlayan yolların geçtiği yerler Dülük Bölgesi olarak anılıyordu.
- b) Dülük adı Haçlı Seferleri öncesinde yaygınlık kazanmıştı.
- c) Antep (Ayıntap) adının Araplarca buraya verildiği söylenebilir.
- d) Afşin 1060'da kuvvetleriyle önce Antep ve Raban'ı almıştı.

Kendimi Değerlendiriyorum:

Bu Etkinlikten Ne Öğrendim:

.....
.....
.....

Beceri Alanı	Kazanım/ Dil bilgisel Doğruluk	Seviye	Tür	Değerlendirme
Dinleme	- Uzun konuşmaları, iyi bir biçimde yapılandırılmamış veya metnin bağlamı bütünlük taşıyor olsa bile takip edebilir. - Sürekli yüksek düzeyde dil bilgisel doğruluk sağlar; nadiren fark edilmesi güç yanlışlar yapar. - Hikâye, Rivayet ve Şart Birleşik Zamanları ayırt eder. Birleşik zamanlı fiillerin taşıdığı anlam özelliklerini bilir.	C1	Söyleşi	Derecelendirme Ölçeği

Bay Kahkaha*

Kemal Sunal tartışmasız Türk sinema tarihinin en çok sevilen komedi oyuncularının başında geliyor. 70'li ve 80'li yıllarda sinemada tüm filmleri gişe rekorları kıran, ardından televizyonlarda gösterilen tüm filmleri en çok izlenenler listelerinin hep zirvesinde yer alan Sunal'ın sırrı ne?

Kemal Sunal'ın bu kadar sevilmesi ve ilgi görmesini açıklamakta zorluk çekenleri en çok yoran soru da, "İnsanlar aynı Kemal Sunal filmini bıkmadan nasıl tekrar tekrar izleyebilirler?" oluyordu. Bunun cevabı basit: İnsanlar bu komik adamı seyretmeye doyamıyorlardı.

Kemal Sunal, tamamen ticarî komedi filmler yapmakla zaman zaman eleştirilmişti. Filmlerinde ele alınan konuların toplumsal derinliği olmadığı savunulmuştu. Bazı entelektüel eleştirmenler Kemal Sunal'ı sinemaya hiçbir katkı sunmayan basit filmler yapmakla suçlamışlardı. Bu tamamen yanlış ve haksız bir eleştiridir.

Dünya sinema tarihinin ve gerek sessiz sinema gerekse ilk sesli filmlere geçiş döneminin unutulmaz oyuncusu Charlie Chaplin tartışmasız sinemadaki mizahın da en büyük devidir. Şarlo tiplmesiyle tüm dünyada büyük üne kavuşan Charlie Chaplin filmlerinde güldürürken mizahı ezilenin ezene karşı en büyük silahı olarak kullanmıştı. Şarlo hemen hemen tüm filmlerinde biraz saf ve yoksul bir adamdır. Ama saf ve yoksul olmasına rağmen çoğu kez şansıya güçlüleri alt eder.

Bu bakımdan tıpkı Şarlo gibi Türk sinemasında güldürürken düşündürme akımının öncüsü olarak da adlandırılmıştı İnek Şaban. Hemen her filminde dönemin toplumsal sorunlarına ironik bir bakış açısı getirerek her anlamdaki sıkıntıları kendine has mizahi tutumuyla irdelemişti.

En nihayetinde canlandığı her karakterle yüreğimize taht kuracaktı. O'nu izlemek için hiçbir ön koşula gerek olmamalıydı. Kemal Sunal bütün çalışmalarını emeğin en ucuz olduğu dönemde yapmışsa da bu durum o ve onun gibi emektarlara yalnızca çalışma azmi vermişti. Çünkü bulunduğu her durumdan zevk almasını bilen, mutlu olmak için bir gülümsemeden başka hiçbir şeye ihtiyaç duymayan, yüreği zengin ancak cebi delik Yeşilçam'ın en güler yüzlü prensiydi o!

***Çalışma İçin Yazılmıştır.**

1. Metni dinlerken birleşik zamanlı fiilleri tespit ederek uygun kutucuklara yerleştiriniz. Bu birleşik zamanlı fiilleri ifade ettiği anlam özelliklerinin karşısına yazınız.

Hikâye Birleşik Zaman

Rivayet Birleşik Zaman

Şart Birleşik Zaman

Geçmişte Devam Eden Durum

.....

.....

Başkasından Duyulanın Anlatılması

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Gerçekleşmemiş Niyet

.....

İhtimal

.....

Şart

.....

2. Dinlediğiniz metinden alınan aşağıdaki cümleleri metnin akışını da düşünerek 1'den 5'e kadar sıralayınız.

CÜMLELER

- () Çünkü bulunduğu her durumdan zevk almasını biliyordu, mutlu olmak için bir gülümsemeden başka hiçbir şeye ihtiyaç duymuyordu.
- () İnsanlar aynı Kemal Sunal filmini bıkmadan nasıl tekrar tekrar izliyordu.
- () Kemal Sunal, tamamen ticarî komedi filmler yapmakla zaman zaman eleştirilmişti.
- () En nihayetinde canlandırdığı her karakterle yüreğimize taht kuracaktı.
- () Bazı entelektüel eleştirmenler Kemal Sunal'ı sinemaya hiç bir katkı sunmayan basit filmler yapmakla suçlamışlardı.

3. Dinlediğiniz metinle ilgili olan cümlelerin başına X işareti yazınız.

CÜMLELER

- () Charlie Chaplin'in filmleri 40'lı ve 50'li yıllarda gişe rekorları kırıyordu.
- () Kemal Sunal canlandırdığı her karakterle yüreğimize taht kuracaktı
- () Kemal Sunal tartışmasız Türk sinema tarihinin en çok sevilen komedi oyuncularının başında geliyordu.
- () İnsanlar bu komik adamı en fazla bir defa seyrediyorlardı.

4. Dinlediğiniz metinle ilgili aşağıdaki tabloyu doldurunuz.

CÜMLELER	DOĞRU	YANLIŞ	METİNDE YOK
Türk sinemasında güldürürken düşündürme akımının öncüsü olarak da adlandırılmıştı.			
Hemen her filminde dönemin toplumsal sorunlarına duygusal bir bakış açısı getirmişti.			
Kemal Sunal, tamamen ticarî komedi filmler yapmakla zaman zaman eleştirilmişti.			
Bütün filmleri gişe rekorları kırmıştı.			
İnsanlar bu komik adamı seyretmeye doyamıyorlardı.			

Derecelendirme Ölçeği(Öz Değerlendirme)

İFADELER	EVET	KISMEN	HAYIR
Kemal Sunal'ın hangi sanat dalında ünlü olduğunu bilirim.			
Kemal Sunal'ın başarılı olmasının sebeplerini tahmin ederim.			
Şarlo ile İnek Şaban tiplerlerinin benzer ve farklı yönlerini anlatırım.			
Kemal Sunal'ın hayatını uygun zamanları kullanarak anlatabilirim.			
Birleşik zamanlı fiilleri uygun anlam özellikleri ile ifade edebilirim			

Beceri Alanı	Kazanım/ Dil bilgisel Doğruluk	Seviye	Tür	Değerlendirme
Dinleme	- Televizyonda yayınlanan standart dildeki belgeselleri, röportajları, tiyatro oyunlarını ve filmlerin çoğunu anlayabilir. - Nispeten yüksek bir düzeyde dil bilgisel kontrol vardır. Yanlış anlamalara yol açacak hatalar yapmaz. - Hikâye Birleşik Zamanı fark eder. Hikâye Birleşik Zamanın ifade ettiği anlam özelliklerini bilir.	B2	Anı	Derecelendirme Ölçeği(Öğretmen)

ÇİNGENE KIZI*

Tatiller her zaman beni heyecanlandırır; ancak bu tatilin diğerlerinden farklı olacağını nedense çok önceden beri sanki kulağıma fısıldanıyordu. Çünkü bu Güneydoğu’ya ilk seyahatim olacaktı. Seyahatin ilk durağı elbette ”Güneydoğu Anadolu’nun Paris’i” olarak adlandırılan Gaziantep’e olmalıydı.

Daha yolculuk başlamadan Gaziantep’te Zeugma Mozaik Müzesi’ni mutlaka görmem gerektiğini öğrenmiştim. Heyecanlı bir yolculuğun sonunda müzenin kapısına ulaştığımda ne ile karşılaşacağımı tahmin etmeye çalışıyordum. Kapıdan girer girmez sanki meşhur Çingene Kızı’nın: “Hoş geldin” diyormuş gibi baktığını sezmiştim. Bu büyülü atmosferin verdiği muhteşem etkiyle koca günü bir müzede nasıl geçirdiğimi anlamadım.

Binlerce yıl öncesinin tarihî dokusu sanki yer altında bugünkü misafirleri bekliyormuş gibi açığa çıkarılmıştı. Devasa müzenin her yanında Belkıs Antik Kenti’nden getirilen mozaik eserleri, adeta ilk günkü güzellikleri ile ziyaretçilerini ilk nakşedildikleri yıllara götürüyordu.

Müzedeki yetkililer kazı çalışmalarının son hızla devam ettiğinden bahsetmişlerdi. Bu durum ben ve benim gibi diğer tarih meraklıları eminim daha da heyecanlandırıyordu. Çünkü bir tarihî eseri görmek o tarihte yaşamak gibidir diye düşünürdüm hep.

Zeugma Mozaik Müzesi’ni terk ederken milattan önceki devirleri daha da derinden yaşayabilmek için mozaiklerin çıkarıldığı yer olan Belkıs Antik Kenti’ne doğru gitme isteği birden saçımın telinden ayak tırnağıma kadar vücudumun her noktasına nüfuz etmişti.

***Çalışma İçin Yazılmıştır.**

1. Metni dinlerken cümlelerdeki boşlukları aşağıda verilen uygun birleşik zamanlı fiillerle tamamlayınız.

BİRLEŞİK ZAMANLI FİİLLER

Fısıldanıyordu Olacaktı Olmalıydı
Öğrenmiştim Çalışıyordum

CÜMLELER

1. Bu tatilin diğerlerinden farklı olacağını nedense çok önceden beri sanki kulağıma
2. Çünkü bu Güneydoğu'ya ilk seyahatim
3. Seyahatin ilk durağı elbette 'Güneydoğu Anadolu'nun Paris'i' olarak adlandırılan Gaziantep'e
4. Daha yolculuk başlamadan Gaziantep'te Zeugma Mozaik Müzesi'ni mutlaka görmem gerektiğini
5. Heyecanlı bir yolculuğun sonunda müzenin kapısına ulaştığımda ne ile karşılaşacağımı tahmin etmeye

2. Dinlediğiniz metinden alınan cümleleri ifade ettikleri anlam özellikleri ile eşleştiriniz.

CÜMLELER	ANLAM ÖZELLİKLERİ
1.Belkıs Antik Kenti'ne doğru gitme isteği birden saçımın telinden ayak tırnağıma kadar vücudumun her noktasına nüfuz etmişti.	() () Geçmişte devam eden durum/olay
2.Bu durum ben ve benim gibi diğer tarih meraklıları eminim daha da heyecanlandırıyordu.	() Geçmişte devam eden alışkanlık
3.Çünkü bir tarihî eseri görmek o tarihte yaşamak gibidir diye düşündüm hep.	() Geçmişte biten fiilin anlatılması
4.Mozaik eserleri, adeta ilk günkü güzellikleri ile ziyaretçilerini ilk nakşedildikleri yıllara götürüyordu.	

3. Dinlediğiniz metinden alınan cümlelerdeki altı çizili sözcük ve sözcük guruplarının eş anlamlılarını bularak cümleleri yeniden yazınız.

1. Belkıs Antik Kenti’ne doğru gitme isteği birden saçımın telinden ayak tırnağıma kadar vücudumun her noktasına nüfuz etmişti.

Eş Anlam :.....

Cümle :.....

2. Çingene Kızı’nın: “Hoş geldin” diyormuş gibi baktığını sezmiştim.

Eş Anlam :.....

Cümle :.....

3. Müzedeki yetkililer kazı çalışmalarının son hızla devam ettiğinden bahsetmişlerdi.

Eş Anlam :.....

Cümle :.....

Derecelendirme Ölçeği (Öğretmen)

ÖLÇÜTLER	GELİŞTİRİLMELİ	İYİ	BAŞARILI
İçerik			
Yorum Yapma			
Dil Bilgisi			
Dil Bilgisi-Anlam Özelliği İlişkilendirme			

Beceri Alanı	Kazanım/ Dil bilgisel Doğruluk	Seviye	Tür	Değerlendirme
Dinleme	- Standart dildeki radyo programlarının çoğunu anlayabilir, sunucunun ses tonundan verilmek istenen duyguları ayırt edebilir. - Dil bilgisel kontrolü iyi sağlar; yine de ara sıra yapılan dil sürçmeleri ya da dizgesel olmayan yanlışlar ve cümle yapısında çok küçük hatalar olabilir, ancak bunlar çok nadirdir ve çoğunlukla zamanla düzeltilebilir. - Basit Zaman ve Birleşik Zaman arasındaki anlam farklarını bilir, ayırt eder.	B2	Biyografi	Açık Uçlu Soru (Öğretmen Değerlendirmesi)

UZUN MEHMET*

Uzun Mehmet, taşkömürünü Türkiye’de ilk keşfeden 19. yüzyılda yaşamış Zonguldaklı Türk. O zaman kömür İngiltere’den ithal ediliyordu. Buna ödenen paranın yanında İngiltere ile bir savaş hâlinde onlardan kömür almak imkânsızdı. Sultan İkinci Mahmut Han (1808-1839) bir ferman çıkararak memleketin her yerinde kömür aranmasını emretmişti. Ayrıca bahriyede asker olanlara kömür numuneleri verilerek terhislerinden sonra aramaları isteniyordu. Bu erlerden Uzun Mehmet, Kestaneci köyüne dönünce kömür aramaya başladı.

Kışlık unu için değirmene gittiğinde sıra kendisine gelinceye kadar Ereğli-Zonguldak Köseadağı mevkisindeki Neyren (Niren) deresi boyunca araştırmalarına devam ediyordu. Bu kutlu görevi gerçekleştirebilmek için adeta yemeden içmeden, soluk almadan çalışıyordu.

Ertesi gün de kömür aramasına devam eden Uzun Mehmet, ana kaynağı bulup oradan parçalar alarak çuvalla evine getirdi. Bunları yakınca aradığı kömürün bu olduğunu anladı. Damardan aldığı parçaları İstanbul’a götürüp ilgili yere teslim etti. Sultan İkinci Mahmut Han tarafından (50 kese altın) mükâfatla taltif edildi. Ayrıca kendisine kaydı hayat şartıyla 600 kuruş maaş bağlanacaktı. Bir heyetle Zonguldak’a dönüp, kömürü bulduğu yeri göstereceği sırada kahvesine zehir konarak öldürüldü (1829).

***Çalışma İçin Yazılmıştır.**

1. Metni dinlerken aşağıda verilen bilgilerden doğru olanın başına (D), yanlış olanın başına (Y) harfini yazınız.

- () Uzun Mehmet, Türkiye’de taşkömürünü ilk keşfeden kişidir.
- () Uzun Mehmet 16. yüzyılda yaşamıştı.
- () O dönemde kömür İtalya’dan ithal ediliyordu.
- () Sultan Dördüncü Murat kömür aranmasını emretmişti.
- () Uzun Mehmet Ereğli Neyren (Niren) deresi boyunca araştırıyordu.
- () Taş kömürünü bulan Uzun Mehmet seksen kese ödül aldı.
- () Uzun Mehmet’e 600 kuruş maaş bağlanacaktı.
- () Uzun Mehmet göçük altında kalarak öldü.

2. Dinlediğiniz metinde geçen cümleleri taşıdığı anlam özelliklerine göre işaretleyiniz.

CÜMLELER	DOĞRU	YANLIŞ	METİNDE YOK
Kömür o zamana kadar İngiltere’den ithal edilmişti; o zaman da ithal ediliyordu.			
Sultan İkinci Mahmut Han’ın çıkardığı fermanı o dönemde görmemiş; o fermanı yıllar sonra görmüştür.			
Uzun Mehmet, araştırmalarına devam etmiş; o zamandan sonra da devam ediyordu.			
Yazar, Uzun Mehmet’in yaşadıklarını görerek anlatmıştır.			
Askerlerden kömür aranması istenmiş; istenmeye devam ediyordu.			
Uzun Mehmet’e 600 kuruş maaş bağlanacakmış; ama bağlanamamış, gerçekleşmemiş.			
Madencilik eski bir Türk mesleği olarak uzun yıllardır yapıldı.			

3. Dinlediğiniz metinde geçen sözcüklerin eş anlamlılarını bularak karşlarına yazınız.

Mevki : Mükafat :

Taltif Edilmek:..... Numune :

Kutlu : Kaydı hayat:

4. Dinlediğiniz metinden alınan cümleleri tablodaki zaman bildiren sözcüklerin uygun olanlarıyla tamamlayınız.

ZAMAN BİLDİREN SÖZCÜKLER

Ertesi gün

Kömürü bulduğu zaman

Terhislerinden sonra

19. yüzyılda

CÜMLELER

1. Uzun Mehmet de kömür aramalarına devam ediyordu.
2. Kömür, ...’ da İngiltere’den ithal ediliyordu.
3. Bahriye’de asker olanlara kömür numuneleri verilerek aramaları isteniyordu.
4. kendisine kaydı hayat şartıyla 600 kuruş maaş bağlanacaktı.

5. Dinlediğiniz metinle ilgili hangisi yanlıştır?

- a) Uzun Mehmet, taşkömürünü Türkiye’de ilk keşfeden kişidir.
- b) Uzun Mehmet, Neyren (Niren) deresi boyunca araştırmalarına devam ediyordu.
- c) Uzun Mehmet, ana kaynaktan bulduğu parçaları yakınca aradığı kömürün bu olduğunu anladı.
- d) Kömür aranması emrini Mustafa Kemal Atatürk vermiştir.

Öğretmen Değerlendirmesi

Etkinlikleri yaparken güçlü yönler:

.....
.....
.....

En çok zorlanılan yerler:.....

.....
.....

Beceri Alanı	Kazanım/ Dil bilgisel Doğruluk	Seviye	Tür	Değerlendirme
Dinleme	- Bir ders sırasında, ilgi alanına giren aşına olduğu konularda uzun olarak seslendirilen metinleri anlar. - Sürekli yüksek düzeyde dil bilgisel doğruluk sağlar; nadiren fark edilmesi güç yanlışlar yapar. - Birleşik zamanlı fiilleri kuralına uygun kullanır./ Birleşik zamanlı fiillerin anlam özelliklerini bilir.	C1	Röportaj	Derecelendirme Ölçeği(Öğretmen Değerlendirmesi)

DERİN MAVİ RÜYA*

Şahika Ercümen sualtı dalış rekortmeni. Son olarak Mısır'da dikey dalış kategorisinde 70 metreye, paletsiz kategorisinde de 65 metreye kaldı. Böylece bir dünya, bir de Türkiye rekoru kırdı. Millî sporcumuz şubat ayında da Avusturya-Weissensee'deki bir gölde, buzun altında tüpsüz yatay dalış gerçekleştirdi. Buzun altından kadınlarda 70 metre, erkeklerde 108 metre olan mesafeyi kat etmekle kalmadı, 110 metreye imzasını attı. Böylece Guinness Rekorlar Kitabı'na girdi. Bir zamanlar alerjik astımı olduğunu, tedavisinin yıllarca sürdüğünü, çocukluğunu bir odada geçirdiğini düşünürsek, Şahika Ercümen'in bu başarısı gerçekten inanılmaz.

-Astım hastası olan bir insanın bu spora başlaması şaşırtıcı.

-Alerjik astım hastalığım vardı. Havadaki toz yüzünden perdeyi bile açmadan çocukluğumu geçirdim. Küçüktüm, hastalığın ne olduğunu bilmiyordum ama sürekli nefes alamama ve tıkanma sorunu yaşıyordum. Var olan tüm alerjiler bendeydi. Sonra hastalığımın nedeni bulundu, tedavi başladı. Her hafta sonu yaşadığımız Çanakkale'den İstanbul'a gelip aşıları olurdum. Tedavim uzun sürdü. Ama artık hayat boyu kendime dikkat etmem gerekiyordu. Hastalığım devam ederken o kadar bunalmışım ki bir spor dalıyla uğraşmak istiyordum. Başlangıçta, basketbola merak sardım. Önce iğne oluyordum, sonra antrenmana katılıyordum.

-Su altına dalma merakı nereden çıktı?

-Bir gün Çanakkale Sualtı Kulübü'ne yolum düştü. Oradaki bir hoca bana: "Fiziğin dalışa çok uygun, hem de gel başla, çok beğeneceksin" diye telkinde bulundu. Denedim. O gün eski sporcular, bu sporu yapanlara "Atlayın suya, gidebildiğiniz kadar gidin" dediler. Ben herkesi geçmişim. Çok sevinmiş, mutlu olmuştum. İlk dalışım 90-100 metreydi. Hocalar hemen fark etti tabii bu durumu.

-Hasta olduğuna göre ailen bu sporu yapmanı nasıl kabul etti?

-Evet, bundan bahsetmedim ki. Kabul etmezlerdi. Hele benim gibi alerjik astımlı bir çocuk için bu durum hiç kolay değildi. Yaz ayları boyunca normal denize girecekmiş gibi evden çıkıyor, kendimi hemen kulübe atıyordum. Zaten evin çok yakınındaydı kulüp. Bu spora başladığım yaz her gün yüzdüğüm için vücudumun değiştiğini ve güçlenmeye başladığını gördüm. 12-13 yaşında takımın kaptanı oluverdim. O yaşta verilen bu sorumluluk, bana çok şey kattı. Yüzme yarışmalarını televizyondan kaydedip defalarca izlediğimi ve stilimi ona göre değiştirdiğimi bilirim. Çünkü Çanakkale’de antrenman yapacağımız havuzumuz yoktu. Yüzme hocamız da yoktu zaten, kendi başımıza bir şeyler yapıyorduk. “Kış gelince ne yapacağız” diye düşünürken kışın da balık adam kıyafetlerini giyip soğuk suda dalmaya başladım.

-Rekor denemesinde yaşadığın bir tehlike var mı?

-Çok tehlikeli değil ama... 70 metre dalış rekorumu kırmak isterken kulak bloklanması yaşamıştım. Nefesimi iki kulağıma eşit miktarda dağıtamadığım için kulağım patlayacaktı sanki. Kalıcı duyma problemi olabilirdi. Hemen yükselmeye başladım. (...)

***Düzenlenmiştir.**

Posta Gazetesi

(17 Aralık 2011)

1. Metni dinlerken aşağıda verilen boşlukları uygun birleşik zamanlı fiillerle doldurunuz.

1. Millî sporcumuz şubat ayında da Avusturya-Weissensee’deki bir gölde, buzun altında tüpsüz yatay dalış
2. Küçüktüm, hastalığın ne olduğunu ; ama sürekli nefes alamama ve tıkanma sorunu
3. Tedavim uzun sürdü. Ama artık hayat boyu kendime dikkat etmem.....
4. Yaz ayları boyunca normal denize gibi evden çıkıyor, kendimi hemen kulübe
5. 70 metre dalış rekorumu kırmak isterken kulak bloklanması
6. Nefesimi iki kulağıma eşit miktarda dağıtamadığım için kulağım sanki.

2. Dinlediğiniz metinde yer alan aşağıdaki cümleleri uygun anlam özellikleri ile eşleştiriniz.

CÜMLELER

1. Bir zamanlar alerjik astımı olduğunu, tedavisinin yıllarca sürdüğünü, çocukluğunu bir odada geçirdiğini düşünürsek, Şahika Encümen'in bu başarısı gerçekten inanılmaz.
2. Önce iğne oluyordum, sonra antrenmana katılıyordum.
3. Yüzme hocamız da yoktu zaten, kendi başımıza bir şeyler yapıyorduk.
4. Nefesimi iki kulağıma eşit miktarda dağıtamadığım için kulağım patlayacaktı sanki.
5. Her hafta sonu yaşadığımız Çanakkale'den İstanbul'a gelip aşıları olurdum.

ANLAM ÖZELLİKLERİ

- () Geçmişte devam eden alışkanlık
- () Gerçekleşmemiş Niyet
- () Şart/Eğer
- () () Geçmişte devam eden durum

3. Dinlediğiniz metinden geçen aşağıdaki cümlelerden doğru olanın başına (D), yanlış olanın başına (Y) harfini yazınız.

CÜMLELER

- () Bir zamanlar alerjik egzama olduğunu düşünürsek, Şahika Encümen'in bu başarısı gerçekten inanılmaz.
- () Her hafta sonu yaşadığımız Çanakkale'den İstanbul'a gelip aşıları olurdum.
- () Önce iğne oluyordum, sonra antrenmana katılıyordum.
- () Kış ayları boyunca normal denize girecekmiş gibi evden çıkıyordum.
- () 12-13 yaşında takımın kaptanı oluverdim.

4. Dinlediğiniz metinden alınan zaman anlamı taşıyan cümlelerdeki boşluklara uygun birleşik zamanlı fiilleri yazınız.

CÜMLELER

1. Önce iğne , sonra antrenmana..... .
2. 12-13 yaşında takımın kaptanı
3. Hastalığım devam ederken o kadar bunalmışım ki bir spor dalıyla uğraşmak
4. Ama artık hayat boyu kendime dikkat etmem
5. Her hafta sonu yaşadığımız Çanakkale'den İstanbul'a gelip aşıları

5. Şahika Encümen ile ilgili verilen bilgilerden hangisi yanlıştır?

- a) Son olarak Mısır'da dikey dalış kategorisinde 70 metreye, paletsiz kategorisinde de 65 metreye kaldı.
- b) Buzun altından kadınlarda 110 metreye dalarak Guinness Rekorlar Kitabı'na girdi.
- c) Şahika Encümen'in ilk dalışı 90-100 metreydi.
- d) 18 yaşında takım kaptanı oluvermişti.

6. Dinlediğiniz metinle ilgili aşağıdaki tabloyu doldurunuz.

CÜMLELER	DOĞRU	YANLIŞ	METİNDE YOK
Çanakkale'de yaşarken yüzme hocası olmadığı için kendi başına bir şeyler yapıyordu.			
Spora başlangıçta basketbola merak sarmıştı.			
200 metre dalış rekorumu kırmak isterken kulak bloklanması yaşamıştı.			
Eğitimci bir ailenin ikinci çocuğu olarak dünyaya gelmişti.			
İlk zamanlarda ailesi dalış sporu yapmasını olumlu karşılamıştı.			

7. Dinlediğiniz metinde yer alan deyimlerin anlamlarını açıklayınız.

DEYİMLER

1. İmzasını atmak

Anlamı :.....

.....

2. Kendine dikkat etmek

Anlamı :.....

.....

3. Rekor kırmak

Anlamı :.....

.....

8. Dinlediğiniz metinle ilgili soruları cevaplayınız.

1. Şahika Encümen'in çocukluğu nasıl geçmiştir?

.....
.....
.....

2. Dalış sırasında yaşadığı en tehlikeli olayı kısaca anlatınız.

.....
.....
.....

ÖLÇÜTLER	GELİŞTİRMELİ	İYİ	BAŞARILI
Dinleme Becerisi	Metni verilen sürede anlamada zorlanır.	Metni verilen sürede ana hatlarıyla anlar.	Metni verilen sürede tamamıyla anlar
İçeriği Yorumlama	Metnin içeriğini yorumlamada zorlanır.	Metnin içeriğini küçük hatalarla yorumlar.	Metnin içeriğini kusursuzca yorumlar.
Dil bilgisi kurallarını uygulama	Birleşik zamanlı fiilleri ve bu fiillerin anlam özelliklerini ayırt etmede sürekli hatalar yapar.	Birleşik zamanlı fiilleri ve bu fiillerin anlam özelliklerini ayırt etmede ara sıra hatalar yapar.	Birleşik zamanlı fiilleri ve bu fiillerin anlam özelliklerini ayırt etmede nadiren hatalar yapar.

5.3.2. Okuma Becerisine Yönelik Etkinlikler

Beceri Alanı	Kazanım/ Dil bilgisel Doğruluk	Seviye	Tür	Değerlendirme
Okuma	• Çağdaş edebî metinleri kolaylıkla okuyabilir. • Sürekli yüksek düzeyde dil bilgisel doğruluk sağlar; nadiren fark edilmesi güç yanlışlar yapar. • Birleşik zamanlı fiillerin anlam özelliklerini bilir. Birleşik zamanlı fiillerin yerine eş anlamlı fiilleri birleşik zamanla çekimler.	C1	Roman	Öz Değerlendirme

İSKENDER

(...)

İstanbul... Koynunda saklıyordu Esmâ şehrin anısını. Zihninin derinlerinde ince bir sızı... Adını dilinin üstüne yerleştirir, şekerleme gibi ağır ağır emerdi bazen. Londra bir tatlı olsa karamelli bonbon olurdu.- ağır kıvamlı, yoğun ve geleneksel. Oysa İstanbul vişneli, meyanköklü, dişe yapışan türden bir şeker olurdu- zıt tatların uyumundan oluşmuş, ekşinin tatlıya, tatlının ekşiye dönüştüğü bir ala karışım.

Pembe'nin çalışmaya başlaması Adem'in iki aylık maaşıyla kumar oynayıp kaybetmesinden hemen sonra oldu. Aniden parasız kalmışlardı. İskender'in sokakta oynadığı saatlerde Pembe zenginlerin evlerine gitmeye koyuldu; onların çocuklarına bakmak, yemeklerini yapmak, odalarını temizlemek, tuvaletlerini fırçalamak, giysilerini ütölemek ve bazen de dertlerine sırdaş olmak için. Esmâ'yı kâh yanına alır kâh komşuya bırakırdı.

Akşamları Pembe gittiği villalardan bahsederdi masal anlatırcasına. Her çocuğun kendine ait bir odası var derdi, modern kocalar karılarını birlikte içki içmeye davet ederdi. Bir keresinde evli bir çiftin makineye oynak müzik koyup dans ettiğine tanık olmuştu- yadırgamıştı; dansı değil de güzelim halıya ayakkabılarıyla basmalarını. Zenginlerin tuhaf olduğuna dair inancını doğrulamışlardı. Yoksa insan içkisine niye yeşil zeytin atar, sarı peynirleri küp küp kesip kürdan batırarak yemeye kalkar ya da halılara ayakkabıyla basar ki? Birisi basmışsa bile ne önemi vardı ki?

Derken tam zamanlı bir iş buldu Pembe. İşverenleri tanınmış insanlardı. Kadın, sevilen bir film yıldızıydı ve kısa süre önce bir kız bebek dünyaya getirmişti. Kocasını meslek icabı sık sık seyahat ediyordu. Gaz sancıları çeken bebek sürekli ağlıyordu. Ama film yıldızı bazen bebekten daha çok ağlıyordu. Pembe onun yatağının etrafına üzerlik otu serpiştirirdi cinlerden korumak için. (...)

Düzenlenmiştir

Elif Şafak

1. Okuduğunuz metinde geçen geçmişte devam eden durum ve geçmişte devam eden alışkanlık bildiren ifadeleri uygun kutucuklara yazınız.

Geçmişte devam eden durum

Geçmişte devam eden alışkanlık

Bile

2. Okuduğunuz metinde yer alan birleşik zamanlı fiillerin yerine eş anlamlılarını bularak örnekteki gibi yeniden çekimleyiniz.

<u>Birleşik Zamanlı Fiil</u>	<u>Eş Anlamlısı</u>	<u>Çekimlenmiş Hali</u>
Saklıyordu	Gizle-mek	Gizli-yor-du.
Yerleştirir		
Bırakırdı		
Bahsederdi		
Tanık olmuştu		
Dünyaya getirmişti		
Serpiştirirdi		

3. Okuduğunuz metinle ilgili ifadelerden doğru olanın başına (D), yanlış olanın başına (Y) harfini yazınız.

CÜMLELER

- () Pembe, Esma'yı bir kere komşuya bırakmış.
- () Pembe her akşam gittiği villalardan bahsedermiş.
- () Zenginlerin halılara ayakkabılarla basmasını bir defa yadırgamıştı.
- () Pembe'nin işvereni geçmişte de seyahat etmiş, şimdi de seyahat ediyor.
- () Bebeğin yatağının etrafına ara sıra üzerlik otu serpiştirmiş.

4. Okuduğunuz metinle ilgili aşağıdaki tabloyu doldurunuz.

CÜMLELER	DOĞRU	YANLIŞ	METİNDE YOK
Esma, İstanbul şehrinin hatırasını koynunda saklıyordu.			
Londra ve İstanbul Esma'nın zihninde hemen hemen aynı etkiyi uyandırır.			
Üniversite yıllarındaki hatırları hep gözünün önüne gelirdi.			
Adem'in iki aylık maaşıyla kumar oynayıp kaybetmesinden hemen sonra parasız kalmışlardı.			
Pembe akşamları metrodaki insanlardan bahsederdi.			

5. Okuduğunuz metne göre Pembe'nin nasıl bir kişilik özelliği vardır?

- a) Tembel, umursamaz. c) Çalışkan, fedakâr.
- b) Hayalperest, düşüncesiz. d) Geveze, zor beğenen.

6. Okuduğunuz metinden alınan paragraftan sonrasını metnin genel akışına uygun olarak kendi cümlelerinizle tamamlayınız.

Derken tam zamanlı bir iş buldu Pembe. İşverenleri tanınmış insanlardı. Kadın, sevilen bir film yıldızıydı ve kısa süre önce bir kız bebek dünyaya getirmişti. Kocasını meslek icabı sık sık seyahat ediyordu. Gaz sancıları çeken bebek sürekli ağlıyordu. Ama film yıldızı bazen bebekten daha çok ağlıyordu. Pembe onun yatağının etrafına üzerlik otu serpiştirirdi cinlerden korumak için.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Öz Değerlendirme

Bu etkinlikten neler öğrendim?

.....

.....

.....

Buna benzer bir etkinlikte hangi hataları yapmam?

.....

.....

Beceri Alanı	Kazanım/ Dil bilgisel Doğruluk	Seviye	Tür	Değerlendirme
Okuma	- İlgi alanına giren, akademik veya uzmanlık alanıyla ilgili metinleri ayrıntılarıyla anlayabilir. - Nispeten yüksek bir düzeyde dil bilgisel kontrol vardır. Yanlış anlamalara yol açacak hatalar yapmaz. - Birleşik zamanlı fiillerin zaman özelliklerini bilir.	B2	Makale	Derecelendirme Ölçeği (Öğretmen)

I.DÜNYA SAVAŞI HAKKINDA BİLİNMEYENLER*

1. I. Dünya Savaşı'nda en özel siperler Alman siperleriydi. Özellikle uzun süre dayanması için tasarlanmışlardı ve yatak, mutfak, elektrik ve su tanklarına sahipti.
2. Dogfight, yani İt Dalaşı terimi 1. Dünya Savaşı esnasında ortaya çıkmıştı. Bunun sebebi pilotların beklenmedik manevralar yapmak için zaman zaman uçakların motorlarını havada kapamaları ve tekrar çalıştırdıkları zaman köpek havlamasına benzer bir ses çıkmasıydı.
3. 1929 yılında Amerika Başkanı olacak Herbert Hoover, 1. Dünya Savaşı esnasında Amerika Tarım Bakanı'ydı. Amerika halkını savaş esnasında kendi bahçelerinde yiyecek yetiştirmeye teşvik etmişti ve yemek harcamalarının %15 düşmesine sebep olmuştu.
4. I.Dünya Savaşı'nda kullanılan topların sesleri yüzlerce kilometre uzaktan duyulabiliyordu. Belçika sınırında olan top atışları 220 kilometre uzaklıktaki Londra'dan duyulabiliyordu.
5. Big Bertha, Almanlar tarafından kullanılan 48 tonluk toptur. Yaklaşık 930 kilogramlık topları 15 kilometreye kadar fırlatabiliyordu. Almanlarda 13 adet bu müthiş silahtan vardı ancak silahı kurmak için 200 kişinin 6 saat çalışması gerekiyordu.
6. Lav Silahlarını ilk olarak Almanlar 1. Dünya Savaşı esnasında kullanmıştı. Silahlar 40 metreye kadar ateş fırlatabiliyordu.
7. Tanklara 1. Dünya Savaşı esnasında Kara Gemisi anlamına gelen "Landship" deniyordu. Daha sonra İngilizler Tank ismini koydu.

***Onedio'dan alınmıştır.**

1. Okuduğunuz bilgilerden hareketle doğru olan ifadenin başına X işareti koyunuz.

() Alman siperleri geçmişte de kullanılmıştı, şimdi de kullanılıyor.	() Alman siperleri I. Dünya Savaşı süresince kullanıldı.
() Dogfight terimi uçakların ani hareketleri için kullanılacaktı ama kullanılmadı.	() Dogfight terimi uçakların ani hareketleri için kullanıldı, bugün de kullanılıyor.
() I. Dünya Savaşı'nda kullanılan topların sesi çok uzaklardan duyulmuştu ve duyulmaya devam ediyordu.	() I. Dünya Savaşı'nda kullanılan topların sesi kısa bir süre çok uzaklardan duyulmuştu.
() Big Bertha 930 kilogramlık topları 15 km öteye fırlatmıştı, fırlatmaya da devam ediyordu.	() Big Bertha'yı kurmak için yalnızca bir defa 200 kişinin 6 saat çalışması gerekmişti.
() Lav silahları yalnızca I. Dünya Savaşı'nda kullanılmıştı.	() Lav silahları I.Dünya Savaşı'nda kullanıldı, şimdi de kullanılıyor.

2. Okuduğunuz metinden hareketle geçmişte devam eden durum bildiren cümleleri yazınız.

CÜMLELER

1.
.....
2.
.....
3.
.....
4.
.....
5.
.....
6.
.....

3. Okuduğunuz metin ile ilgili aşağıdaki soruları cevaplayınız.

1. Big Bertha nedir? Kısaca açıklayınız.

.....

.....

.....

2. 1929'da Amerika Birleşik Devletleri Tarım Bakanı kimdi?

a) George Bush	c) Franklin Roosevelt
b) Benjamin Franklin	d) Herbet Hoover

Öğretmen Değerlendirmesi

Hiç hata yapılmayan konular

.....

.....

.....

.....

En çok zorlanılan yerler

.....

.....

.....

.....

Beceri Alanı	Kazanım/ Dil bilgisel Doğruluk	Seviye	Tür	Değerlendirme
Okuma	- Bir metnin belirgin konusunun yanı sıra açıkça ifade edilmemiş anlam, fikir ve bağlantılarını da kavrayabilir. - Sürekli yüksek düzeyde dil bilgisel doğruluk sağlar; nadiren fark edilmesi güç yanlışlar yapar. - Birleşik zamanlı fiillerin anlam özelliklerini bilir.	C1	Deneme	Öz Değerlendirme

KÜREMİZ YİNE ISINIYOR*

Kutsal kitaplar, yani bilginin kutsanması bugün yaşadığımız bilgi ve teknoloji devriminin habercisidir. Bilgi çağı Sümerlerin çivi yazısını icat etmesi ile başlamıştı.

Gılgamış Destanı, Yaratılış ve Tufan hikâyeleri Sümerlerden günümüze ulaşmış 4,000 yıllık "hayatta kalma kılavuzları" dır. Bir küresel ısınma sonrası buzulların eriyip denizlerin yükselmesi ile Karadeniz çukurunun sularla dolması sonrasında bu yörede yaşayan insanların hayatta kalma savaşını anlatırdı Sümerlerin Tufan hikâyesi.

Tanrı Ea (Enki), tanrılar kurulunun kararına rağmen, Ut-Napiştım'i kurtarmak için düşünce girerek bir gemi yapmasını fısıldıyormuş ona. Ut-Napiştım, yaptığı geminin içine karısını, çocuklarını işçilerini, hayvanlarını ve tohumlarını doldurmuştu.

Tufan başladıktan yedi gün sonra fırtına kesilmişti. Ut-Napiştım, önce bir güvercin salıverir, güvercin geri gelmişti. Ertesi gün bir kırlangıç salıverir, o da geri gelmişti. Üçüncü gün bir karga salıverir, karga geri gelmeyince, gemisini durdurur ve gemisinin konduğu dağın doruğunda tanrılara bir kurban kesermiş. Böylece Tanrılarla bir anlaşmaya (ahit) varmıştır Ut-Napiştım, vazifesini yapmasının karşılığında karısı ve kendisi için ölümsüzlük elde etmişti. Sonraları ölümsüzlüğün sırrını Kral Gılgamış'a da vermiş amma bir yılan Gılgamış'ın elinden kapmış ölümsüzlük otunu.

Eski Ahit ve Kur'an'daki Nuh tufanı, Lokman Hekim'in ölümsüzlük iksiri gibi tanınmış hikâyelere de kaynaklık ediyordu Sümer efsaneleri. Yani kitaplar vazifelerini yapıyorlar, bilgi kuşaktan kuşağa aktarılıyor.

Ve fakat küre yeniden ısınıyor. Bakalım bile bile, göre göre yeniden tufana tutulacak mıyız?

Düzenlenmiştir.

***www.serdarsabri.com**

1. Okuduğunuz metinde yer alan bazı cümleleri ifade ettikleri anlam özellikleri ile eşleştiriniz.

<u>CÜMLELER</u>	<u>ANLAM ÖZELLİKLERİ</u>
1.Ut-Napiştım'i kurtarmak için düşünce girerek bir gemi yapmasını fısıldıyormuş ona.	() () Geçmişte devam eden durum
2.Tufan başladıktan yedi gün sonra fırtına kesilmişti.	() () Başkasından duyulan geçmiş anlatma
3.Lokman Hekim'in ölümsüzlük iksiri gibi tanıdık hikâyelere de kaynaklık ediyordu Sümer efsaneleri.	() Geçmişte devam eden alışkanlık
4.Ut-Napiştım, yaptığı geminin içine karısını, çocuklarını, işçilerini, hayvanlarını ve tohumlarını doldurmuştu.	
5.Karadeniz çukurunun sularla dolması sonrasında bu yörede yaşayan insanların hayatta kalma savaşını anlatırdı Sümerler'in Tufan hikâyesi.	

2. Okuduğunuz metinde yer alan aşağıda karışık olarak verilen cümleleri metnin akışına uygun olarak sıralayıp yeniden yazınız.

(1)Sonraları ölümsüzlüğün sırrını Kral Gılgamış'a da vermiş amma bir yılan Gılgamış'ın elinden kapmış ölümsüzlük otunu.(2) fakat küre yeniden ısınıyor. Bakalım bile bile, göre göre yeniden tufana tutulacak mıyız? (3) Tanrı Ea (Enki), tanrılar kurulunun kararına rağmen, Ut-Napiştım'i kurtarmak için düşünce girerek bir gemi yapmasını fısıldarmış ona. (4) Gılgamış Destanı, Yaratılış ve Tufan hikâyeleri Sümerlerden günümüze ulaşmış 4,000 yıllık "hayatta kalma kılavuzları" dır.

(...)
.....
.....
.....
.....
.....

Beceri Alanı	Kazanım/ Dil bilgisel Doğruluk	Seviye	Tür	Değerlendirme
Okuma	- Bir öyküde veya tiyatro oyununda yer alan karakterlerin olaylar karşısındaki tutum ve davranışlarını öykünün gelişimi açısından değerlendirebilir. - Dil bilgisel kontrolü iyi sağlar; yine de ara sıra yapılan dil sürçmeleri ya da dizgesel olmayan yanlışlar ve cümle yapısında çok küçük hatalar olabilir, ancak bunlar çok nadirdir ve çoğunlukla zamanla düzeltilebilir. - Birleşik zamanlı fiillerin zaman özelliklerini bilir./ Basit zamanlı fiiller ile birleşik zamanlı fiillerin farkını bilir.	B2	Fıkra	Öz Değerlendirme

Halep Oradaysa Arşın Burada!

Günlerden bir gün Nasreddin Hoca çarşıya doğru gidiyormuş. Bu sırada kahvehanede oturan insanların hayretle bir adamı dinlediğini görünce dayanamayıp kulak kabartmış. Palavracının biri başına topladığı üç beş cahile karşı övünüp duruyormuş:

- İşte ben güçlü ve maharetli bir adamım. Evet, ben Halep'te bulunduğum sıralarda altmış arşın uzağa atlamıştım. Hoca çok sinirlenmişse de bıyık altından gülümseyerek:

- Ya demiş, demek sen altmış arşın atlarsın. Haydi, atla da görelim! Adam hık mık etmiş. Hiç bozuntuya vermeden:

-Ama demiş, ben Halep'te atlamıştım hocam. Hoca kızmış:

-Canım demiş, Halep oradaysa arşın burada. Hele atla da bir görelim!

Anonim

1. Okuduğunu metinde hareketle aşağıda yer alan ifadelerden doğru olanın başına (D), yanlış olanın başına (Y) harfini yazınız.

CÜMLELER

- () Nasreddin Hoca çarşıya şimdi gidiyor.
- () Nasreddin Hoca'nın çarşıya geçmişte gittiği anlatılıyor.
- () Palavracı üç beş kişiye karşı şimdiki zamanda övünüyor.
- () Palavracının üç beş kişiye karşı geçmiş zamanda övündüğü anlatılıyor.
- () Palavracı geçmişte altmış arşın atladığını anlattı.
- () Başka birisi palavracının geçmişte altmış arşın atladığını anlattı.
- () Hoca çok sinirlenme şartıyla bıyık altından gülümsüyor.
- () Hoca çok sinirlenmiş olmasına rağmen bıyık altından gülümsüyor.

2. Okuduğunuz metinde yer alan cümleleri altlarında verilen anlam özellikleri ile eşleştiriniz.

CÜMLELER

1. Günlerden bir gün Nasreddin Hoca çarşıya doğru gidiyormuş.
2. Palavracının biri başına topladığı üç beş cahile karşı övünüp duruyormuş.
3. Hoca çok sinirlenmişse de bıyık altından gülümseyerek:
4. Ama demiş ben Halep'te atlamıştım Hocam.

ANLAM ÖZELLİKLERİ

- () eylemin gerçekleşmesine rağmen
- () Geçmişte başkasından duyulan eylemi anlatma
- () () Geçmişte devam eden durum

3. Okuduğunuz metindeki anlamlarını kısaca karşısına yazdıktan sonra verilen anlam özelliklerine uygun cümlelerle yeniden yazınız.

DEYİMLER

Kulak Kabartmak :.....
Bıyık Altından Gülümsemek :.....
Bozuntuya Vermemek :.....

ANLAM ÖZELLİKLERİ

Kulak Kabartmak

Geçmişte Devam Eden Durum

.....
.....

Bozuntuya Vermemek

-Eylemin Gerçekleşmesine Rağmen

.....
.....

Bıyık Altından Gülümsemek

Geçmişte Başkasından Duyulan Eylemi Anlatma

.....
.....

4. Öğrenmiş olduğunuz bir Nasreddin Hoca fıkrasını yazınız.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Öz Değerlendirme

İfadeler	Evet	Kısmen	Hayır
Fıkraların mizahlı bir anlatıma sahip olduğunu bilirim.			
Fıkraların çoğu zaman bir ders verdiğini bilirim.			
Nasreddin Hoca'nın Türk mizahında önemli bir isim olduğunu bilirim.			
Deyimlerin sahip oldukları anlamları bilirim.			
Birleşik zamanlı fiillerin anlam özelliklerini ayırt ederim			

Beceri Alanı	Kazanım/ Dil bilgisel Doğruluk	Seviye	Tür	Değerlendirme
Okuma	- Bir edebî eserin arka planında yer alan sosyal, siyasal ya da tarihî öğeleri fark edebilir. - Sürekli yüksek düzeyde dil bilgisel doğruluk sağlar; nadiren fark edilmesi güç yanlışlar yapar. - Birleşik zamanlı fiillerin anlam özelliklerini bilir. Birleşik zamanlı fiilleri işlevine uygun kullanır.	C1	Makale	Derecelendirme Ölçeği (Öğretmen)

AYASOFYA*

Dünyanın 8. harikalarından birisi sayılan Ayasofya, sanat tarihî ve mimarlık dünyasının 1 numaralı yapısıdır. Bu yaşta ve bu ebatta zamanımıza gelebilmiş ender eserlerdendir. Orijinal adı Hagia Sofia olan, Türklerin Ayasofya dedikleri yapı yanlış bir şekilde, Saint Sofia olarak bilinir. Bazilika, Sofia isimli bir azizeye değil, Kutsal Hikmet’e ithaf edilmişti. Önceki bir pagan mabedinin yerinde yapılmış 3 ayrı bazilika aynı isimle anlatılmıştı. İmparator Büyük Konstantin devrinde kilise yapılmadığı halde, bazı kaynaklar, ilk Ayasofya Bazilikasının onun tarafından yaptırıldığını iddia ediyordu. Küçük ölçülerdeki ahşap çatılı ilk yapı 4. yy.’nin ikinci yarısında Büyük Konstantin’in oğlu Konstantinus zamanında yapılmıştı. 404 yılında, bir isyan sırasında yanan ilk yapının yerine, daha büyük ölçülerde inşa edilen 2. kilise 415 yılında törenle açılmıştı. 532 yılında Hipodrom’da yapılan bir araba yarışı sonucu çıkan kanlı isyan on binlerce şehirlinin ölümüne ve pek çok binanın yakılmasına sebep olmuştu. “Nika” isyanı diye bilinen ve İmparator Justinyen aleyhine gelişen bu isyanda Ayasofya Kilisesi de yakılmıştı.

İsyanı zorlukla bastıran İmparator Justinyen “Adem’den beri hiçbir devirde görülmemiş ve görülmeyecek” bir ibadethane yapmak için harekete geçti. Önceki bazilikanın kalıntılarının üzerine 532 yılında yapılmaya başlanan, Hristiyanlık âleminin bu en büyük kilisesi beş yılda tamamlanarak, 537’de merasimlerle açıldı. İmparator hiçbir masraftan kaçınmayarak devlet hazinesini mimarların önüne saçtı. (*Trallesli Anthemius ile matematikçi, Miletoslu İsidorus*) Kubbe inşaatı Roma mimarisi tarafından geliştirilmişti; Bazilika planı da eski devirlerden beri tatbik ediliyordu. Yuvarlak yapıların üzerleri çok büyük ölçüde kubbe ile örtülebilmişti; ancak “Justinyen Ayasofyası”ndaki gibi dikdörtgen bir mekân ortasında, dev ölçüde bir merkezi kubbe yapımı, mimarlık tarihinde ilk kez deneniyordu. Rahiplerin koruyucu duaları okumaları devam ederken, İmparatorluğun hemen her yerinde mevcut olan erken devir kalıntılarından getirtilen çok sayıda ve değişik mermer parçaları, sütunlar yapıda kullanıldı.

Sonraları da bu devşirme malzeme ve bilhassa sütunlar için, neye yarayacağı anlaşılmaz, bir sürü orijin hikâyesi uyduruldu. Justinyen devrinde Ayasofya bir zevk ve

gösteriş ürünü olarak ortaya çıkmıştı. Sonraki devirlerde ise bir efsane ve sembol olarak kabul edilmişti.

Bin yıl süre ile aşılamayan ölçüleri yanında finans zorlukları ve teknik yetersizliklerden ötürü efsanevi görülmüş, böyle bir yapının ancak kutsal kuvvetlerin yardımı ile yapılabileceği zannediliyordu.

Ayasofya bir 6.yy. Bizans devri eseri olmakla beraber, ön misali olmayan, sonraki devirlerde de taklit edilmeyen Roma mimari geleneğine bağlı bir “Deneme”dir. Dış ve iç görünüşteki tezat ve iri kubbe Roma’nın mirasıdır. Dış görünüş zarif değildir, proporsiyonlara dikkat edilmemiş, bir kabuk gibi yapılmıştır. Bunun tersine iç görünüm saray gibi görkemlidir, göz alıcıdır; yapı, dev bir “İmparatorluk” eseridir. Açılış merasiminde heyecanına hâkim olamayan İmparator atların çektiği arabası ile içeriye dalmış, Tanrı’ya şükür ederek, Süleyman Peygamber’e üstün çıktığını haykırmişti

Düzenlenmiştir

***<http://ayasofyamuzesi.gov.tr/> adresinden alınmıştır.**

1. Okuduğunuz metinde yer alan cümlelerde boş bırakılmış yerleri tamamlayınız.

CÜMLELER

1. Önceki bir pagan mabedinin yerinde yapılmış 3 ayrı bazilika aynı isimle
2. İlk Ayasofya Bazilikasının onun tarafından yaptırıldığını
3. “Nika” isyanı diye bilinen ve İmparator Justinyen aleyhine gelişen bu isyanda Ayasofya Kilisesi de
4. Ancak “Justinyen Ayasofyası”ndaki gibi dikdörtgen bir mekân ortasında, dev ölçüde bir merkezi kubbe yapımı, mimarlık tarihinde ilk kez
5. Justinyen devrinde Ayasofya bir zevk ve gösteriş ürünü olarak

2. Okuduğunuz metinde yer alan geçmişte devam eden durum ve geçmişte başkasından duyulanı anlatma bildiren birleşik zamanlı fiilleri aşağıdaki kutuya yazınız.

GEÇMİŞTE DEVAM EDEN DURUM BİLDİREN FİİLLER

1.	3.
2.	4.

GEÇMİŞTE BAŞKASINDAN DUYULANI ANLATMA BİLDİREN FİİLLER

1.
2.
3.
4.
5.
6.
7.
8.
9.
10.

3. Ayasofya ile ilgili bilgilerden hangileri doğrudur?

- I. Ayasofya, dünyanın 8.harikalarından birisi sayılır.
- II. Orijinal adı Hagia Sofia olarak bilinir.
- III. Küçük ölçülerdeki ahşap çatılı ilk yapı 4. yy. ikinci yarısında Büyük Konstantin'in oğlu Konstantinus zamanında yapılmıştı.
- IV. Ayasofya bir 6.yy. Bizans devri eseridir.

- a)I-II b) II-III c) I-III d) Hepsi

4. Okuduğunuz metni kendi cümlelerinizle kısaca özetleyiniz.

[illegible]

5. Aşağıda verilen sözcüklerin anlamlarını yazınız.

Bazilika	:	
Proporsiyon	:	
Finans	:	
Mermer	:	
Pagan	:	
Mabet	:	

6. Okuduğunuz metin ile ilgili aşağıdaki tabloyu doldurunuz.

CÜMLELER	DOĞRU	YANLIŞ	METİNDE YOK
İlk Ayasofya Bazilikasının İmparator Büyük Konstantin tarafından yaptırıldığını iddia ediliyordu.			
Justinyen devrinde Ayasofya bir mabet olarak ortaya çıkmıştı.			
Hristiyanlık âleminin bu en büyük kilisesi beş yılda tamamlanarak, 537’de merasimlerle açıldı.			
Ayasofya, Fatih Sultan Mehmet tarafından camiye çevrilmişti.			
Trallesli Anthemius ile matematikçi, Miletoslu İsidorus önemli iki bilim insanıdır.			

Derecelendirme Ölçeği

Ölçütler	Geliştirilmeli	İyi	Başarılı
Ayasofya’nın tarihî eser özelliklerini bilir.			
Dönemin mimari özellikleri ile ilgili çıkarım yapar.			
Bizans ve Roma Dönemleri arasındaki farkı bilir.			
Genel tarihî süreci yorumlar.			
Birleşik zamanlı fiillerin anlam özellikleri fark eder.			

Beceri Alanı	Kazanım/ Dil bilgisel Doğruluk	Seviye	Tür	Değerlendirme
Okuma	- Çağdaş edebî metinleri kolaylıkla okuyabilir. - Sürekli yüksek düzeyde dil bilgisel doğruluk sağlar; nadiren fark edilmesi güç yanlışlar yapar - Birleşik zamanlı fiillerin anlam özelliklerini bilir. Birleşik zamanlı fiilleri işlevine uygun kullanır.	C1	Şiir	Derecelendirme Ölçeği (Öğretmen)

ESKİ BİR SONBAHAR

Sonbahardı... Seninle geçiyorduk o yoldan;
Topraklardan, havadan bir hüznü taşıyordu

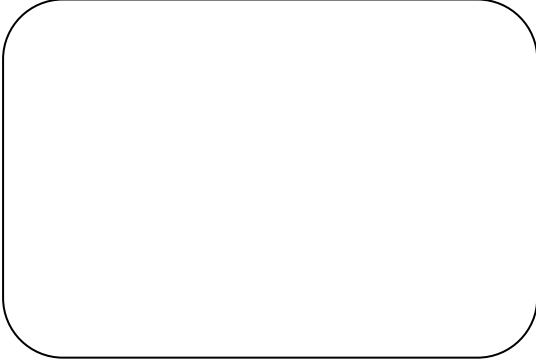
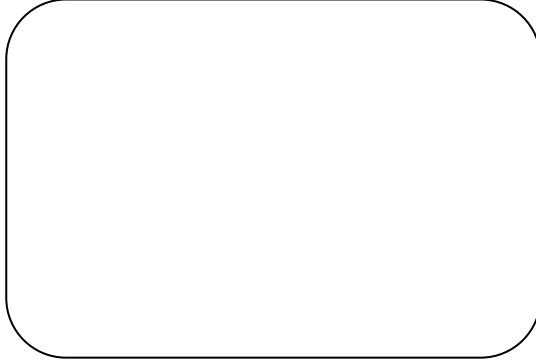
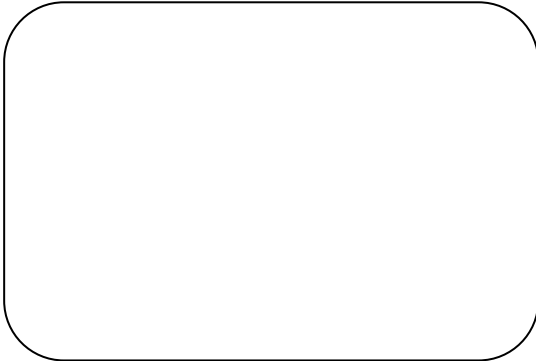
Bize yaklaşıyordu

Gönlümüzde yepyeni bir duygu yaşıyordu.
Rüzgârların değildi bu musiki, bu hüznü;
Hatırladın değil mi? Kuşlar ağlaşıyordu...
Havada bir serinlik... Tatlı bir hayal gibi...
Toprak nasıl meçhuldü tıpkı istikbal gibi?
O gün tabiat başka bir türlü yaşıyordu.
Kalbin acı, gözlerin yaşla dolmuştu senin;
Yapraklar gibi yere dökülüyordu enin;
O nağme mesafeyi, zamanı aşılıyordu.
O bir beste değildi: Kuşlar ağlaşıyordu.
En hazine şey muhakkak öksüz kalan ocaktır.
Bu ocak hüznlerle dolup boşalacaktır.

Eski bir sonbaharı, küçük kuşları anmak
Belki veda etmektir sana birkaç satırla...
Yine bir sonbaharda oradan yalnız geçersen
Beraber geçtiğimiz serin günü hatırla!..

H. Nihal ATSIZ

1. Okuduğunuz şiirde yer alan birleşik zamanlı fiilleri aşağıdaki anlama özelliklerine uygun kutucuklara yerleştiriniz.

Geçmişte Devam Eden Durum	Eğer/Pişmanlık
	
Başkasından Duyulanın Anlatılması 	

2. şiir ile ilgili verilenlerden hangisi doğrudur?

- a) şair ilkbahar mevsiminden bahsetmiştir.
- b) şiirde doğa güzelliği ayrıntılı olarak anlatılmıştır.
- c) şair gurbette yaşamının zorluklarını anlatıyor.
- d) şiire hâkim olan duygu ayrılık ve aşk acısıdır.

3. Okuduđunuz řiiri dűzyazıya çevirerek yeniden yazınız.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

4. řiiriden alınan cűmleleri uygun zaman ifadeleri ile tamamlayınız.

ZAMAN İFADELERİ

O gűn Sonbaharda Serin gűn

CűMLELER

1. tabiat bařka bir tűrlű yařıyordu.
2. oradan yalnız geçersen
3. topraklardan, havadan bir hűzűn tařıyordu
4. kalbin acı, gűzlerin yařla dolmuřtu senin

Derecelendirme leği (ğretmen)

LűTLER	GELİşTİRİLMELİ	İYİ	BAşARILI
İçerik			
Yorum Yapma			
Dil Bilgisi			
Dil Bilgisi-Anlam zelliği İlişkilendirme			

5.3.3. Yazma/ Dil Bilgisi Becerisine Yönelik Etkinlikler

Beceri Alanı	Kazanım/ Dil bilgisel Doğruluk	Seviye	Tür	Değerlendirme
Yazma/ Dil bilgisi	- Sürekli yüksek düzeyde dil bilgisel doğruluk sağlar; nadiren fark edilmesi güç yanlışlar yapar. - Nispeten yüksek bir düzeyde dil bilgisel kontrol vardır. Yanlış anlamalara yol açacak hatalar yapmaz. - Birleşik Zamanlı Fiilleri işlevine uygun kullanır. - Birleşik Zamanlı Fiillerin taşıdığı anlam özelliklerini bilir. - Basit Zamanlı Fiiller İle Birleşik Zamanlı Fiilleri ayırt eder.	B2 C1	-	Derecelendirme Ölçeği (Öz Değerlendirme)

1. Aşağıdaki cümlelerde verilen birleşik zamanlı fiillerin cümleye kattıkları anlamları belirten boşluklara X işareti koyunuz.

CÜMLELER	Terk Edilmiş Alışkanlık	Gerçekleşme miş Niyet	Küçümseme	Keşke	Geçmişte Devam Eden Durum
Son dönemlerdeki olaylara anlam veremiyordu.					
Seninle her akşam o parkta buluşacaktık					
Burada çalışacağıma Ankara'ya taşınısaymışım.					
Üniversiteyi dereceyle bitirecektmiş.					
O yıllarda düzenli spor yapardım.					

2. Aşağıda solda sütunda yer alan cümlelerdeki birleşik çekimlerin anlam özelliklerini sağ sütundaki ifadelerle eşleştiriniz.

() İki kitap okuyunca adam olacaktı. () Tören günü için “Han Duvarları” şiirini ezberleyecekti. () Yün kazaklarını özel bir temizleyiciyle elinde yıkardı. () Arkadaşlarıyla buluşmaya erken gelirdi. () İptal edilmesiydi o gün törende bütün sınıf şiirler okuyacaktı. () O olmasaymış, ben bu işi tek başıma yapamazmışım. () Televizyondaki akşam haberlerini mutlaka seyretmeye çalışırdı. () Başka bir işi çıkmasaydı tiyatronun önünde onunla buluşacaktı. () Bu soruyu üçüncü sınıftakiler bile çözebilirmiş. () 200 metrelik mesafeyi 12 saniyede koşacaktı.	a. Terk edilmiş alışkanlık b. Küçümseme c. Geçmiş zamanda gerçekleşmemiş niyet
---	---

3. Aşağıdaki cümlelerde geçen birleşik zamanlı fiilleri bulup altını çiziniz ve cümlelere kattıkları anlamlarla eşleştiriniz.

İşçi Bulma Kurumu'na hemen başvurmalıymışım. ()	a) Gerçekleşmeyen niyet
Onunla lisedeyken sık sık görüşürdük. ()	b) Şart
Ablam geldiyse hemen içeri al. ()	c) İnanmama
Bugün ne güzel ders çalışacaktık. ()	d)Terk edilmiş alışkanlık
Bir kazan pilavı yiyebilirmiş. ()	e) Gereklilik

4. Yay ayraç içindeki fiilleri alt satırdaki anlam özelliğini verecek biçimde birleşik zamanlı fiille çekimleyerek boşluklara yazınız.

1.Elindeki parayla kışlık elbise (al-).....; ama parayı bir türlü bulamadı.

(Geçmiş zamanda gerçekleşmemiş niyet)

2.Radyodaki akşam programını mutlaka dinlemeye (çalış-).....

(Terk edilmiş alışkanlık)

3.Bu soruyu üçüncü sınıftakiler bile (çözebil-).....

(Küçümseme amacıyla kullanılmış.)

4.Her gün onu görmeye (git-).....

(Her zaman yapılan bir eylem geçmişte kalmıştır)

5.Başka bir işi çıkmasaydı arkadaşlarıyla tiyatrunun önünde (buluş-).....

(Geçmiş zamanda gerçekleşmemiş niyet)

6. Durum bu hale geleceğine biz de onlarla yola (çık-).....

(Pişmanlık)

5. Aşağıdaki basit zamanlı fiillere “-dı, -mış, -se” eklerini getirerek cümleleri birleşik zamanlı olacak şekilde yeniden yazınız.

1.Final sınavlarına günlerce çalıştım.

.....

2.Bebekler annelerinden ayrılmasa.

.....

3.Sınıftakilerin her biri farklı ülkelerden geliyor.

.....

4.Eksik malzemeleri tamamlamalıyım.

.....

5.Kaza yerinde toplanmışlar.

.....

6.Beni aynı yerde bulacaksın.

.....

7.Vişneler bu mevsimde olgunlaşır.

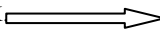
.....

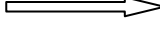
8.Sorunlarımızı onunla paylaşıyoruz.

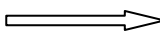
.....

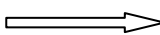
6. Aşağıdaki tabloda boş bırakılan yerlere kutucuklardaki uygun ekleri getirerek yanındaki anlama uygun şekilde tamamlayınız.

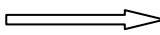
-miş	-dı	-se
------	-----	-----

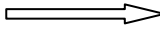
Yaz gecelerini evimizin balkonunda geçirir k. Terk Edilmiş Alışkanlık

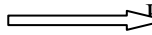
Maruf, Türkiye’de doktora yapmış..... . Küçümseme

Bu yaz Ahmet ile Bodrum’da buluşacak.... k. Gerçekleşmemiş Niyet

Derslerime düzenli çalışmalı..... m. Gerekliklik

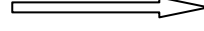
Her sabah en az yarım saat yürüyüş yapar..... m. Terk Edilmiş Alışkanlık

Bu kadar hazırlık yapmadan önce sorsa..... n. Keşke

Neymiş efendim, ulaşım araçları bedava olmalı..... ! Bir Durumla Dalga Geçme

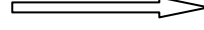
7. Aşağıdaki cümlelerin karşısına kavram havuzundaki uygun ifadeleri getirerek tamamlayınız.

Haftada üç gün salonda spor yaparım.

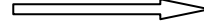
.....

Bir zamanlar her hafta sonu piknik yapardık.

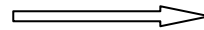
.....

Maç Ankara’da oynanacak.

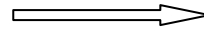
.....

Sınavlara kütüphanede çalışacaktık.

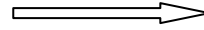
.....

Trafik kurallarına uymalısın.

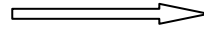
.....

Hastalık ilerlemeden bir doktora görünmeliydin.

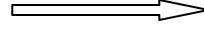
.....

Babam pazardan alışveriş yapmış.

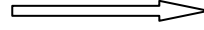
.....

En güzel hediyeleri bana almışmış.

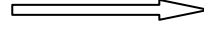
.....

Kibrit çöpü olsa bana vermez ki!

.....

Sen de zamanında başvursaydın.

.....

Kavram Havuzu

Devam eden alışkanlık.

Terk edilmiş alışkanlık.

Gelecek zaman.

Gerçekleşmemiş niyet.

Gereklilik.

Geçmiş zamanda gereklilik.

Öğrenilen geçmiş zaman.

Küçümseme/Alay.

Şart kipi.

Keşke/ Pişmanlık.

8. Aşağıda verilene cümlelerden doğru olanın başına (D), yanlış olanın başına (Y) harfi yazınız.

() “2014 Dünya Kupası Brezilya’da düzenlenmiş.” cümlesinde **terk edilmiş alışkanlık** anlamı vardır.

() “İstanbul, dünyaya en güzel yerden bakıyor.” cümlesinde **şimdiki zaman** anlamı vardır.

() “Cengiz Aytmatov bozkırı en güzel şekilde anlatır.” cümlesinde **devam eden alışkanlık** anlamı vardır.

() “Ankara’ya hızlı trenle gelmeliydim.” cümlesinde **pişmanlık/keşke** anlamı vardır.

() “Dil kursunu bitirirsem yazın güzel bir tatile çıkarım.” cümlesinde **şart** anlamı vardır

() “Sıkıntıları birlikte aşacaktık.” cümlesinde **gelecek zaman** anlamı vardır.

() “Ömründe hiç film izlememişmiş.” cümlesinde **inanamama/alay** anlamı vardır.

() “Benimle gelersen dünyalar bizim olur.” cümlesinde **gereklilik** anlamı vardır.

() “Sel felaketinden önce tüm tedbirler alınmalıydı.” cümlesinde **geçmiş zamanda gereklilik** anlamı vardır.

() “İstanbul’ a kadar gelmişken Mısır Çarşısı’nı gezmeliydik.” cümlesinde **pişmanlık/keşke** anlamı vardır.

() “Bana bu soruları soracaksan bir daha muhatap olamayalım.” cümlesinde **eğer** anlamı vardır

9. Aşağıdaki cümlelerde yer alan boşlukları yanlarında verilen anlam özelliklerine uygun eklerle tamamlayınız.

EKLER

-yor	-se/sa	-cak	-yordu
-(a)r	-sa(y)dı	-caktı	-(a)rdı
-meli/-malı	-meli(y)di/-malı(y)dı		

CÜMLELER

- 1.Seni dinle..... bunları yaşamazdım. —————→ **Eğer**
- 2.Şimdi beni daha iyi duyu..... musun? —————→ **Şimdiki Zaman**
- 3.Uçağımız yarım saat sonra havalana..... . —————→ **Gelecek Zaman**
- 4.Bir milletin tarihini soluksuz anlatı..... . —————→ **Geçmişte Devam Eden Durum**
- 5.Derslerine düzenli çalış..... sın. —————→ **Gereklilik**
- 6.O her sabah muhakkak kahvaltı yap..... . —————→ **Geniş Zaman**
7. Güya yarın çarşıda buluş k . —————→ **Gerçekleşmemiş Niyet**
8. Ne olursa olsun annemi dinle.....m. —————→ **Pişmanlık**
- 9.Sanata ve sanatçıya hep saygı duy.....m. —————→ **Geçmişte Devam Eden**
Alışkanlık

Öz Değerlendirme

İFADELER	EVET	KISMEN	HAYIR
Birleşik zamanlı fiillerin tür olarak üçe ayrıldığını bilirim.			
Birleşik zamanlı fiillerin zaman özelliklerini bilirim.			
Birleşik zamanlı fiillerin anlam özelliklerini bilirim.			
Birleşik zamanlı fiillerin anlam özelliklerini ayırt ederim.			
Birleşik zamanlı fiillerle verilen cümleleri yazabilirim.			
Birleşik zamanlı fiillerin eklerini ayrı ayrı yazabilirim.			

5.3.4. Konuşma Becerisine Yönelik Etkinlikler

Beceri Alanı	Kazanım/ Dil bilgisel Doğruluk	Seviye	Tür	Değerlendirme
Konuşma	- İlgi alanlarıma ilgili geniş bir konu dizisi içinde anlatmak istediklerimi açık ve ayrıntılı bir biçimde dile getirebilir. - Nispeten yüksek bir düzeyde dil bilgisel kontrol vardır. Yanlış anlamalara yol açacak hatalar yapmaz. - Birleşik zamanlı fiilleri anlam özelliklerine uygun kullanır.	B2	Anı	Öz Değerlendirme

SANATLI YILLAR

Sanatın bütün dallarına karşı hep ilgi duymuştum. Özellikle üniversite yıllarında istisnasız tüm sanat dallarını takip etmeye çalışmıştım. Tiyatro, sinema, opera, bale, klasik müzik dinletileri, resim- heykel sergileri vb. etkinlikleri fırsatım oldukça takip ederdim. Sanat ile kendimi bulduğumu, daha anlamlı yaşadığımı hissederdim.

Kendim bu etkinliklere katılmakla kalmaz, arkadaşlarımı da katılmaları konusunda teşvik ederdim. Sanatla yaşayan insanların daha barışçı, daha sevgi-saygı dolu, daha iyimser olduklarını düşünürdüm. Yıllar geçtikçe, hayatın ağırlığı omuzlarıma çöktükçe ister istemez sanattan kopmaya başladım. Çünkü çalışma hayatının zorluğu sanatı takip etmemi zorlaştırıyordu. Nitekim bugünkü entelektüel kimliğime baktığımda iyi ki de yapmışım, keşke biraz daha fazla sanatla ilgilenseydim diyorum.

1. Yukarıda okuduğunuz metinden hareketle geçmişte devam eden alışkanlıklarınızı, pişmanlıklarınızı anlatan bir konuşma yapınız.

Beceri Alanı	Kazanım/ Dil bilgisel Doğruluk	Seviye	Tür	Değerlendirme
Konuşma	- Karmaşık konuların açık ve ayrıntılı betimlemelerini, bunlara bağlı konularla bütünleştirerek, kimi noktaları geliştirerek ve söz aldığında bunları uygun bir biçimde tamamlayarak sunabilir. - Sürekli yüksek düzeyde dil bilgisel doğruluk sağlar; nadiren fark edilmesi güç yanlışlar yapar. - Birleşik zamanlı fiilleri işlevine uygun kullanır.	C1	Makale	Öz Değerlendirme

PETROL*

Petrol kavramı, Latince bir kelime olan ve taş anlamını gelen “petra” ile, yine Latince bir kelime olan ve yağ anlamına gelen “oleum” kelimelerin birleşmesiyle oluşmuştur ve İngilizce karşılığı Petroleum’dur. Bileşiminde yoğun olarak metan, etan ve propan gazları bulunur. Petrol, ham yani işlenmemiştir. Petrolün işlenmesiyle Benzin, Dizel, Gaz yağı, Fuel Oil ve Motorin elde edilmektedir.

Petrol ilk olarak 4. yüzyılda Çin’de ısınma ve aydınlatma amacıyla kullanılmıştır. Bilindiği gibi o dönemlerde aydınlatma aracı olarak genellikle gaz yağı kullanılırdı. Özellikle denizlerden güçlükle yakalanan balinaların yağı gaz lambalarında kullanılırdı. Ancak 1853 yılında Polonyalı Ignacy Lukaszewicz’in petrolü gaz lambalarında kullanmasıyla bir dönüm noktası olmuştur. Bu tarihten sonra petrolün önemi her geçen gün artmış bir bakıma petrol çılgınlığının başlangıcı olmuştur. 1861 yılında ise Mirzoeff adındaki bir iş adamı Azerbaycan-Bakü’de ilk petrol rafinerisini kurmuştur. 19. yüzyılın sonlarına doğru petrolle çalışan motorun bulunmasıyla petrolün önemi de ikiye katlanmıştır.

Petrolün nasıl oluştuğu tam olarak bilinmemektedir. Ancak milyonlarca yıl önce denizlerle kaplı olan yerküre içerisindeki binlerce bitki ve hayvan artıklarının çürümesiyle yer tabanında birikmesi ve zaman içerisinde deniz sularının çekilmesiyle bu artıkların üzerinin kum ve toprakla kapanmış olabileceği ve daha sonra ise yerin altında oluşan sıcaklık ve basıncın etkisiyle petrolün oluşmuş olabileceği düşünülmektedir.

Milyonlarca yıl süren bu oluşum sonucunda yerin altında sıkışan petrol, bazen

yerkabuğundaki çatlaklardan dışarı çıkarak havuzları ve katran çukurlarını oluşturmakta bazen de yerin altındaki geçirgen tabakalarda birikerek rezervuar olarak adlandırılan yerlerde birikmektedir.

***www.bilgiustam.com'dan alıntıdır.**

- 1. Yukarıda okuduğunuz metinden hareketle petrolün tarihçesi hakkında bir konuşma yapınız.**

Beceri Alanı	Kazanım/ Dil bilgisel Doğruluk	Seviye	Tür	Değerlendirme
Konuşma	- Türkçeyi kültürel, göndermeli ve etkili kullanımları da içeren sosyal hedefler için etkin olarak kullanabilir. - Sürekli yüksek düzeyde dil bilgisel doğruluk sağlar; nadiren fark edilmesi güç yanlışlar yapar. - Birleşik zamanlı fiilleri işlevine uygun kullanır.	C1	Masal	Öz Değerlendirme

NOHUT ALİ*

Bir varmış, bir yokmuş, evvel zaman içinde kalbur saman içinde bir kadın varmış. Bu kadının hiç çocuğu olmuyormuş. Kadın, çocuğu olmadığı için ıstırap çekiyormuş. Bir gün Allah'a yalvarmış: "Allah'ım bana bir çocuk nasip eyle, istersen nohuttan küçük olsun" demiş.

Kadın bir gün nohut kırarken nohudun bir tanesi dışarı fırlayıvermiş. Nohut demiş ki: "Sen beni kırma, ben senin çocuğun olayım" demiş. Kadın bu söz karşısında mutlu olmuş nohut çocuğu kabul etmiş. Adını da "Nohut Ali" koymuş. Kocası eve geldiğinde kocasına; "Bizim nur topu gibi bir çocuğumuz oldu" demiş. Kocası: "Çocuğumuz nerede bir bakayım" demiş. Karısı: "Şimdi, yeni uyuttum, büyüdüğü zaman gör" demiş.

Aradan aylar, yıllar geçmiş. Çocuk büyümüş. Babası tarlada çalıştığı bir gün anası çocuğa, babasına yemek götürmesi için, tarlaya göndermiş. Çocuk tarlaya vardığında babasına seslenmiş: "Baba, nereden geleyim" demiş. Babası: "Kenardan gel oğlum" demiş. Çocuk, anasının koyduğu bazlamanın bir kenarını yemiş. Sonra: "Baba, nereden geleyim" demiş. Babası: "Ak taşın yanından gel " demiş. Çocuk bu sefer bohçadaki peynirin kenarını yemiş. Yine seslenmiş: "Baba, nereden geleyim" demiş. Babası: "Ortadan gel oğlum, ortadan" demiş. Çocuk bu kez de peynirin ortasını yemiş. Babası: "Sen peyniri, bazlamayı yedin, bana hiçbir şey bırakmamışsın" demiş.

Çocuk babasının sinirlendiğini anlayınca çok korkmuş öküzün burnuna girivermiş. Babası oğluna seslenmiş. Nohut Ali de öküzün karnından seslenmiş: "Baba ben, öküzün karnındayım" demiş. Tam bu sırada öküz hapsirmiş, hapsirince Nohut Ali de öküzün burnundan dışarıya çıkıvermiş. Böylece Nohut Ali anasına babasına kavuşmuş. Ölünceye kadar mutlu bir şekilde yaşamışlar. Ben de şimdi onların yanından geliyorum.

*Anonim

1. Yukarıda okuduğunuz masaldan hareketle bildiğiniz bir masalı anlatınız.

Öz Değerlendirme

Bu etkinlikten neler öğrendim?

.....

.....

.....

.....

Buna benzer bir etkinlikte hangi hataları yapmam?

.....

.....

.....

Konuşmamı yaparken nelere dikkat ettim?

.....

.....

.....

.....

VI. BÖLÜM

6. SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu bölümde, araştırmanın bulgularına dayalı olarak ulaşılan sonuçlar, uygulamaya yönelik önerilere yer verilmiştir.

6.1. Sonuçlar

İletişim çağının sonucu olarak, son yıllarda dil öğretimi ve kültür aktarımı hızla yaygınlaşmaktadır. Toplumların kendilerinin dışındakileri daha yakından tanıma istekleri buna bağlı olarak artmaktadır. Kültür aktarımını sağlayan unsurların en başında da dil gelmektedir. Dil insanların iletişimine olanak sağladığı gibi, kültür paylaşımında da etkili olmaktadır.

Birçok gelişmiş ülke, dillerini öğretmek amacıyla ciddi yatırımlar yapmaktadır. Devlet politikası hâline gelen bu atılımlar sayesinde, dillerinin öğretimi adına önemli mesafeler kat etmişlerdir. Bu ülkeler siyasî, ekonomik ve birçok yönden dillerini öğretmek amacıyla pek çok çalışmalar yapmışlar, yeni yaklaşımların ortaya çıkmasını da sağlamışlardır. Bu yenilikleri ders kitaplarına ve dil öğretim materyallerine de yansıtmıştır. Dünyadaki bu gelişmelere paralel olarak Türkiye’de de, Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi amacıyla son dönemde yapılan çalışmalar giderek artmaktadır.

Yabancı dil öğretiminde evrensel nitelikte olan bu yeni yaklaşımlar ışığında geliştirilen öğretim yöntem ve teknikleri mutlaka kullanılmalıdır. Dil bilgisi öğretimi dört temel becerinin içerisinde yer almamaktadır. Bu durum, dil bilgisinin işlevinin sorgulanmasına neden olmuştur. Fakat Türkçe gibi eklemeli dillerin öğretiminde dil bilgisi, dil öğretiminin olmasa olmazıdır.

Yabancı dil öğretiminde öğrenciyi merkeze alan ve sürece etkin bir şekilde dâhil olmasını sağlayan etkinlik temelli öğretim son dönemin en önemli yaklaşımlarındandır. Bu yaklaşım neticesinde oluşturulan etkinlikler, öğretim süreci işlevsel ve kalıcı bir hâle getirmektedir

2009 yılında MEB, tarafından çevirisi yapılarak kullanılmaya başlanılan ADÖÖÇM yapılacak çalışmalara ölçüt getirmesi açısından değerli bir kaynaktır.

Yabancılar Türkçe öğreten kurumlar, yabancılar için Türkçe ders kitapları ve yabancı dil olarak Türkçe adına yapılan bilimsel çalışmalardaki artış dikkat çekmektedir. Daha çok üniversiteler bünyesinde ele alınan yabancı dil olarak Türkçe öğretimi, artan talepler doğrultusunda giderek yaygınlaşmakta, Türkçe öğreten özel kurumlar açılmaktadır. Bu alanda yeni çalışmalar yapılarak, yeni eserler verilmeye de başlanmıştır.

Türkçenin yabancı dil olarak öğretimindeki bu gelişmelerle birlikte, yeni yaklaşımlar ortaya çıkmıştır. Bu yaklaşımları yabancılar için Türkçe kitaplarında somut olarak görmek mümkün. Birçok kitap, benzer amaçlar doğrultusunda hazırlanmasına rağmen, bazı konularda farklılıkların olduğu hatta bazı konulara değinilmediği görülmüştür.

Özellikle dil bilgisi konu anlatımlarından sonra verilen tamamlayıcı etkinliklerin sayısı ve çeşitlilikleri hemen hemen her kaynakta aynıdır. Bu durum ise kitapların birbirlerinin benzer, olduğu ve dil bilgisi öğretiminin üzerine bir şey katmadığını ortaya koymaktadır.

Bir dilin hem öğretilbilir hem de öğrenilir olması için çok çeşitli dil öğretim kaynaklarına ihtiyaç vardır. Eğer Türkçenin de bu özelliğe kavuşmasını ve yaygınlaşmasını istiyorsak Türkçe öğretiminin kaynaklarını çoğaltmamız ve geliştirmemiz gerekmektedir. Ders kitaplarında sadece konu anlatımı dil öğretiminde ve öğreniminde yeterli olmamaktadır. Bunun yanında konuyu pekiştirici bol ve çeşitli etkinliklerin olması öğrenci açısından öğretimi hem kolaylaştırmakta hem de zevkli hâle getirmektedir. Biz de bu çalışmamızda, Türkçenin yabancılar öğretiminde yabancılar için hazırlanmış mevcut kitaplardaki birleşik zamanlı fiillerin öğretimi konusunun zayıf, etkinliklerinin sayısının ve çeşitliliğinin yetersiz ve az olduğunu tespit ettik bu konun öğretime yönelik bu çalışmayı yapmaya çaba gösterdik.

6.2.Öneriler

Yabancı dil olarak Türkçenin öğretimi sürecinde yer alan tüm kişilere faydalı olacağı düşünülen, çalışma süresince elde ettiğimiz sonuçlara bağlı olarak önerilerimiz şunlardır:

1. Yabancı dil öğretimindeki güncel gelişmeler yakından takip edilmelidir.
2. Ülkemizde yabancı dil olarak Türkçenin öğretimde ortak bir program yoktur. Yabancılar Türkçe öğretiminde ortak bir program hazırlanmalıdır.

3. Ülkemizde kullanılan ve yabancılar Türkçe öğretmek amacıyla hazırlanan kaynakların içerikleri birbirinden farklıdır. Yabancılar için Türkçe öğreten kaynaklarda birliktelik sağlanmalıdır.
4. Hazırlanılacak ortak programdaki kazanımlar ADÖÖÇM kılavuz alınarak hazırlanmalıdır.
5. Dil bilgisi öğretimi, yabancı dil olarak Türkçenin öğretiminde önemli bir alandır. Dili iletişim için kullanacak kişi, doğru bir kullanımı ancak iyi hazırlanmış dil bilgisi kuralları ile bu kuralların kavranmasına yönelik hazırlanmış bol ve çeşitli uygulama örnekleri ile sağlar. Bu yüzden dil bilgisi öğretimi göz ardı edilmemelidir.
6. Birleşik zamanlı fiiller konusu her kaynakta farklı ünite sıralarında verilmiştir. Hatta bazı kaynaklarda bu konuların bir kısmına hiç değinilmemiştir. Birleşik zamanlı fiiller belirli bir sıra dâhilinde ardışık ve sarmal bir şekilde tamamı ele alınarak işlenmelidir.
7. Birleşik zamanlı fiillerin öğretiminde, fiillerin kuruluş özellikleri, kullanılış biçimleri mutlaka yer almalıdır.
8. Birleşik zamanlı fiillerin ifade ettikleri anlam özellikleri Türkçenin bir anlam zenginliğidir. Konu anlatımlarında teorik bilgilerin aktarılmasından ziyade anlam özelliklerinin inceliklerine yer verilmelidir.
9. Ders işlenişi sırasında “İletişimci yöntem ve seçmeli yöntem” kullanılmalıdır.
10. Her konu başlığı ile ilgili örnek metinlere konu anlatımından hemen sonra yer verilmelidir.
11. Konu anlatımı sırasında basit zamanlı fiil ile birleşik zamanlı fiilin farkına mutlaka değinilmelidir.
12. Dil bilgisi öğretiminde konu zengin metinlerle desteklenmeli ve konunun yapı ve anlam özelliği, metin içinde öğrenciye sezdirilmelidir. Metinsiz dil bilgisi öğretimi, öğrencinin konuyu kavranmasını ve yapıyı kullanımını zorlaştıracak, kalıcılığını azaltacaktır.
13. Hazırlanılan etkinlikler dört temel beceriyi ayrı ayrı geliştirecek şekilde başlıklar hâlinde ele alınmalıdır.
14. Etkinlikler sayı bakımından çok, çeşitlilik bakımından zengin olmalıdır. Tek tip etkinlik yerine boşluk doldurma, doğru-yanlış-metinde yok, eşleştirme, sıralama, yeniden yazma, çoktan seçmeli gibi etkinlik çeşitlerine yer verilmelidir.

15. Etkinlikler daha önce öğrenilen diğer konularla bağlantılı olacak şekilde hazırlanmalıdır.
16. Her etkinliğin sonunda derecelendirme ölçekleri ile gerek öğrencinin kendini değerlendirdiği gerekse öğretmenin öğrenciyi değerlendirdiği değerlendirme formlarına, öğrenilen veya öğretilen konunun etkili olup olmadığını değerlendirmek adına yer verilmelidir.

KAYNAKLAR

- Adalı, O. (2009). *Anlamak ve anlatmak. (3. Basım)*. İstanbul: Pan Yayıncılık.
- Ankara Üniversitesi TÖMER. (2009). *Yeni Hitit Yabancılar İçin Türkçe Ders Kitabı 2 (B1) Orta*. Ankara: Ankara Üniversitesi TÖMER.
- Ankara Üniversitesi TÖMER. (2009). *Yeni Hitit Yabancılar İçin Türkçe Ders Kitabı 3 (B2-C1) Yüksek*. Ankara: Ankara Üniversitesi TÖMER.
- Arslan, M. (2010). Yabancılar Türkçe öğretiminde görsel ve işitsel araçların etkisi. *Dil Dergisi, Sayı 147* , 63-86.
- AyasofyaMüzesi. (2006). 11 Aralık 2013 tarihinde <http://ayasofyamuzesi.gov.tr/tr/content/tarih%C3%A7e> sayfasından erişilmiştir.
- Aydın, Ö. (1997). Anadili öğretimi, yabancı dil öğretimi ve evrensel dil bilgisi. *Dil Dergisi (54)* , 23-30.
- Aygüneş, M. (2007). *Yabancı dil olarak Türkçenin öğretiminde okuma becerisini geliştirme yolları*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü: İzmir.
- Banguoğlu, T. (2004). *Türkçenin Grameri 7. Baskı*. Ankara: TDK Yayınları.
- Barın, E. (2008). *Türk dil bilgisi 2: Biçim bilgisi. (1. baskı)*. Ankara: Öncü Kitap.
- Barın, E. (2010). Yabancılar Türkçe Öğretimi Amacıyla Yazılan "Ecnebilere Mahsus Elifbâ" Kitabı Üzerine. *TÜBAR-XXVII* , 121-136.
- Barın, E. (2004). Yabancılar Türkçe Öğretiminde İlkeler. *Hacettepe Üniversitesi, Türkîyat Araştırmaları Enstitüsü Güz 1* , 19-30.

- Barın, E. (1994). Yabancılar Türkçenin öğretimi metodu. *Ankara Üniversitesi TÖMER Dil Dergisi*, 17 , 53-54.
- Başkan, Ö. (2006). *Yabancı Dil Öğretimi İlkeler ve Çözümler* . İstanbul: Multilingual Yabancı Dil Yayınları.
- Bayraktar, N. (2013). Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde yazma eğitimi. *Ana Dili Eğitimi Dergisi 1(1)* , 38-44.
- Bayyurt, D. Y. (2011). *Yabancılar Türkçe öğretimi- politika, yöntem ve beceriler*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Benhür, M. H. (2002). *Türkçenin yabancılar öğretiminde tartışılmayan ana kavramlar*. Yayımlanmamış Doktora Tezi Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü : Ankara.
- Berbercan, M. T. (Ekim, 2012). Türkçede Fiil Çekiminin Kuruluşu Üzerine. *The Journal of Academic Social Science Studies* 5/5 , 25-36.
- BilgiPortal. (2014). 10 Mart 2014 tarihinde <http://sozluk.bilgiportal.com>. sayfasından erişilmiştir.
- Bilgiustam. (2014). 12 Eylül 2014 tarihinde <http://www.bilgiustam.com/petrolun-olusumu-tarihcesi-ve-kullanim-alanlari/> sayfasından erişilmiştir.
- Birol, C. & Özbay, M. (Editörler). (2013). *Yabancılar Türkçe Öğretimi için Ölçme ve Değerlendirme Soruları*. Ankara: Pegem Akademi.
- Bozkurt, F. (2000). *Türkiye Türkçesi*. İstanbul: Cem Yayınevi.
- Büyüköztürk Ş., Çakmak K. E., Akgün Ö. E., Karadeniz Ş., & Demirel F. (11. Baskı, 2012). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Pegem Yayınları.
- Camkıran, Ö. (2007). *Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğrenenler İçin Şimdiki Zamanın Metinlerle Öğretimi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü: İzmir.

- Cemiloğlu, M. (2009). *İlköğretim okullarında Türkçe öğretimi*. İstanbul: Alfa Aktüel Yayınları.
- Çakır, İ. (2010). Yazma becerisinin kazanılması yabancı dil öğretiminde neden zordur? *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 28(1) , 165-176.
- Demircan, Ö. (2005). *Yabancı dil öğretim yöntemleri*. İstanbul: Der Yayınları.
- Demirel, Ö. (2002). *Türkçe ve Sınıf Öğretmenleri İçin Türkçe Öğretimi*. Ankara: PegemA Yayıncılık.
- Demirel, Ö. (2010). *Yabancı Dil Öğretimi*. Ankara: Pegem Akademi.
- Deniz, K., & Uysal, B. (2010). Avrupa Dilleri Öğretimi Ortak Çerçeve Metni ve Yurt Dışındaki Türk Çocukları İçin Türkçe ve Türk Kültürü Öğretim Programı. *TÜBAR XVII Bahar* , 239-261.
- Doğan, C. (2007). Türkçede Fiil Çekimleri ve Arap Öğrencilere Öğretimi. *Fırat Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 12:1 , 39-61.
- Doğan, Y. (2011). *Dinleme eğitimi*. Ankara: Pegem Akademi.
- Dokuz Eylül Üniversitesi, DEDAM. (2012). *İzmir Yabancılar İçin türkçe Ders Kitabı A2*. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Dil Uygulama ve Araştırma Merkezi.
- Dolunay, S. K. (2010). Dil bilgisi öğretiminin amacı ve önemi. *TÜBAR-XXVII-2010 Bahar* , 275-284.
- Dolunay, S. K. (2007). Türkiye ve Dünyadaki Türkçe Öğretim Merkezleri ve Türkoloji Bölümleri Üzerine Bir Değerlendirme. *XIV. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi*, (s. Cilt 2 286-292). Denizli.
- Erol, H. F. (2008). *Yabancı Dil Olarak Türkçenin Öğretiminde Bildirme Ve Tasarlama Kiplerinin Öğretimi Ve Sıralaması*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü: İstanbul.
- Gazi Üniversitesi, Türkçe Öğrenim Araştırma ve Uygulama Merkezi. (2006). *Yabancılar İçin Türkçe Dil Bilgisi*. Ankara: Gazi Üniversitesi TÖMER.

Gaziantep Üniversitesi. (2010). 15 Mayıs 2014 tarihinde

http://www.gantep.edu.tr/static2/?static_ID=20256197 sayfasından erişilmiştir.

Güler, E. B. (20006). *Birleşik Zamanlı Fiillerin Zaman Dışı Anlatımları*. Yayımlanmamış

Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü: İstanbul.

Gülsevin, G. (2013). *Çukurova Üniversitesi*. Türkoloji Araştırmaları Merkezi: 20 Haziran 2013

tarihinde http://turkoloji.cu.edu.tr/YENI%20TURK%20DILI/gulsevin_02.pdf sayfasından erişilmiştir.

Günay, V. D. (2007). *Metin bilgisi*. İstanbul: Multilingual Yayınları.

İstanbul Üniversitesi Dil Merkezi. (2013). *İstanbul Yabancılar İçin Türkçe Ders Kitabı B1*.

İstanbul: İstanbul Üniversitesi Dil Merkezi.

Kadıu, S. (Yaz, 2012). Türkçede Zaman ve Kip Kavramı ve -i Ek Eylemin Fonksiyonu

Üzerine. *Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic* 7/3 , 1593-1603.

Kara, M. (2011). Avrupa Dilleri Öğretimi Ortak Çerçeve Metni Doğrultusunda Türkçe

Öğrenen Yabancılar A1-A2 Seviyesinde Türkçe Öğreti Programı Örneği. *Journal of World of Turks*3 (3) , 158-166.

Karasar, N. (2009). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. Ankara: Nobel Yayınları.

Kasapoğlu, A. (2012). *Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğrenenler İçin Ulaçların (Zarf-*

Fiillerin) Öğretimine Yönelik Materyal Geliştirme. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü: İzmir.

Kaya, S. (2011). *TÖMER’de Yabancı Dil Öğretiminde Kullanılan İngilizce ve Türkçe*

Kitaplarının Geçmiş Zaman Öğretiminin Genel Öğretim İlkeleri Açısından İncelenmesi ve Değerlendirilmesi. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Uludağ Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü: Bursa.

Kıvırcık, Ş. Y. (2004). *Türkçedeki Bazı Bileşik Yapıların (İsim-Fiil, Sıfat- Fiil, Zarf-Fiil)*

Yabancı Dil Olarak Öğretiminde Karşılaşılan Sorunlar. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü: İzmir.

- Koç, H., Aksoy, B., Sönmez, Ö. F., & Yeşiltaş, E. (2010). Öğretim Sürecinde Öğrencileri Aktif Kılan Etkinlikler Ve Etkinliklere Dayalı Coğrafya Öğretimi. *Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 2 , 181-196.
- Korkmaz, Z. (2004). *Türkiye Türkçesi Grameri Şekil Bilgisi* . Ankara: TDK Yayınları.
- Köse, D. (2005). *Avrupa Konseyi Yabancı Diller Ortak Başvuru Metni 'ne uygun Türkçe öğretiminin başarıya ve tutuma etkisi*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: Ankara.
- Lale Türkçe Öğretim Seti. (2009). *Lale Türkçe Ders Kitabı 3*. İstanbul: DİLSET Yayınları.
- MEB Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı Çeviri Komisyonu. (2009). *Diller İçin Avrupa Ortak Başvuru Metni Öğrenme-Öğretme-Değerlendirme*. Ankara: Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı Yayınları.
- MEB, Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı. (2006). *İlköğretim Türkçe Dersi (6, 7, 8. Sınıflar) Öğretim Programı*. Ankara: MEB.
- Nihal-Atsız. (2009, Ağustos 10). Ekim 29, 2014 tarihinde <http://www.nihal-atsiz.com/yazi/eski-bir-sonbahar-h-nihal-atsiz.html> sayfasından erişilmiştir.
- Onan, B. (2005). *İlköğretim ikinci kademe Türkçe öğretiminde dil yapılarının anlama becerilerini (okuma/dinleme) geliştirmedeki rolü*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü: Ankara.
- Onedio. (2013, Kasım 10). 10 Ocak 2014 tarihinde <http://onedio.com/haber/1-dunya-savasi-hakkinda-bilmediginiz-20-gercek-199729> sayfasından erişilmiştir.
- ÖSYM. Ölçme, Seçme ve Yerleştirme Merkezi Resmi Web Sitesi: 26 Haziran 2013 tarihinde <http://www.osym.gov.tr/dosya/1-60408/h/21yabanciogrenciuyruk.pdf> sayfasından erişilmiştir.
- Özbay, M (Editör). (2012). *Türkçe Eğitimi Açısından Dil Bilgisi Öğretimi*. Ankara: Pegem Akademi.
- Özbay, M. (2009a). *Anlama teknikleri: II- Dinleme eğitimi*. Ankara: Öncü Basımevi.
- Özbay, M. (2009b). *Türkçe özel öğretim yöntemleri I*. Ankara: Öncü Basımevi.

- Özel, S. (2010). *Yabancılarla Türkçe Öğreten Resmî Kurumlarda Dil Bilgisi Öğretimi*.
Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü:
Ankara.
- Posta Gazetesi. (2011). 15 Nisan 2014 tarihinde
<http://www.posta.com.tr/cumartesi-postasi/HaberDetay/Astim-hastasiydi-dalis-rekortmeni-oldu.htm?ArticleID=100909> sayfasından erişilmiştir.
- Sağır, M. (2002). *İlköğretim Okullarında Türkçe Öğretimi*. Ankara: Nobel Yayınları.
- Serdarsabri. (2007). 09 Ocak 2014 tarihinde <http://www.serdarsabri.com/2007/03/bir-kresel-snma-hikayesi-tufan.html> sayfasından erişilmiştir.
- Sevindi, Z. E. (2012). *Yabancıların Türkçe Öğrenme Yeterlilikleri*. Yayımlanmamış
Yüksek Lisans Tezi, Dozku Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü: İzmir.
- Sülükçü, Y. (2011). *Yabancılarla Türkçe öğretiminde (Temel Seviye A1) bilgisayar destekli materyal geliştirme ve bunun öğrenci başarısına etkisi*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü: Konya.
- Şafak, E. (2011). *İskender*. İstanbul: Doğan Kitap.
- Şahin, A. (2010). *Avrupa Dil Gelişim Dosyası Bağlamında Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Okuma Becerisini Geliştirmeye Yönelik Malzeme Oluşturma*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dozku Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü: İzmir.
- Şahin, A. & Kılınç, A. (Editörler). (2012). *Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi (YDTÖ)*.
Ankara: Pegem Akademi.
- Türk Dil Kurumu. (2005). *Türkçe Sözlük 10. Baskı*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Uğurel, I. & Bukova-Güzel, E. (2010). Matematiksel Öğrenme Etkinlikleri Üzerine Bir Çerçeve Önerisi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* , 333-346.
- Uğurel, I., Bukova-Güzel, E. & Kula, S. (2010). Matematik Öğretmenlerinin Öğrenme Etkinlikleri Hakkında Görüş ve Önerileri. *Buca Eğitim Fakültesi Dergisi* 28 , 103-123.

- Uysal, B. (2009). *Avrupa Dilleri Öğretimi Ortak Çerçeve Metni Doğrultusunda Türkçe Öğretimi Programları ve Örnek Kitapların Değerlendirilmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü: Bolu.
- Ünlücömert, N. (2011). *-mİş Biçimbiriminin Farklı İşlevlerinin Bilinç Uyandırma Teknikleriyle Öğretime Yönelik Malzeme Oluşturma*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü: İzmir.
- Yaylı, D. & Bayyurt, Y. (Editörler). (2011). *Yabancılar Türkçe Öğretimi*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Yıldız, İ. (2010). *Sözlü Dildeki Bağımlı Ardılların Kullanım Sıklığı*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü: İzmir.
- Yolcusoy, Ö. (2008). *Türkçe Koşullu Yapıların Öğretime Yönelik Malzeme Tasarımı*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü: İzmir.
- Yunus Emre Enstitüsü. (2014). *Türkçe Öğretim Seti B2 Ders Kitabı*. Ankara: Yunus Emre Enstitüsü.
- YÖK. Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı. YÖK Resmi Web Sitesi: 11 Kasım 2014 tarihinde <http://www.yok.gov.tr/documents/745778/815262/farabi+ istatistik son.pdf> sayfasından erişilmiştir.
- Yunus Emre Enstitüsü. Yunus Emre Enstitüsü Resmi Web Sitesi: (2013). 15 Mart 2014 tarihinde <http://yee.org.tr/turkiye/tr/turkoloji> sayfasından erişilmiştir.